

2) วิทยาการเกษตรปศุสัตว์

ชื่อ นามสกุล	ประเภทการเกษตร	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
นายเจริญ คำปิ่น	ปศุสัตว์ เลี้ยงวัว	มีความสนใจ ทำให้เลี้ยงวัวได้สำเร็จ รับผิดชอบ ดูแลให้โรค อ่อนโยนและให้ความรัก ทำให้วัวเลี้ยง ง่าย รู้ภาษาและแข็งแรง	1 มีมนุษยสัมพันธ์ ทำให้เพื่อนบ้าน เต็มใจให้นำวัวไปเลี้ยงในบริเวณ ต่างๆ ได้ 2 สังเกต เพื่อปฏิบัติต่อวัวทุกชิ้น ตอนได้ลูกต้องเหมาะสม
นายชงค์ วงศ์มัน 24 หมู่ 1 ตำบล ริม อำเภอดำรง จังหวัดน่าน	ปศุสัตว์ เลี้ยงสุกร	เมตตา รัก-ชอบเลี้ยงสัตว์ ทำให้ได้ผลดี มุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อบริการมาทำอาชีพใหม่ได้ สำเร็จ ขยัน ทำให้เลี้ยงได้ผลดี ได้เร็ว รับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้	1 แสวงหาความรู้ 2 คัดเลือกพันธุ์ ให้อาหาร ให้ วัคซีน ให้ยา
นายแดง ปิ่นตา 91 หมู่บ้าน ดงแก้ว หมู่ 1 ต. ริม อำเภอดำรงผา น่าน	ปศุสัตว์ เลี้ยงสุกร	ขยัน เพราะทำงานได้สำเร็จ รับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ สนใจใฝ่ และคิดตามปรับปรุงผลงาน	1 การสังเกต ทำให้เห็นปัญหา 1 แก้ปัญหาได้สำเร็จ 2 อธิบายให้ความรู้

ชื่อ	นามสกุล	ประเภทการเกษตร	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
นายเยี่ยม มาพรม 13 หมู่ 3 ตำบลศรีษะเกษ อำเภอ น่าย้อย จังหวัดน่าน	ปสุสัตว์ ไก่		ใจรักเพราะทำให้สนใจอยากหาความรู้ ให้รู้ เพราะทำให้ค้นคว้าหาประสบการณ์ มีความกล้า เพราะกล้าลงมือทำงาน ลงทุน มีความมุ่งมั่น เพราะทำงานสม่ำเสมอและ ต่อเนื่องจนงานประสบความสำเร็จ	1 ตั้งคตอย่างรอบคอบ 1 อ่านและค้นคว้าหาความรู้จากสื่อ ต่าง ๆ 2 ทำตามแผนแล้วประเมินผล 3 การทำบัญชีรับจ่าย 3 คาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้น เช่น การ ลงทุนแล้วต้องได้กำไร

3) วิทยาการเกษตรด้านประมง

ชื่อ	นามสกุล	ประเภทการเกษตร	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
วิวัฒน์ ปรารมภ์ ผู้อำนวยการสถานีประมง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน	ประมง		สนใจใฝ่รู้ รับผิดชอบ รอบคอบ พากเพียร อดทน ทำงานต่อเนื่อง ไม่ท้อ	1 สนใจติดตาม ค้นคว้าหาความรู้ 2 อนุรักษ์พันธุ์ปลา เพาะพันธุ์ปลา 2 ทดลองและวิจัย เผยแพร่ความรู้ 3 การแปรรูปปลา

4) วิทยาการเกษตรด้านพืชผล

ชื่อ	นามสกุล	ประเภทการเกษตร	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
1	นายถวิล สุบิน หมู่บ้านสำเนา ตำบล นพวรรณ อำเภอพาน้อย จังหวัดน่าน	มะขามหวาน	- อุดทน - หมั่นศึกษา - รู้จักถามผู้รู้ - รู้จักปรับปรุง	- รู้จักขยายพันธุ์เอง - รู้จักใส่ปุ๋ยปีละ 2 ครั้ง - การกำจัดแมลงปีละ 13 ครั้ง
2	นายชูศักดิ์ หาดพรม หมู่บ้านหาด อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน	เกษตรสวนผสม	ใจรัก เพราะทำให้สนใจไม่รู้ พึ่งตนเอง เพราะ ทำให้ไม่คิดพึ่งพาผู้อื่น ตั้งใจ เพราะ เกษตรที่ตัวเองเป็นนัก พัฒนา มีความเป็นผู้นำ ไม่ย่อท้อมีอำนาจ เพราะการเก่งแข่ง และการเมืองทำให้ไม่มีเวลาสนใจ พัฒนาการเกษตรอย่างจริงจัง	1 เป็นผู้นำ แนะนำคนอื่นได้ 1 แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ เกิดการติดตาม พิสูจน์และค้นพบ โดยคิดว่าตนไม่รู้จริง 1 พยายามปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ 2 ใช้เทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงาน เช่นใช้กังหัน 3 รู้การตลาด 3 แปลรูป เพราะช่วยเพิ่มรายได้

5) วิทยาการกรมส่งเสริมการเกษตร

ชื่อ	นามสกุล	ประเภทการเกษตร	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
1	นายเอกชัย เวศนารัตน์ สำนักงานเกษตรอำเภอสันติสุข	เกษตร	ขยัน เพราะขยันหาความรู้และเรียนรู้ ทำงานตามฤดูกาลที่เหมาะสมทำให้เกิด ความสำเ็จ อดทน เพราะอาชีพเกษตรกรรมต้อง ทำงานหนัก ใช้ระยะเวลานาน และเสี่ยง ต่อภัยธรรมชาติ ความไม่แน่นอนใน ผลผลิต ต้องอดทนจึงจะได้รับความ สำเร็จอย่างดี ประหยัด เพราะทำให้ใช้ต้นทุนต่ำ และ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดมูลค่า	1 รู้จักตนเองซึ่งนำไปสู่การพัฒนา ศักยภาพของตนเอง 2 รู้จักธรรมชาติของดิน จะได้ปรับ และจัดการให้ใช้งานให้เกิด ประโยชน์สูงสุด 3 การตลาด เพื่อการค้าสินค้าจะได้ ได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าหรือไม่ และ เพื่อวางแผนการผลิตในเวลาต่อมา

ชื่อ	นามสกุล	ประเภทการเกษตร	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
นางสาวเตือนใจ สุริยศ		เกษตรกรรมอำเภอ สันติสุข	ขยัน เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้ครอบครัว ด้วยความมานะพากเพียร มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจ ใช้ความรู้และภูมิปัญญา ให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด มีสำนึกต่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่ง กันและกันเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กล้าคิดกล้าทำ	1 ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการเหมาะสมกับ ท้องถิ่น 1 ทักษะในการเป็นผู้นำ 1 สื่อสาร ทำงานร่วมกัน วางแผน ตัดสินใจ ความร่วมมือร่วมใจ 1 ใช้ภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์และ และแก้ปัญหา และเพิ่มผลผลิต แลกเปลี่ยนความรู้ 3 ทักษะด้านการตลาด และการแข่งขัน
นายสมศักดิ์ ทะริยะ		เกษตร	ขยัน กล้า การกล้าลงทุน มีความสามารถในการคิดโดยใช้เหตุผล	1 แลกเปลี่ยนความรู้กัน 2 นำภูมิปัญญาใช้ในการเกษตรเพื่อ ค้นหาความรู้และเพิ่มผลผลิต 2 ประยุกต์เทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตร
นายอดิศักดิ์ ดีटना		เกษตร	ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่รู้ เพื่อยอมรับรู้และเรียนรู้สิ่ง ใหม่ ให้ทันสถานการณ์และเพิ่มผลผลิต มานะอดทน เพื่อทำงานที่ต้องอาศัยเวลา ยอมรับฟังความคิดเห็น เพื่อสามารถ นำข้อคิดต่างๆ มาปรับปรุงงาน การคิดวิเคราะห์ สถานการณ์ต่างๆ	1 มนุษย์สัมพันธ์ 2 การวางแผนกลยุทธ์ ในการผลิต 3 การตลาด 3 การบริหาร

6) ครูอาจารย์

ชื่อ	นามสกุล	สังกัด	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
นายวิระ สุทธการ โรงเรียนบ้านทรายทอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน		สำนักงานการ ประถมศึกษา จังหวัดน่าน	รักการทำงาน เป็นพื้นฐานสำคัญ มีเจตคติที่ดีต่อการเกษตร/อาชีพ ย่อม ทำงานด้วยความเต็มใจ มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ	1 แสวงหาความรู้อยู่เสมอ 1 การคิดเป็น สามารถวางแผน และ วิเคราะห์ปัญหา ประเมินและ แก้ปัญหาเป็น 1 การทำเป็น ทำงานเป็น ปฏิบัติตามที่ วางแผนไว้ 1 ปรับปรุงและพัฒนางานให้ได้ผลดี
นายศักดิ์ดา แก้วแสงอินทร์ โรงเรียนบ้านหัวเมือง สบอ. นาน้อย อำเภอ นาน้อย จังหวัดแพร่		สำนักงานการ ประถมศึกษา อำเภอนาน้อย	มุ่งอนาคต มีวิสัยทัศน์ ผลិតสินค้านำได้ ตรงกับความต้องการของตลาด มีความอดทน เพราะต้องใช้เวลานาน ใฝ่เรียนรู้ใฝ่รู้ ทำให้ทันต่อเหตุการณ์	1 การสังเกต สามารถเห็นความเปลี่ยนแปลง และปัญหาเพื่อปรับปรุงงาน 1 ศึกษาหาข้อมูลและวิธีการก่อนลงมือ ปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลดี 1 การจดบันทึก เพื่อเป็นแนวในการ พัฒนาตนเองและผลผลิต

ชื่อ	นามสกุล	สังกัด	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
นายเครือข พรมผืน โรงเรียนบ้านทัพมาน ต. ทั่วไปใหญ่ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน		สำนักงานการ ประถมศึกษา อำเภอนาน้อย	มีความเชื่อมั่น กล้าในการคิดและแสดง ออก มีเหตุผล ขยัน ทำงานได้สำเร็จ สนใจใฝ่รู้ ทำให้ปรับปรุงการทำงาน มีใจรักการเกษตร ทำให้สนใจ เอาใจใส่ และพัฒนา	1 สังเกต ปรับปรุงและพัฒนา 2 เลือกสายพันธุ์เพื่อได้ผลผลิตที่ดี 2 ดูแลรักษา ติดตามสม่ำเสมอ 3 วิเคราะห์ผลที่ตามมา การลงทุน-กำไร 3 การตลาด สามารถหารายได้ 3 การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต
นายอดุลย์ เหมภักทรสุวรรณ โรงเรียนบ้านใหม่		สำนักงานการ ประถมศึกษา อำเภอนาน้อย	ซื่อสัตย์ คิดเป็น ขยัน ประหยัด อดทน	1 ทำงานสำเร็จและมีการพัฒนา การแก้ปัญหา เพื่อไม่เสียงานเสียเวลา 2 การจัดการ เพื่อให้งานเสร็จรวดเร็ว และมีคุณภาพ
นายฉกาจ ดังแเก โรงเรียนชุมชนนาทะนง อำเภอนาแก จังหวัดน่าน		สำนักงานการ ประถมศึกษา อำเภอนาแก	ขยัน รักการทำงานและมีความเพียร ใฝ่หาความรู้เสมอ มีความรับผิดชอบ	1 การวางแผน 1 ทักษะการทำงาน 2 การผลิต 2 การตลาด 3 การแปรรูป

ชื่อ	นามสกุล	สังกัด	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
นายรังสรรค์ ยืนดีผล โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อแก้ว อำเภอพานาน จังหวัดน่าน		สำนักงานการ ประถมศึกษา อำเภอ พานาน	มีใจรักการทำงาน ขยันอดทน รับผิดชอบ สนใจใฝ่รู้	1 ค้นคว้าทดลองเกิดการเรียนรู้เทคนิคใหม่ 2 ขยายพันธุ์ 2 ดูแลบำรุงรักษา 3 แปรรูป
นายเกษตร ยศบุญเรือง หมู่ที่ 4 ตำบลศรีสะเกษ อำเภอพานาน จังหวัดน่าน		การศึกษานอก โรงเรียน อ.พานาน	มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ ห่วงเวลา เสาะแสวงหาความรู้และเทคโนโลยี มีใจโอปอฮ้อมฮาริ	1 การสังเกต การมีส่วนร่วมจนเกิด ทักษะ 2 ชำนาญในงาน 3 การบริหารจัดการ
นายสวิง สุทธิไสย 30 หมู่ 3 บ้านดงไพรวัลย์ ต.หนองแดง อ.แม่จริม จังหวัดน่าน		การศึกษานอก โรงเรียน อ.แม่จริม	รักงาน ทำให้ผลงานได้ดี มีความขยันอดทน ทำงานได้สำเร็จ ซื่อสัตย์ เป็นคุณสมบัติที่ตนต้องมี	1 ใฝ่รู้ศึกษาเพิ่มเติมอยู่เสมอ 1 สังเกตและทดลองปรับปรุงอยู่เสมอ 1 วางแผน รอบคอบเพื่อได้ผลดี
นายอดิศักดิ์ ศรีเทพ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน		การศึกษานอก โรงเรียน อ.เวียงสา	สนใจใฝ่รู้รู้จักศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงและพัฒนา มีความสามารถในการคิด รักและมุ่งมั่นในงาน อดทน งานเกษตรหนักและเหนื่อยต้อง ไม่ย่อท้อ อดออม หากินไม่พอ ต้องหาเก็บด้วย	1 แก้ปัญหาได้เพราะรู้สาเหตุของปัญหา 3 การตลาด ทำให้ขายผลิตผลได้ผล 3 การบัญชี ทำให้รวบรวมค่าใช้จ่าย ครบถ้วน รวมทั้งค่าแรงงาน ทำให้รู้ กำไร-ขาดทุนได้ถูกต้อง

ชื่อ	นามสกุล	สังกัด	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
นางสาวมลิวรรณ กิจชัยเจริญ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล อำเภอมือง จังหวัดน่าน		สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล	ขยันอดทน สามารถฝ่าฟันอุปสรรคและ ทำงานได้สำเร็จ ซื่อสัตย์ ทำงานร่วมกันได้สำเร็จ ลดอบายมุข เสียงานและสิ้นเปลือง ตรงต่อเวลา รับผิดชอบต่อน้ำที่	1 วางแผนการทำงาน 2 มีทักษะในอาชีพ
นายประมวล เดิมสมบัติถาวร สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตน่าน		สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล	ความรับผิดชอบ ขยัน รักสิ่งที่ทำ เพื่อเอาใจใส่ดูแลอย่างดี	2 เลือกพันธุ์สัตว์ 2 การเลี้ยงดู 2 การให้อาหารสัตว์ 2 ฝึกปฏิบัติ
นางสุภาพร รัตนพันธุ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตน่าน		สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล	ขยันอดทน มีความรับผิดชอบ เพราะจะทำให้เกิด ความสำเร็จในการทำงาน หัวก้าวหน้า มุ่งอนาคต ศึกษาและ พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ มีความกล้า กล้าเสี่ยงทั้งด้านปัจจัยและ สภาพแวดล้อมและการตลาด	1 การปฏิบัติการฝึกหลังจากรูภาค ทฤษฎี 3 การเงิน การตลาด การแปรรูป

ชื่อ	นามสกุล	สังกัด	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
นายกนก รัตนโชติ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตน่าน		สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล	ความเชื่อมั่น สร้างความมั่นใจใน ความรู้ ที่ถูกต้องทั้งภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติ สามารถประกอบอาชีพ ได้ดี ความสามารถในการคิด คิดเป็น คิด วิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาได้ถูกต้องและ มีความก้าวหน้าในการทำงาน	1 รอบรู้ทุกขั้นตอนอย่างละเอียด ชัดเจนเพื่อได้ผลดี 2 ลอกเลียนแบบเป็น การเลียนแบบ เป็นเรื่องปกติ จะต้องทำอย่างถูกต้อง สื่อสารเป็น แลกเปลี่ยนความรู้และคิด ตามความเคลื่อนไหว

7) กลุ่มสื่อมวลชน

ชื่อ	นามสกุล	ประเภทสื่อมวลชน	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อาชีพ 3. ธุรกิจ
นายเกรียง เหลืองเจริญรัมย์		หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แดนไทย ไทยนิวส์ เดลินิวส์	ขยัน ใฝ่หาความรู้ให้ทันยุคสมัย ประหยัด เพราะเกษตรกรรมมีรายได้น้อย หากเพิ่มเพื่อจะขาดทุนและดำเนินการ ไม่ต่อเนื่อง	1 รู้ความจริงของปัญหา เพื่อสามารถแก้ ปัญหาได้

ชื่อ	นามสกุล	สังกัด	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อวิพ 3. ธุรกิจ
นายพนพล เขียวสมบัติ		วิทยุ ทอ.018 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย แห่งประเทศไทย จ.น่าน	มีความกล้า เพื่อกล้าคิดใหม่ทำใหม่ ไม่ยึดกับมีค่านิยมแบบเดิมโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศและกลไกตลาด	1 ติดตามวิทยุการใหม่ เพื่อปรับเปลี่ยนเพื่อความสำเร็จในงาน
คุณเพียรพิศ ยะวินชาญ		วิทยุ ทอ.018 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย แห่งประเทศไทย จ.น่าน	ขยัน ใฝ่เรียนรู้ใฝ่รู้ทำให้เกิด การคิดค้น มีความมุ่งมั่น	1 หาประสบการณ์หลากหลายสามารถคิดหวังและเลือกทำสิ่งต่างๆ ได้โดยไม่ผิดพลาด จัดรายการเสวนากลุ่มย่อย

ชื่อ	นามสกุล	องค์กร/มูลนิธิ	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ทัวไป 2. อชีพ 3. ธุรกิจ
นางสาวชาณิดา กันนาธรรม		ฮักเมืองน่าน	1 ใ้รู้ตลอดเวลา มีความกระตือรือร้นที่จะนำความรู้มาประยุกต์ใช้เรียนรู้ด้วยการค้นคว้าและทดลองด้วยตนเอง 2 สามารถคิดวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนเองและรู้เท่าทันกลไกตลาด ระบบหรือความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เสียสละและเปิดเผยตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างของเกษตรกร	1 ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง คิดถึงอนาคต/มองการณ์ไกล ให้ความร่วมมือกับชุมชน วิเคราะห์งาน 2 มีเทคนิคในการปรับปรุงและพัฒนางาน 2 ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือและเครือข่าย
นายวรวิทย์ ยศฐา 68/1 ถนน มawangศ์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน		องค์กรเอกชน	รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพ อยากจริงจัง ศึกษาสิ่งซึ่งถึงแก่น รักและเมตตา	2 ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตเพื่อทำให้มีคุณภาพ 2 เพิ่มประสิทธิภาพโดยใช้เครื่องทุ่นแรง 2 ทำกับมือ การทำครบกระบวนการทำให้มีประสบการณ์และความชำนาญ 3 รู้จักภาวะตลาดทุกระดับ 3 รู้จักกลุ่มเป้าหมาย กำลังซื้อในท้องถิ่นต่างๆ

ทักษะการทำงานของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ
จากทุกภูมิภาค

แบบบันทึกการวิเคราะห์คุณลักษณะและทักษะความรู้ความสามารถวิเคราะห์เอกสาร

แหล่ง	บรรณานุกรม	อาชีพ	คุณลักษณะ	ทักษะ: 1 เจตคติ 2 อารมณ์
เอกสาร	รทส. (2543) โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน : ณ ห้องประชุมชั้น 2 รทส. ปีว จังหวัดน่าน	พืช	นายประพันธ์ แก้วพายาม พากเพียร มุ่งมั่น ซื่อสัตย์ คือพื้นฐานของศรัทธา	1 สร้างสรรค์ : คิดค้นสูตรประสมอาหารหมู 1 เรียนรู้ด้วยตนเอง
เอกสาร	รทส. (2542) โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน : หลักสูตรการปลูกถั่วทอง ณ สวนล่อทอง นายประสงค์ เซ่งขุ่นทอง อ. ยะหริ่ง ปัตตานี	พืช	นายประสงค์ เซ่งขุ่นทอง ขยันบากบั่น ต่อสู้ปัญหา	2 ผู้นำ : ประธานกลุ่มเกษตรกรชาวสวน ตาแนะปุเตะ
หลักสูตร	ราชวมงคล,สถาบัน. (2543). หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาพืชศาสตร์, กรุงเทพฯ	พืช	รับนวัตกรรม-เทคโนโลยี มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพเกษตร	2 การปลูกถั่วทอง 2 ปฏิบัติการด้านวิชาการ 2 ปฏิบัติการหน้าที่ที่เทคนิคเกษตร
หลักสูตร	ราชวมงคล,สถาบัน. (2543). หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาพืชศาสตร์, กรุงเทพฯ	ประมง	สมัยใหม่ มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพประมง	1 ทักษะประชาธิปไตย 2 เพาะ-ขยายพันธุ์สัตว์น้ำ 2 การจัดการฟาร์ม
หนังสือ	ณรงค์ คังมก. (2539). 20 ประสบการณ์เกษตรผสมผสานภาคเหนือ :มูลนิธิสานแสงอรุณ รหัส : 1. หลักสูตร 2. วารสาร 3. นสพ. 4. วิจัย 5. หนังสือ 6. อื่นๆ	ปศุสัตว์	ขยัน อดทน พากเพียร หนัก แน่น ไม่ย่อท้อในสิ่งฟุ้งเฟ้อ มุ่งอนาคต	1 มองหาช่องทางทำรายได้ให้ตนเอง 1 วางแผน 1 แก้ไขปัญหา-นำไปแก้ปัญหาในนาข้าว

แหล่ง	บรรณานุกรม	อาชีพ	คุณลักษณะ	ทักษะ: 1 สังคม 2 อาชีพ
วิจัย		พืช	ลงมือทำ สนใจใฝ่รู้	2 สมุนไพรไล่แมลง-ต้นกล้า (เมล็ด สะเดาผง และเครื่องบรเทศ)
		พืช	คำเตือนภัย	2 ทดลอง
		พืช	ความคิดสร้างสรรค์	2 ทำนาถ้ำธรรมชาติ
หนังสือ	พวงพยอม เจริญทอง (2541). การประกอบอาชีพ แบบพึ่งตนเองของเกษตรกร ปริญญาโท ศศม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.	พืช	ลงส่ง	2 โลกใบตองข้าวเพื่อเป็นปุย
		พืช		1 ทักษะการพึ่งตนเอง 1 ยึดครอบครัวเป็นหลัก 1 รวมกลุ่ม โดยเศรษฐกิจ 1 สร้างข้อมูลเครือข่ายองค์กร 2 จัดระบบการตลาดชุมชน 2 จัดระบบประชาคมระดับอำเภอ
		พืช	ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม ศิริวิเคราะห์	2 เกษตรสวนผสม

แหล่ง	บรรณานุกรม	อาชีพ	คุณลักษณะ	ทักษะ: 1 สังคม 2 อาชีพ
หนังสือ	สุวรรณา อุยานันท์ (2539). ไร่นาสวนผสม, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.	พืช	เด็ก กรุดแก้ว	1 เกษตรสวนผสมไม่รวย แต่ทำให้มันไม่จน 2 นำพืชผักพันธุ์บ้านมาขายพันธุ์ต่อ

กรณีตัวอย่างโดยรวมของกลุ่มปลูกถั่วเหลือง
ของเกษตรกร

กรณีตัวอย่าง ทักษะของกลุ่มปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

หมู่บ้านถืมตอง ตำบลถืมตอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีการปลูกถั่วเหลืองแหล่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดน่าน มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองถึง 1,432 ไร่ เป็นถั่วเหลืองพันธุ์ดีซึ่งไม่มีการตัดต่อพันธุ (GMO) กลุ่มปลูกถั่วเหลืองกลุ่มนี้มีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งมาก สามารถรวบรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคาถั่วเหลืองได้ สามารถทำรายได้ด้านถั่วเหลืองให้จังหวัดเป็นอันดับหนึ่ง มีการส่งออกขายประมาณปีละ 30 ตัน มีการจัดตลาดนัดถั่วเหลืองร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตรอยู่เสมอ นอกจากส่งขายในจังหวัดน่าน ยังส่งไปขายจังหวัดพะเยา

ในการสัมภาษณ์นายสนั่น นันสว่าง ผู้นำกลุ่มถั่วเหลือง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับเลือกเป็นผู้นำดีเด่นด้านการเกษตรและเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอถืมตองกล่าวว่า กลุ่มปลูกถั่วเหลืองกลุ่มนี้ มีความเข้มแข็งเพราะนำวิชาการมาเป็นหลักในการดำเนินงาน ซึ่งต้องอาศัยทักษะหลายด้านประกอบกัน ดังนี้

1. ทักษะกระบวนการทำงานร่วมกัน เช่น มีการประชุมปรึกษาหารือกันในกลุ่มประชาคมของตำบลก่อนดำเนินการ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของสมาชิกในกลุ่มทั้งตำบล แล้วจึงวางแผนร่วมกันในระดับหมู่บ้านพร้อมทั้งเขียนแผนการดำเนินงาน ในกระบวนการดังกล่าว ต้องอาศัยทักษะผู้นำในการให้ทุกคนมีส่วนร่วม มีการเสนอและรวบรวมความคิดเห็น การอภิปราย การสรุป มอบหมายงาน และติดตามประเมินผลงาน ซึ่งจะช่วยให้ทุกคนมีความสำคัญต่อกันและเห็นคุณค่าในตนเอง

ในการรวมกลุ่มของชุมชนมีสมาชิก 300 คน แบ่งแยกกลุ่มต่าง ๆ โดยอาศัยผู้นำที่มีทักษะในการนำให้แต่ละกลุ่มดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยติดตามสนับสนุนให้กำลังใจ ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาเพื่อให้ประสบความสำเร็จ

ในการทำงาน กลุ่มปลูกถั่วเหลืองบ้านถืมตองมีผู้นำซึ่งเป็นประธาน คือ นายสนั่น นันสว่าง อยู่บ้านเลขที่ 58 หมู่ 1 บ้านถืมตอง ตำบลถืมตอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นผู้นำกลุ่มถั่วเหลือง คือ เป็นประธานกลุ่มปลูกถั่วเหลือง ซึ่งได้รับเลือกเป็นเกษตรกรดีเด่นและเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งเป็นตัวแทนอาสาพัฒนาชุมชน กลุ่มถั่วเหลืองประกอบด้วย 8 กลุ่มที่มีความเข้มแข็งมาก

2. ทักษะในการหาความรู้ จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มปลูกถั่วเหลืองมีการติดต่อขอความร่วมมือจากเกษตรกรอำเภอ นอกจากนี้ได้ขอความร่วมมือจากหน่วยวิจัยของมหาวิทยาลัยสุรนารีในการศึกษาและปรับดินให้เหมาะกับการปลูกถั่วเหลืองให้ได้ผลยิ่งขึ้น

3. ทักษะการปลูกถั่วเหลือง มีการคัดเลือกพันธุ์ และทำการปลูกโดยใช้หลักวิชาการ เมื่อได้ผลผลิต มีการกำหนดการผลิตถั่วเหลืองเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 ถั่วเหลืองแบบทั่วไป คือ ถั่วเหลืองที่นำไปใช้ในการบริโภค ก่อนนำไปขาย จะต้องใช้ทักษะในการคัดเลือกผลผลิตถั่วเหลืองเป็นระดับเกรด A B C เพื่อส่งขายโดยใช้เกณฑ์เมล็ดพันธุ์ เมล็ดปน ความงอก ความชื้น

3.2 ถั่วเหลืองที่เป็นเมล็ดพันธุ์ คือ ถั่วเหลืองสำหรับการใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ต้องปลูกโดยกลุ่มอาสาสมัครผู้มีความเชี่ยวชาญในการปลูก ซึ่งต้องคัดเลือกพันธุ์ที่ดีซึ่งไม่มีการตัดต่อพันธุกรรม (GMO) และเมื่อต้นกล้าเติบโตต้องคัดเลือกพันธุ์ที่สมบูรณ์และไม่กลายพันธุ์มาปลูกเพื่อเป็นต้นพันธุ์ที่มีคุณภาพ สำหรับเก็บไว้ทำพันธุ์และจำหน่ายแก่เกษตรกรจังหวัดต่าง ๆ ต่อไป กลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองกลุ่มนี้เรียกว่า “กลุ่มถั่วเหลืองชุมชน”

4. ทักษะการแปรรูปถั่วเหลืองเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มีการทำวิจัยโดยศูนย์วิจัย ซึ่งนำโดยนางเบญจวรรณ มหายศนันท์ และ นายบุญแถม สายยন্ত্রী ในการแปรรูปถั่วเหลืองเป็นเต้าเจี้ยว นมถั่วเหลือง ถั่วเคลือบ น้ำพริกถั่วเหลือง ขณะนี้ทำการเผยแพร่ให้แก่ผู้มาเยี่ยมชมและดูงาน จาก 12 จังหวัด ผลการวิจัยน่าจะเริ่มต้นจากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และในที่สุดก็สามารถนำผลการวิจัยกลับไปพัฒนาการแปรรูปต่าง ๆ ของผลิตผลถั่วเหลืองต่อไป

5. ทักษะเชิงธุรกิจ มีทักษะในการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งเพื่อการต่อรองราคา และพบว่าสามารถทำรายได้ด้านถั่วเหลืองให้จังหวัดเป็นอันดับหนึ่ง มีทักษะในการส่งออก มีการจัดตลาดนัดถั่วเหลืองร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นประจำ นอกจากส่งขายทั่วจังหวัดน่านแล้ว ยังส่งไปขายที่จังหวัดพะเยา

ข้อสังเกต : ถิ่นตอเป็นชุมชนเข้มแข็งที่อยู่ในอำเภอเมือง ซึ่งอยู่ใกล้สำนักงานเกษตรกรอำเภอเมือง จังหวัดน่าน จึงมีโอกาสนในการพัฒนาอาชีพอย่างถูกต้องตามหลักวิชา และมีความสนใจใฝ่รู้และพัฒนางานอยู่เสมอ เนื่องจากประธานกลุ่มถั่วเหลืองเป็นผู้ที่เคยบวชเรียน มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะและวัฒนธรรมที่สืบทอดถ่ายทอดความรู้แก่เด็กและเยาวชน ทำให้เป็นที่เคารพรักของชาวบ้าน และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บรรดาผู้นำกลุ่มต่าง ๆ และผู้คนในชุมชน

ผู้สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ฉันทนา ภาคบงกช

ดร.ยุทธนา ไชยจุล

นางสาวณัฐกานต์ เรืองคำ

เมื่อ 27 พฤศจิกายน 2544

ภาคผนวก ค.

ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ระบบ กลไก
และกระบวนการพัฒนาคูณลักษณะ
และทักษะของแรงงานภาคการเกษตร

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตร จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตร จังหวัดน่าน จำนวน 33 คน แบ่งเป็น ด้านพืชผล 11 คน ด้านปศุสัตว์ 5 คน ด้านแปรรูปสินค้าการเกษตร 9 คน ด้านประมง 5 คน เกษตรยั่งยืน 3 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

แรงบันดาลใจในการทำเกษตร เกษตรกรในกลุ่มที่สัมภาษณ์ส่วนมากเป็นผู้ทำไร่ข้าวโพดมาก่อน แต่ประสบภาวะขาดทุน ราคาไม่แน่นอน มีการใช้สารเคมีมากซึ่งเป็นอันตรายกับสุขภาพ จึงหันมาสนใจทำเกษตรอย่างอื่น คือ ทำเกษตรผสมผสาน ปลูกมะขามหวาน ปลูกม่อนเลียงไหมไม้ดอกไม้ประดับ การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เช่น มะไฟจีน หน่อไม้จีน ชาใบม่อน ฯลฯ การทำปศุสัตว์ เช่น เลี้ยงโคเนื้อ เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เป็นต้น เหตุผลของการทำเกษตร คือ เห็นผู้อื่นทำแล้วรายได้ดี ได้ผลผลิตดีไม่ต้องเหนื่อยแรงเท่าการปลูกข้าวโพด เป็นรายได้เสริมของครอบครัวได้เป็นอย่างดี ทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีความสนใจและรักที่จะทำ บางคนมีตั้งแต่เด็ก เห็นแบบอย่างที่เขาทำแล้วสำเร็จจึงอยากทำตามบ้าง ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมส่งเสริมการเกษตร เห็นว่าเป็นอาชีพสุจริต อิสระและมั่นคง เป็นอาชีพที่ครอบครัวทำตกทอดกันมานานแล้วตั้งแต่ครั้งปู่ ย่า ตา ยาย ในกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลา เกิดแรงบันดาลใจจากการเห็นผู้อื่นจับปลาไม่ถูกวิธี (ใช้ไฟช็อต เบื่อปลา) ปลาธรรมชาติสูญหาย เลยคิดว่าคนเราอยู่กับน้ำ ถ้าไม่มีปลาจะทำอย่างไร จึงมีการประชุมหารือกันที่จะช่วยกันอนุรักษ์สัตว์น้ำให้หน้าวัดเป็นเขตอภัยทาน ชาวบ้านเห็นดีด้วย บางคนมาทำเกษตรเนื่องจากไปขายแรงงานในกรุงเทพฯ เป็นเวลานาน กลัวจะไม่มีคนจ้างตอนอายุมาก ประกอบกับได้ความคิดจากญาติผู้ใหญ่จึงเปลี่ยนมาทำ เพราะพ่อแม่ก็ทำเกษตรอยู่แล้ว มีความภาคภูมิใจที่ได้ทำการเกษตรเพราะคิดว่าได้เป็นผู้ผลิตอาหารให้กับชาวโลก

กลไก การสนับสนุนของครอบครัว การลดภาระหนี้สิน แหล่งเงินทุนให้กู้ดอกเบี่ยต่ำ

กระบวนการพัฒนา การเรียนรู้ของเกษตรกร มีวิธีการ ดังนี้

1. เริ่มจากสอบถามความรู้จากนักวิชาการเกษตรและผู้ที่มีประสบการณ์ หรือไม่ฝึกอบรม
2. ไปศึกษาดูงานจากแปลงหรือฟาร์มของผู้ประสบความสำเร็จทางการเกษตร
3. รวมกลุ่มผู้สนใจ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ โดยวิทยากรใช้วิธีการบรรยาย สาธิต และให้ฝึกทำทุกขั้นตอน จนสามารถทำได้
4. ทดลองทำด้วยตนเอง เมื่อมีปัญหาจะกลับไปถามเจ้าหน้าที่ทางการเกษตร หรือลองผิดลองถูกจนทำได้ด้วยตนเอง
5. ศึกษาหาความรู้โดยการอ่านหนังสือเพิ่มเติม ดูทีวีหรือฟังวิทยุ

6. มีการไปศึกษาดูงานที่อื่นเป็นระยะ ๆ แล้วนำความรู้ คำแนะนำกลับมาพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้น

7. มีการรวมกลุ่มทำในรูปคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนความรู้ และหาวิธีการร่วมกันที่จะทำให้ได้ผลผลิตดี ราคาดี

การเตรียมเกษตรกรรุ่นใหม่ ควรมีวิธีการ ดังนี้

1) ให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในด้านการเกษตรอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งด้านพืชและสัตว์ ตลอดจน เทคโนโลยีสมัยใหม่

2) สร้างลักษณะนิสัยที่ดีต่อการทำงานและการประกอบกิจกรรม

3) ให้ฝึกกับผู้รู้ ควรเริ่มตั้งแต่เด็กเรียนจนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เริ่มฝึกตั้งแต่ต้นจนจบ โดยให้มาทำงานในไร่ หรือในฟาร์ม เป็นระยะเวลา 1 ปี

4) พ่อแม่จะต้องชักชวนให้ลูกมีส่วนร่วมในการเกษตรเสมอ จนเป็นนิสัย ปลูกฝังให้เด็กนึกถึงวัดญาติในบ้าน หาวิธีให้ช่วยงานบ้าน และสอนโดยเล่าประสบการณ์และสาธิตให้ดู

5) โรงเรียนต้องพยายามจูงใจให้เด็กรักและสนใจการทำเกษตรให้มากขึ้น

ผลการวิเคราะห์ กลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตร จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำอาชีพ ของจังหวัดน่าน พบว่า เป็นรูปแบบของการผสมผสาน การเรียนรู้จากกลุ่มแนวคิดต่าง ๆ โดย ระบบการพัฒนาจากการสัมภาษณ์จะพบว่า เกิดจากแรงบันดาลใจที่เกิดจากความลำบากในการดำรงชีพและเป็นความสำนึก ความรับผิดชอบ ของ ตัวเกษตรกรเองที่มีต่อครอบครัวและชีวิตของตนเอง มุ่งที่จะกระทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการด้วยตนเอง ขวนขวายและพัฒนาตนเองเพื่อให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กลไกการพัฒนา ที่เป็น สิ่งสนับสนุนให้เกษตรกรพัฒนาและดำเนินการได้อย่างประสบความสำเร็จ เริ่มจาก ตัวเกษตรกรเอง และการสนับสนุนจากครอบครัว นอกจากนี้ ปัจจัยภายนอก ที่ช่วยสนับสนุน ได้แก่ แหล่งวิทยาการความรู้ที่สามารถนำมาพัฒนางานด้านการเกษตร การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ในเรื่องการทำตลาดเทคโนโลยี และแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อการลงทุน สำหรับกระบวนการพัฒนานั้น เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ จะเริ่มจากตนเองที่มีแรงบันดาลใจที่จะผลักดันให้เกิดแรงจูงใจภายในและความพึงพอใจที่จะเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะความรู้ ด้านการเกษตรเพื่อสนองความต้องการด้วยตนเอง โดยวิธีการที่เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ จะเป็นการศึกษาของความรู้ด้วยตนเอง และมีแหล่งความรู้ ตลอดจน วิทยาการผู้รู้เป็นผู้ให้ข้อมูล มีการลองผิดลองถูก ตลอดจน ทำการทดลอง เพื่อพัฒนางาน นอกจากนี้ เกษตรกรยังใช้ความคิดในการพัฒนางานของตนเพื่อปรับปรุงผลผลิตให้ดีขึ้น การอภิปราย ชักถาม ตลอดจน การเข้าอบรม ชมการสาธิต การศึกษาดูงาน และลงมือปฏิบัติจริง ๆ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านเกษตร ผลที่ได้จากระบบการพัฒนาตามแนวนี้ ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตที่ดี สามารถทำได้ดี จักคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองเป็นอย่างดี สำหรับเกษตรกร ในอนาคต นั้น การชักจูงให้

เห็นความสำคัญของการงานด้านการเกษตรเป็นสิ่งสำคัญ และจัดให้เด็กมีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จจากการลงมือที่เป็นการปฏิบัติจริงและจัดประสบการณ์ทางอ้อมให้ศึกษาดูงาน เมื่อเห็นตัวอย่างของความสำเร็ก็จะทำให้เยาวชนสนใจและเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนางาน ให้ดีขึ้นต่อไปในอนาคต

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนามุคคภาคการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรที่เป็นผู้ทำผลิตภัณฑ์และนำมาแสดงในงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เป็นผู้ทำผลิตภัณฑ์และนำผลงานมาร่วมแสดงในงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดน่าน ระหว่างวันที่ 11-12 สิงหาคม 2544 จำนวน 115 คน พบว่า

บุคคลที่ให้ความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ คือ บรรพบุรุษ เรียนรู้ด้วยตัวเอง เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตร บุคคลในกลุ่มเครือข่าย ครู/อาจารย์จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ

วิธีการให้ความรู้

1. การให้คำแนะนำ
2. ให้การอบรมและทัศนศึกษาดูงาน
3. สอนเป็นขั้นตอน
4. สาธิต
5. การบรรยายและแจกเอกสาร
6. การฝึกอบรม

วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1. ลองทำด้วยตนเองแบบลองผิดลองถูก
2. สังเกตจากผู้ทำมาก่อน และทำตาม
3. อ่านหนังสือ
4. แลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่ม
5. ดูจากทีวี
6. คิดค้นสูตรด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนามุคคภาคการเกษตรของกลุ่มตัวอย่าง นักวิชาการที่เคยไปศึกษาดูงานด้านการเกษตรในประเทศที่มีลักษณะการทำเกษตรใกล้เคียงกับประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการที่เคยไปศึกษาดูงานด้านการเกษตรในประเทศที่มีลักษณะการทำเกษตรใกล้เคียงกับประเทศไทย คือ ประเทศเวียดนาม ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น จำนวน ๓ คน ผู้ดูงานได้ไปดูงานทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนทางด้านเกษตรและเยี่ยมชมฟาร์ม พบว่า

เกษตรกรจะทำงานตามคำสั่งของเจ้าของทุน หรือเข้าโครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย ซึ่งจะได้รับเงินกู้ เทคโนโลยี และพันธุ์พืชหรือพันธุ์ปลาที่จะนำไปเพาะเลี้ยง

ในด้านการสอน จะจัดกลุ่มเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และใช้วิธีสอนแบบสาธิต ถ้าเป็นการปฏิบัติจะสาธิตประกอบการอธิบายทีละขั้น มีการนำตัวอย่างมาให้ดู

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนานุคคลภาคการเกษตรของนักธุรกิจที่ส่งสินค้าทางการเกษตรไปขายต่างประเทศ

จากการสัมภาษณ์นักธุรกิจที่ส่งสินค้าทางการเกษตรไปขายต่างประเทศ จำนวน คน พบว่า

นักธุรกิจที่จะทำงานได้ประสบความสำเร็จ ต้องมีความเข้าใจในงานที่จะทำอย่างแท้จริงในหลายแง่มุม และต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในงานของตนเองสู่ระดับสูง ระดับเพื่อนร่วมงาน และระดับพนักงานทั่วไป และสามารถทำความเข้าใจกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

กลไก การสนับสนุนของครอบครัว

กระบวนการพัฒนา

1. สอนงานทั่วไปเพื่อให้รู้โครงสร้างองค์กร เข้าใจการทำงานขององค์กร
2. สอนงานหรือให้ฝึกงานที่รับผิดชอบ
3. มอบหมายงานที่สนับสนุนประสิทธิผลและประสิทธิภาพขององค์กรให้และติดตามผล

ตามผล

4. ในการสอนและมอบหมายงานคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านพื้นฐานความรู้ ทักษะ และความต้องการ ดังนั้นการสอนและการถ่ายทอดจึงต้องใช้วิธีต่างกัน และต้องใช้เวลาที่ต่างกัน

5. เมื่อมีปัญหาในการสอนคนงานให้ทำงาน จะแก้ไขโดยการทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างแท้จริง มองทั้งโครงร่างของปัญหา ประเมินสภาพการณ์ และความสามารถของการแก้ปัญหา วางแผนว่าจะเริ่มแก้ปัญหามิฉะนั้นหาวิธีการแก้ปัญหาล่วงมือทำ

6. สำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ ควรเตรียมให้เขาเชื่อมั่น ให้ความรู้ แนะนำวิธีการ ให้โอกาสและสร้างโอกาส

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของกลุ่มครูประถมศึกษา ที่สอนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ในจังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์ครูประถมศึกษาที่สอนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ในจังหวัดน่าน จำนวน 11 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

วัตถุประสงค์ ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตร และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ โดยเน้นกระบวนการกลุ่มในการทำงานให้เด็กคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ทำงานร่วมกัน พัฒนาร่วมกัน เน้นให้เด็กวิเคราะห์และวางแผนแก้ปัญหา

กลไก งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ เอกสารการเรียนรู้ พื้นที่ในการฝึกปฏิบัติ

กระบวนการพัฒนา

1. จัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ฝึกทำจริง ฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ โดยเน้นให้นักเรียนศึกษาสภาพเป็นจริงจากท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. ครูเป็นผู้ให้ความรู้ โดยการสอนแบบบูรณาการ คือ สอดแทรกเนื้อหาของทุกกลุ่มวิชาลงในงานเกษตร และฝึกให้เด็กศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

3. ฝึกปฏิบัติ ให้นักเรียนลงมือทำจริงทุกขั้นตอน โดยครูจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นขั้น ๆ แล้วสรุปให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมและอธิบายให้เกิดความเข้าใจ ให้อธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นให้ทดลองทำแต่ละแบบและเปรียบเทียบผล

4. มีการสาธิตและใช้แผนภูมิบ้างในบางเรื่อง มีการพาไปดูงานเพื่อให้เด็กได้ประสบการณ์ตรงและเรียนรู้ได้เร็วและจำแม่น

5. เชิญวิทยากรที่มีความรู้มาแนะนำให้ความรู้ฝึกทักษะต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน

6. ให้นักเรียนทำโครงการโดยแบ่งกลุ่มรับผิดชอบในการดำเนินโครงการทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอน โดยมีผู้เป็น ผู้ให้คำปรึกษา และคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ให้นักเรียนรู้จักจดบันทึกสรุปผลการเปลี่ยนแปลงแล้วนำมารายงาน ครูเป็นผู้เชื่อมโยงสิ่งที่ทำกับความรู้เนื้อหาที่สอน

7. มีการประเมินผลจากงานที่นักเรียนปฏิบัติ มีการอภิปรายผลดีผลเสีย แนวทางแก้ไขและสรุปผลร่วมกัน จัดทำรายงานเป็นกลุ่ม สังเกตการทำงาน มีการทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในกรณีที่นักเรียนบางคนไม่สามารถทำได้ จะให้ความช่วยเหลือดูแลเป็นพิเศษ ให้ทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้กลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ผลการวิเคราะห์ กลุ่มครูประถมศึกษาที่สอนวิชาการพื้นฐานอาชีพ ในจังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์ถึงวิธีการเรียนการสอน วิชาการงานพื้นฐานอาชีพ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการเกษตร จากครูประถมศึกษา ในจังหวัดน่าน พบว่า ครูที่ได้รับการยกย่องว่ามีแนวคิดและวิธีการสอนดีเด่น ใครใช้รูปแบบการสอนที่ผสมผสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวคิด พุทธนิยม และแนวคิดพฤติกรรมนิยม ดังจะเห็นจาก ระบบการพัฒนา มุ่งเน้น การจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ด้วยการรู้จักคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ทำงานร่วมกัน และพัฒนาร่วมกัน เน้นให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน ในการศึกษาหาความรู้ ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดพุทธนิยม ส่วน กลไกการพัฒนา เน้นปัจจัยภายนอก ที่ช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนดำเนินการไปได้สำเร็จลุล่วง เช่น ตัวครู อาจารย์ผู้สอน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ตลอดจนพื้นที่ปฏิบัติงานของโรงเรียน ส่วนกระบวนการพัฒนา ครูมักจะเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะดำเนินการ โดยใช้วิธีการ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจริง ฝึกให้คิด วิเคราะห์ และร่วมกันอภิปรายถึงแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ครูจัดประสบการณ์ทั้งทางตรง และประสบการณ์ทางอ้อม ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน เช่น การทำการสาธิตโดยการเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความสามารถ ในการเกษตรด้านนั้นๆ มาให้ความรู้ รวมทั้งให้นักเรียนทดลองปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการฝึกทักษะ และคุณลักษณะของความรับผิดชอบงาน ตลอดจน พาไปศึกษาดูงาน เพื่อให้เห็นกระบวนการที่ครบวงจรเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลที่ได้ ทำให้นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้านการเกษตรได้อย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ รู้จักคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนานุบุคคลภาคการเกษตรของคณาจารย์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดน่าน ที่สอนวิชาการเกษตร การประมง การแปรรูปอาหารและปศุสัตว์ จำนวน 9 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

สถาบันฯ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความรู้หลากหลายกับนักศึกษา เพื่อให้ออกไปทำงานเลี้ยงชีพได้ โดยมีวิชาทักษะวิชาชีพ ซึ่งจะสอนทุกอย่างเกี่ยวกับวิชาชีพ และให้นักศึกษาได้มีการฝึกทักษะ 4 ระดับ คือ

ทักษะ 1	จะให้นักศึกษาได้ฝึกหมุนเวียนทุกหน่วยงาน
ทักษะ 2	จะให้นักศึกษาเลือกที่จะฝึกในเรื่องใดประจำ
ทักษะ 3	ให้นักศึกษาเลือกเน้นเฉพาะ
ทักษะ 4	ให้นักศึกษาทำปัญหาพิเศษ

สถาบันมีสถานที่ให้นักศึกษาปฏิบัติจริง เรียกว่า สวนสัจจะ ให้นักศึกษาเขียนโครงการว่าจะทำอะไร สถาบันฯ ให้การสนับสนุนเกี่ยวกับ โรงเรือน โรงเลี้ยง บึง เมล็ด นักศึกษาทำเองตั้งแต่ต้น จนถึงเก็บขายอย่างเป็นอิสระ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำดูแล ในด้านการเกษตร เน้นการใช้อินทรีย์สาร ไม่ใช้สารเคมี และยังสนับสนุนให้นักศึกษาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยการตั้งชมรม ชมรมที่มีตลอด คือ สัตวศาสตร์ กับ พืชศาสตร์ ส่วนชมรมอื่น ๆ จะเปลี่ยนชื่อไปตามความสนใจ

กลไก งบประมาณ ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การให้ความสะดวก กำลังใจ มีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการพัฒนา

1. ให้ความรู้ภาคทฤษฎี และตามด้วยการฝึกภาคปฏิบัติ สัดส่วนของเนื้อหาภาคทฤษฎีและปฏิบัติแตกต่างกันขึ้นกับเนื้อหาสาระ ในการสอนจะอบรมคุณธรรมต่าง ๆ แทรกไปด้วย เช่น การมีสัมมาคารวะ ความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย มีความอดทนขยัน และมีความสามัคคีในกลุ่ม

2. ให้ฝึกปฏิบัติจริงในแปลงหรือในฟาร์ม รวมทั้งในห้องปฏิบัติการ สำหรับวิชาปัญหาพิเศษ ให้นักศึกษาคิดโครงการเอง ภายใต้ทฤษฎีที่เรียนมา โดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษาและให้นักศึกษาปฏิบัติจริงตั้งแต่เริ่มต้นจนจบโครงการ ภายในระยะเวลา 1 ปี

3. ฝึกความรับผิดชอบ ความอดทนต่องาน และการตรงต่อเวลา โดยให้นักศึกษาได้เห็นภาพความล้มเหลว หากมีกิจนิสัยไม่เหมาะสม

4. มีการติดตามผล การให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด มีการดักเตือนและการชมเชย
5. ให้นักศึกษานำผลที่ได้จากการฝึกมาสรุป วิเคราะห์และประเมินผล
6. มีการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ในกรณีที่นักศึกษาทำไม่ได้จะให้ฝึกปฏิบัติเพิ่มขึ้น ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด มีการสอนซ่อมเสริม มอบหมายงานเพิ่มพิเศษเพื่อให้เกิดความรู้และทักษะมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์กลุ่มอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ที่สอนทางด้านเกษตรกรรม ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
จังหวัดน่าน จะพบว่า รูปแบบการพัฒนา หรือการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นนักศึกษา
มีความรู้ และมีทักษะ วิชาชีพ อย่างครบวงจร ตั้งแต่การผลิตผลงานด้านการเกษตร และการจัด
การและ การขายผลผลิตสู่ผู้บริโภค ซึ่งระบบการพัฒนา ด้วยการเน้นให้นักศึกษา ฝึกปฏิบัติจริง
และเรียนรู้วิชาการไปพร้อมๆ กัน ให้นักศึกษา คิด วิเคราะห์ และวางแผนจัดการกับผลิตผลและมีการ
นำผลที่ได้มาอภิปรายปัญหา และหาข้อสรุปเพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขต่อไป กลไกการพัฒนา
ส่วนใหญ่จะเป็นปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกทั้งที่เป็นงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจน
คณาจารย์ผู้มีความรู้ความชำนาญ กระบวนการพัฒนา จุดเริ่มต้นจากการชี้แนะ ของครู-อาจารย์
โดยคำนึงถึงนักศึกษาเป็นสำคัญ สำหรับวิธีการนั้น เน้นให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง ในลักษณะ
ของ Learning by doing โดยเริ่มจากการคิดวิเคราะห์ และนำเสนอโครงการทางด้านการเกษตร
และลงมือปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งผู้เรียนค้นคว้า และเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง
โดยอยู่ภายใต้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดของคณาจารย์ผู้สอน ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการพัฒนาที่
สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง เพราะนักศึกษาจะได้รับการฝึก โดยเริ่มต้นตั้งแต่ขั้นต้น การตั้งปัญหา
ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยการลงมือทำจริง และเห็นผลการดำเนินงานตามโครงการ ผลของการจัดการ
เรียนการสอน ทำให้นักศึกษาเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีการทำงานอย่างเป็นระบบ รู้จักคิดวิเคราะห์
และรู้จักประเมินผลงานของตนเอง นักศึกษาสามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ได้ เพื่อเป็น
การเตรียมพร้อม ให้นักศึกษาได้เผชิญสภาวะพหุหน้าที่จริงของสังคมที่แท้จริงได้

ผลการวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของกลุ่มครู/อาจารย์ การศึกษานอกโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์ ครู/อาจารย์ ที่ทำหน้าที่ให้การอบรมวิชาการเกษตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดน่าน จำนวน 8 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

วัตถุประสงค์

1. ต้องการปลูกฝังทัศนคติ และจิตสำนึกให้เยาวชนได้ทราบและเข้าใจ มีความภาคภูมิใจในการเป็นเกษตรกร
2. ส่งเสริมอาชีพเกษตรกรให้ยั่งยืน โดยสรรหาวิทยากรที่ชำนาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายนอกระบบ
3. พัฒนาอาชีพในชุมชนที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น
4. ส่งเสริมให้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ

กลไก งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน

กระบวนการพัฒนา

1. ศึกษาความต้องการของชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น จัดเวทีชาวบ้าน ให้มีการทำแผนงานโครงการ
2. เชิญวิทยากรที่มีความชำนาญในพื้นที่เป็นผู้ให้ความรู้ เรียนรู้ร่วมกัน
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ
4. พาไปศึกษาดูงานการเกษตรต้นแบบ
5. ฝึกปฏิบัติและปฏิบัติจริงตามแผนงานโครงการโดยให้คำแนะนำทักษะวิธีที่ถูกต้อง เอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ให้โอกาสซักถาม
6. สรุปผลการทำงาน
7. ประเมินผลการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ซักถามปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติจริง ในชีวิตประจำวัน ในการประเมินผลใช้วิธีการสังเกตทักษะการวางแผน การทำงานในสภาพที่แท้จริงว่าทำเป็นหรือไม่ ดูวิธีการใช้อุปกรณ์และปฏิบัติตามขั้นตอนได้คล่องแคล่วหรือไม่ ถ้านักเรียนไม่สามารถทำได้จะให้ฝึกปฏิบัติให้บ่อยครั้งขึ้น แบ่งกลุ่มโดยใช้วิธีเพื่อนช่วยเพื่อน กระตุ้นชี้แนะให้เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ ให้เกิดกำลังใจและเจตคติที่ดีในการทำเกษตร พยายามให้พึ่งตนเองมากที่สุด

การแก้ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนหรือทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในโรงเรียน ใช้วิธีการร่วมมือกับชุมชน วัด โรงเรียน ตลอดจนองค์กรอื่น ๆ

ผลการวิเคราะห์ของกลุ่มครู / อาจารย์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์ กลุ่มครู / อาจารย์ที่ประสบความสำเร็จของกรมการศึกษานอกโรงเรียนจะพบว่า รูปแบบการพัฒนานุเคราะห์การเกษตรมีลักษณะผสมผสาน ทั้งกลุ่ม แนวคิดด้านมนุษยนิยม กลุ่มแนวคิดด้านพุทธนิยม และกลุ่มแนวคิดด้านพฤติกรรมนิยมจากการวิเคราะห์ ระบบการพัฒนา ที่สะท้อนจาก วัตถุประสงค์ จะเห็นจุดเน้นที่ชัดเจน คือ ต้องการปลูกฝังทัศนคติและจิตสำนึกให้เยาวชนได้ทราบและ เข้าใจ มีความภาคภูมิใจในการเป็นเกษตรกร ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามแนวคิดมนุษยนิยม ที่เน้นประเด็นที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ นอกจากนี้ ในการพัฒนาการเรียนรู้ยังใช้การพัฒนาตามแนวคิดพุทธนิยม ด้วยการเชื่อมโยงความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่กับประสบการณ์ใหม่ และศึกษาจากสิ่งใกล้ตัว ให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา นั้น ๆ นอกจากนี้ ยังใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม เข้าร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่จะช่วยเสริมให้เกิดการเรียนรู้ กลไกการพัฒนา มุ่งเน้นทั้งตัวของผู้เรียนเอง จากแรงจูงใจภายใน ทัศนคติต่อวิชาหรือสิ่งที่เรียนรู้ และปัจจัยภายนอก เช่น หน่วยงานของรัฐ ครู อาจารย์ผู้สอน งบประมาณ ในการจัดการเรียนการสอน ผู้ประสบความสำเร็จในการทำงานที่เป็นผู้ช่วยถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ กระบวนการพัฒนา จะเป็นการผสมผสานแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดทั้ง 3 กลุ่ม โดยจุดเริ่มต้นจะเป็น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจด้วยตนเองที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา ส่วนวิธีการสอนเริ่มจากสำรวจความต้องการของผู้เรียนในชุมชนนั้น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งเป็นการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เคารพในสิทธิของผู้เรียน ตอบสนองความต้องการที่เป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มมนุษยนิยม และยังใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดพุทธนิยม ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไม่หาสิ่งที่ไกลตัว ผู้สอนจัดเนื้อหาให้สอดคล้องหรือเกี่ยวโยงกับสิ่งที่ผู้เรียน เรียนรู้มาก่อนด้วยการเชิญวิทยากรที่มีความชำนาญในพื้นที่เป็นผู้ให้ความรู้ให้คำแนะนำ ตลอดจน มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปราย ชักถามปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติจริง รวมถึงการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยการไปศึกษาดูงานจากเกษตรกรต้นแบบซึ่งเป็นแบบอย่างของความสำเร็จ และให้เห็นผลการทำการเกษตรว่าจะส่งผลอย่างไร ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม เสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งผลที่ได้ จะทำให้ ผู้เรียนสามารถทำเป็นและคิดวิเคราะห์ ตลอดจน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง รวมทั้งสามารถสนองความต้องการของตนเองได้

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนามุคคณาการเกษตรของวิทยาการที่ให้การอบรมด้านการเกษตร ในจังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์วิทยากรในจังหวัดน่าน ซึ่งได้แก่ เกษตรอำเภอ หัวหน้าสถานีประมง เจ้าของกิจการทางการเกษตร ประธานกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการทำเกษตร จำนวน 13 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

วัตถุประสงค์ ให้เกษตรกรมีความรู้ในการทำเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ให้มีการสร้างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านมาใช้ในการพัฒนาการเกษตร เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติ

กลไก งบประมาณ พื้นที่ในการทำเกษตร

กระบวนการพัฒนา

1. มีหลักสูตรให้ความรู้ ซึ่งแบ่งเป็น 2 หลักสูตร คือ หลักสูตร 1 ให้แนวคิดในการทำเกษตรเพื่อให้เกิดความเลื่อมใส คิดได้ หลักสูตร 2 ให้รู้ปัจจัยในการทำเกษตรและวิธีการทำ

2. ให้กระบวนการกลุ่มเพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริง โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคลที่มีในชุมชน

3. ให้ความรู้โดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความถนัด และความสนใจ โดยใช้วิธีการบรรยาย โดยมีเอกสารประกอบ การแลกเปลี่ยนความรู้ การสาธิต การปฏิบัติจริง การศึกษาดูงาน การศึกษาจากแปลงทดลอง การมีส่วนร่วมโดยให้ผู้ประสบความสำเร็จให้ความรู้บรรยาย สาธิต และทำร่วมกัน การทำประชาพิจารณ์ การเข้าค่าย ฯลฯ โดยมีขั้นตอนคือ 1) วิเคราะห์ปัญหา 2) นำเสนอที่ประชุมรับสมัครผู้ต้องการเรียนรู้ 3) สอบถามประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ 4) ดำเนินการวางแผนและปฏิบัติตามแผน

4. ตรวจเยี่ยมเกษตรกร เพื่อให้คำแนะนำความรู้และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

5. สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเพื่อการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสพการณ์ การรวมกลุ่มการผลิต ร่วมกันประเมินผล และจัดสรรผลประโยชน์

6. ฝึกให้เกษตรกรรู้จักการวางแผนการผลิตด้วยตนเอง รู้จักการใช้พื้นที่ที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการติดตามผลการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ของเกษตรกร โดยการพูดคุยเก็บข้อมูล หรือไปดูแปลงผลิตของเกษตรกรโดยตรง การแลกเปลี่ยนความคิด ประสพการณ์ มีการสรุปผลและประเมินผลในแต่ละกิจกรรม ให้กำลังใจกับเกษตรกรและเป็นที่เล็งในการดำเนินการของเกษตรกรอย่างใกล้ชิด ตรวจสอบการปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนจบว่ามีจุดผิดพลาดตรงจุดไหน โดยเปรียบเทียบการปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูลเอง และจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์ ของกลุ่มวิทยากรที่ให้การอบรมด้านการเกษตรในจังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์วิทยากรที่ให้การอบรม เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการเกษตรในจังหวัดน่าน จะพบว่า การพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตรของวิทยากร จะมีรูปแบบผสมผสาน โดย ระบบการพัฒนา เน้นให้เกษตรกรมีความรู้ ความสามารถในการทำการเกษตร โดยให้ความสำคัญ ทั้งตัวเกษตรกรและเนื้อหาวิชา โดยให้เกษตรกรเรียนรู้ด้วยการค้นพบด้วยตนเอง และ วิทยากรเป็นผู้จัดเนื้อหาให้สอดคล้องเกี่ยวโยงกับสิ่งที่บุคคลเรียนรู้มาก่อน มีการสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ กลไกการพัฒนา มีทั้งปัจจัยที่เป็นตัวเกษตรกรเอง ในเรื่องความสนใจ ความถนัด ความรู้ความสามารถ ตลอดจน มีการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานเอกชน งบประมาณ ตลอดจนพื้นที่ในการทำการเกษตร ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการทำให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปได้ กระบวนการพัฒนา จะพบว่าจุดเริ่มต้น จะเริ่มที่การชี้ทางวิทยากรในการพัฒนา และหาทางแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้น และใช้วิธีการพัฒนาโดยให้เกษตรกร คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ด้วยการอาศัยกระบวนการ กลุ่มเพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริง โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกษตรกรเป็นผู้ค้นคว้าด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากกลุ่มเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข่าวสารและความรู้ ซึ่งกันและกัน ตลอดจนเสนอแนวความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ตลอดจนส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีโอกาสเห็นตัวแบบของความสำเร็จ จากการศึกษาดูงาน จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในด้านนั้นๆ มีการทดลองปฏิบัติจริง และการให้ความช่วยเหลือแนะนำจากผู้รู้ ผลของการพัฒนาจะทำให้เกษตรกรสามารถทำเป็น คิดเป็น ตลอดจนแก้ปัญหาเป็น และมีเครือข่ายที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาภาคการเกษตรของกลุ่มองค์กรอิสระ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทำงานในองค์กรอิสระ คือ มูลนิธิอภัยภูเบศร เจ้าของกิจการการเกษตร จำนวน 8 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

วัตถุประสงค์ ต้องการให้เกษตรกรมีความรู้ มีการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย มีศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตรในพื้นที่

กลไก งบประมาณ ธนาคารปฎิ สหกรณ์ออมทรัพย์ มีเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรู้พื้นฐานด้านวิชาการในอาชีพของตัวเกษตรกร

กระบวนการพัฒนา

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีความสนใจได้ไปศึกษารูปแบบการทำงานของเกษตรกรรายอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานทั้งในต่างจังหวัด และต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และนำมาปรับใช้กับตนเอง

2. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ประสานการณ์ระหว่างกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เพื่อหาวิธีการ แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาด้านการเกษตร และการจัดการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ

3. สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายเพื่อการผลิตและการสร้างระบบกลไกการตลาด โดยให้คนในชุมชนได้ทำกิจกรรมที่จะช่วยเหลือกลุ่มให้สามารถพึ่งตนเองได้

4. ส่งเสริมการฝึกทักษะในด้านการคัดเลือกพันธุ์ให้เหมาะสมกับพื้นที่

5. จัดทำศูนย์การเรียนรู้ เช่น ศูนย์โรงเรียนชาวนา เพื่อถ่ายทอดความรู้และกระบวนการทำเกษตรให้กับกลุ่มเกษตรกร

6. ตรวจเยี่ยม พูดคุย เสนอแนะหลักการและประสานการณ์การทำเกษตรให้กับเกษตรกรเป็นราย ๆ ในรายที่ประสบความล้มเหลวจะช่วยค้นหาจุดบกพร่องว่าคืออะไร อธิบายให้เข้าใจจุดบกพร่องนั้นว่าเป็นเพราะอะไร และจะต้องแก้ไขอย่างไรในรุ่นต่อไป

7. มีการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมโดยการวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่เกิดขึ้น ค้นหาศักยภาพของกลุ่ม และบุคคล หาทางออกร่วมกันที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต ผลที่ได้จากการพัฒนาคือเกิดกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรและเกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในระดับเครือข่าย เกิดกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างในการศึกษาเรียนรู้ของผู้ที่สนใจ และเกิดศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตร

ผลการวิเคราะห์ ของกลุ่มองค์กรอิสระ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ทำงานในองค์กรอิสระ พบว่า รูปแบบการพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตร เป็นการผสมผสานแนวความคิดทั้งกลุ่มพุทธนิยม และกลุ่มพฤติกรรมนิยม โดย ระบบการพัฒนา จะมุ่งเน้นให้เกษตรกรได้รู้จักวิเคราะห์ และร่วมกันแก้ปัญหาด้านการเกษตรที่เกิดขึ้น โดยการจัดให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเครือข่าย และให้เห็นแบบอย่างของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการเกษตรด้านนั้น ๆ กลไกพัฒนา มีทั้งปัจจัยที่เกษตรกรเอง คือ ความรู้ความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์ และปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก เช่น งบประมาณ และส่งสนับสนุนจากหน่วยงานของภาคเอกชน เงินทุน และแหล่งทุนที่ให้กู้เงินดอกเบี้ยต่ำสำหรับ กระบวนการพัฒนา จุดเริ่มต้นมาจากการกระตุ้นและชี้แนะของนักพัฒนาจากองค์กรเอกชนให้เห็นความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนวิธีการจะเป็นกระบวนการที่ร่วมกันจากกลุ่ม แนวคิดทั้ง 3 กลุ่ม ด้วยการเริ่มจากการทำให้เกษตรกรเกิดความสนใจที่จะแก้ไขและเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาด้วยการคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างกลุ่ม เครือข่าย มีการอภิปรายเสนอแนะความคิดและแนวทางการแก้ปัญหา ตลอดจน เสริมสร้างให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถด้วยการจัดศูนย์การเรียนรู้ ให้เกษตรกรได้ค้นคว้าและศึกษาถึงขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ยังอาศัยแนวทางของการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจในสาเหตุของปัญหา จุดอ่อนที่ทำให้เกิดข้อบกพร่องเพื่อหาทางแก้ไขและป้องกันปัญหาในอนาคต ซึ่ง ผลที่ได้จะทำให้เกษตรกรเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น และมองเห็นแนวทางแก้ปัญหาเป็นได้ชัดเจนขึ้นในระดับหนึ่ง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนานุคคลภาคการเกษตรของกลุ่มสื่อมวลชน

จากการสัมภาษณ์สื่อมวลชน ของจังหวัดน่าน ได้แก่ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ นักจัดรายการวิทยุ จำนวน 5 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

วัตถุประสงค์ คือ การให้ความรู้ในการทำเกษตรกับเกษตรกร การรับเรื่องราวร้องทุกข์ การให้แง่คิด ในการทำเกษตร เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร สาระความรู้ขององค์กรต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในเรื่องเกษตร

กลไก งบประมาณ ความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากราชการ แหล่งความรู้หรือข้อมูลสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทีมงานที่จะช่วยรวบรวมข้อมูล

กระบวนการพัฒนา

1. จัดเวทีเสวนากลุ่มคณะทำงานเพื่อกำหนดรูปแบบรายการ ประเด็นเนื้อหา ผู้ร่วมรายการ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและการประเมินผลสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
2. จัดหาข้อมูลโดยอาศัยแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ โดยอาศัยทีมงานเก็บข้อมูลและประสานงานกับเครือข่ายและองค์กรเอกชนเพื่อเตรียมข้อมูลการจัดรายการและผู้ร่วมรายการ
3. นำเสนอรายการในรูปแบบที่ไม่เป็นวิชาการมากเกินไป ใช้ภาษาง่าย ๆ หรือใช้ภาษาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเป็นกันเอง อาจเป็นรายการตอบปัญหา การรับเรื่องราวร้องทุกข์ การบันเทิงสอดแทรกความรู้ การสนทนากับผู้มีประสบการณ์ การนำเหตุการณ์ในปัจจุบันมาพูดคุย เป็นต้น
4. การจัดเวทีพูดคุยเสวนาเรื่องเกษตรกร
5. สัญจรไปนอกสถานที่พบปะกับเกษตรกร โดยการจัดเสวนาโต๊ะกลมร่วมกับตัวแทนชุมชน
6. ให้เกษตรกรคิดรูปแบบรายการของเขาเองที่ชอบและอยากทำ
7. มีการเชื่อมต่อกับสื่อต่าง ๆ จัดหมายข่าว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุท้องถิ่น เป็นต้น
8. มีการทำเอกสารเผยแพร่
9. ให้ผู้ฟังร่วมแสดงทัศนะหรือข้อคิดเห็นร่วมในรายการทางโทรศัพท์ หรือจดหมาย หรือไปรษณียบัตร มีการติดตามและประเมินการทำเกษตรของเกษตรกรและนำผลเสนอสาขาหรือผู้เกี่ยวข้อง

ผลการวิเคราะห์ของกลุ่มสื่อมวลชน

จากการสัมภาษณ์สื่อมวลชนของจังหวัดน่าน ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมด้านการเกษตร ในจังหวัดน่าน พบว่า มีรูปแบบการพัฒนา แบบผสมผสาน และมีระบบการพัฒนาที่ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตรนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอความรู้ การกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความคิดและให้มองเห็นตัวอย่างของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ กลไกพัฒนา ส่วนใหญ่จะเป็นการสนับสนุนจากภายนอก เช่น งบประมาณ และการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ตลอดจน บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการเกษตร กระบวนการพัฒนา เริ่มจากสื่อมวลชนจะเป็น ผู้กระตุ้นให้เกษตรกรได้เกิดความตระหนักและสนใจในการพัฒนาด้านการเกษตร โดยวิธีการที่ใช้เป็นการเสนอสิ่งเร้า หรือ ตัวอย่างของความสำเร็จ ให้เกษตรกรได้รับรู้ นอกจากนี้ ยังมีการนำเสนอเวทีที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้มีความรู้ ความสามารถ ทางด้านการเกษตร เป็นผู้ประสานงาน และคอยสนับสนุนให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ตลอดจน เป็นผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสาร และความรู้ และแง่คิดต่าง ๆ ไปสู่เกษตรกร ซึ่งผลที่ได้ ทำให้เกษตรกร ได้รับความรู้ ได้มีเวทีและแนวทางสำหรับแสดงความคิดเห็น เพื่อสนองความต้องการที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร

การวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนามุคคภาคการเกษตรของครุภูมิปัญญาไทย

จากการศึกษาชีวประวัติการทำงานด้านการเกษตรของครุภูมิปัญญาไทย ด้านเกษตรกรรม รุ่นที่ 1 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 9 คน คือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. นายคำเคื่อง	ภาชี	ด้านเกษตรกรรม (เกษตรธรรมชาติ)
2. นายประคอง	มนต์กระโทก	ด้านเกษตรกรรม (เกษตรวิถีพุทธ)
3. นายมัน	สามสี	ด้านเกษตรกรรม (เกษตรอินทรีย์)
4. นายเล็ก	กุดวงศ์แก้ว	ด้านเกษตรกรรม (วิถีเกษตร)
5. นายสุทธินันท์	ปรัชญพุทธิ	ด้านเกษตรกรรม (การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม)

ภาคเหนือ

1. นายชูศักดิ์	หาดพรม	ด้านเกษตรกรรม (เกษตรผสมผสาน)

ภาคใต้

1. นายเคียง	คงแก้ว	ด้านเกษตรกรรม (เกษตรยั่งยืน)
2. นายตรีวุธ	พาระพัฒน์	ด้านเกษตรกรรม (สวนผสม)

ภาคกลางและภาคตะวันออก

1. นายวิบูลย์	เข็มเฉลิม	ด้านเกษตรกรรม (วนเกษตร) พบว่า

- ระบบการพัฒนา

แรงบันดาลใจ จากการศึกษชีวประวัติในการทำเกษตรแบบใหม่ของครุภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรมส่วนมาก พบว่า เกิดจากการประสบความล้มเหลวในการทำเกษตรหลักแบบดั้งเดิม การเผชิญกับปัญหาการเกษตรที่ลงทุนสูงแต่ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า การสังเกตเห็นว่าความเจริญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์เสื่อมโทรมไปอย่างรวดเร็ว พืชและสัตว์หลายชนิดสูญพันธุ์ไป คุณค่าวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกรุกรานจนเกือบจะสูญหายไปจากชุมชน จึงได้มีการนำความผิดพลาดในอดีตมาทบทวน หาสาเหตุและปัญหา จากนั้นจึงเริ่มศึกษาธรรมชาติอย่างใกล้ชิดใช้ความรู้ที่ได้จากการทำงานและการศึกษามาเริ่มทดลองทำเกษตรแผนใหม่ ด้วยการปลูกพืชหลายชนิดตามแบบธรรมชาติ โดยไม่มีการใช้สารเคมี ฝึการศึกษาค้นคว้าทดลองเป็นระยะเวลานานจนประสบความสำเร็จ ริเริ่มให้มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชุมชนเพื่อให้ทุกคน

เกิดความตระหนักถึงรากเหง้าความเป็นมา ของตนเองเพื่อให้ทุกคนร่วมมือในการทำกิจกรรมฟื้นฟู ฟูป่าไม้ด้วยการปลูกป่า ริเริ่มนำแนวคิดระบบวนเกษตรมาปรับประยุกต์ใช้ในหมู่บ้าน โดยคำนึงถึง การใช้ที่ดินและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ สูงสุดด้วยการปลูกไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ปาล์ม ไม้ไผ่ ทำให้ ผืนดินเกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นการฟื้นฟูสภาพความเสื่อมโทรมให้กลับมามีความอุดม สมบูรณ์ รูปแบบการทำเกษตรของครูภูมิปัญญาไทยจะมีหลายรูปแบบ คือ แบบวนเกษตร แบบวิถี เกษตร แบบเกษตรผสมผสาน แบบเกษตรอินทรีย์ แบบเกษตรธรรมชาติ แบบเกษตรวิถีพุทธ เป็นต้น

- กลไก การสนับสนุนของครอบครัว เงินทุน
- กระบวนการพัฒนา

ครูภูมิปัญญาไทยแต่ละคนจะมีวิธีการเรียนรู้ของตนเองและการถ่ายทอดความรู้แตกต่างกัน ซึ่ง เป็นลักษณะเด่นของแต่ละคนที่ควรได้ศึกษาเป็นแบบอย่าง ดังนี้

ครูภูมิปัญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
1. นายคำเคื่อง ภาษี	จากการศึกษาและสังเกต ธรรมชาติของการเจริญเติบโต ของต้นข้าว ทำให้เกิดความคิด ของการทำเกษตรธรรมชาติ โดยเริ่มทดลองปลูกข้าวตามวิธี ธรรมชาติ ทดลองจนประสบ ความสำเร็จ จึงได้เกษตรธรรม ชาติเต็มพื้นที่	ครูคำเคื่องได้สรุปสาระความรู้ที่ได้ จากการปฏิบัติของตนเองเป็นบทเรียน สำหรับเผยแพร่แก่ผู้อื่นอย่างเป็นระบบ โดยใช้บ้านและแปลงนาของตนเป็น “โรง เรียน ชุมชนอีสาน” สำหรับการถ่ายทอด แนวคิดและความรู้ในเรื่องการทำ เกษตรธรรมชาติให้แก่กลุ่มเกษตรกร นักศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ที่เดิน ทางไปศึกษาดูงานและฝึกงาน วิธีการถ่ายทอดความรู้ ใช้วิธีการดังนี้ • การบรรยาย • การสาธิต • การฝึกปฏิบัติในแปลงนา • การให้ผู้สนใจเรียนรู้ พักอยู่ที่บ้าน เพื่อเรียนรู้ถึง วิถีชีวิต ในแต่ละวันของ ครูคำเคื่อง

กรณีปัญหาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
2. นายประคอง มนต์กระโทก	เริ่มจากการทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพทำนา และอาชีพอื่น ๆ อีกหลายอาชีพแล้วประสบความล้มเหลว จึงได้ตั้งความหวังที่จะผลิตอาหารที่กินกับข้าวควบคู่กันกับที่เพื่อนบ้านปลูกข้าว โดยทดลองขุดบ่อ เลี้ยงปลา แต่ประสบปัญหาอุทกภัยหลายครั้ง จึงทำให้เกิดความคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ค้นคว้าทดลองโดยนำความรู้สมัยใหม่มาผสมผสานกับความรู้เดิมแล้วประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงปลา รู้จักสังเกตธรรมชาติว่าพื้นแผ่นดินใดจะสามารถเลี้ยงปลาได้อย่างดี จนกระทั่งประสบความสำเร็จ	ครูประคองให้บ้านของตนเองเป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน โดยถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจด้วย ความเชื่อว่า "การที่เกษตรกรมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนกันบ้าง จะทำให้แนวคิดแตกฉานขึ้น และการที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตของเกษตรกร ต้องปรับเปลี่ยนทำความเข้าใจกับแนวคิดของเขาก่อนจึงจะได้ผล" เนื้อหาความรู้ที่ให้คือ - เกษตรผสมผสาน - ความรู้เรื่องดิน น้ำ อากาศ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ - การปลูกจิตสำนึกความสัมพันธ์ระหว่างคน สถานที่ และสิ่งแวดล้อม - ธรรมะกับการทำงาน - วิธีการถ่ายทอดความรู้ ครูประคองใช้วิธีง่าย ๆ เช่น ● การเล่าประสบการณ์การเลี้ยงปลาและการทำเกษตร ● การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ● การฝึกปฏิบัติ สิ่งที่เน้นเป็นพิเศษ คือ การทำเกษตรวิถีพุทธที่ใช้วิธีการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด

ครูภูมิปัญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
3. นายมัน สามสี	เริ่มจากช่วงที่เป็นลูกจ้างร้านขายของชำในกรุงเทพฯ ทำให้ครูมันเติบโตทั้งประสบการณ์ และความคิด และจากการที่เป็นผู้สนใจใฝ่รู้ในเรื่องต่าง ๆ อยู่อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความคิดดี ๆ ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในช่วงที่ชมรมเพื่อธรรมชาติเข้ามาจัดประกายความคิดในการปลูกข้าวปลอดสารเคมีนั้น ทำให้ครูมันเป็นหัวแรงคนสำคัญที่เป็นผู้นำให้เกษตรกรทำนาในระบบเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 จนถึงปัจจุบัน	ปัจจุบันมีผู้สนใจไปศึกษาการทำนา ระบบเกษตรอินทรีย์ การปลูกข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพและปลอดสารพิษ โรงเรียนรักษธรรมชาติที่บ้านโสกชุมปูน วิธีการถ่ายทอดความรู้ ครูมัน ใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชมรมรักษธรรมชาติ กลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านนาไร่ และผู้สนใจหลายลักษณะ เช่น - การบรรยาย - การนำชม - การสาธิต - การให้คำปรึกษา - การฝึกปฏิบัติ

กรณีปัญหาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
4. นายเล็ก กุดวงศ์แก้ว	เริ่มจากการสังเกตเห็นว่าความเจริญทำให้หมู่บ้านบังเกิดความสะดวกสบายตั้งแต่ด้านสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ครูเล็กจึงต้องการพลิกฟื้นหมู่บ้านบัวใหม่ จากการแลกเปลี่ยนความรู้กับนักวิชาการทำให้เห็นแนวทางในการทำป่าเสื่อมโทรมให้เป็นป่าสมบูรณ์ ครูเล็กได้ไปศึกษาการเพาะหว่าย ซึ่งเป็นอาหารยอดนิยมของชาวบ้านจากอาจารย์ปรีชาซึ่งอยู่ที่ อ.วาริชภูมิ เมื่อได้ความรู้กลับมาจึงเริ่มกับเพื่อนลงมือเพาะกล้าหว่าย และแจกให้ชาวบ้านไปทดลองปลูก ปรากฏว่าหว่ายที่เพาะได้กลายเป็นพืชสร้างรายได้ ทำให้ชาวบ้านเห็นแบบอย่างและเริ่มเห็นความสำคัญของพันธุ์พืชดั้งเดิม ครูเล็กจึงได้ผลักดันให้เกิดกลุ่มพันธุ์พืชพื้นบ้านขึ้นเพื่อสืบค้นพันธุ์พืชพื้นบ้านและการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ต่อมาได้ตั้งชื่อกลุ่มใหม่เป็น "ศูนย์อินแปลง"	การเกิดศูนย์อินแปลง ทำให้เกิดกิจกรรมการฟื้นฟูป่าไม้ร่วมกันของชุมชน ซึ่งเป็นทั้งการปลูกป่าและปลูกจิตสำนึกของชาวบ้านไปพร้อม ๆ กับศูนย์อินแปลง เป็นต้นธารความคิดในการถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดกลุ่มย่อย ๆ ในการพลิกฟื้นสิ่งดีงามในอดีต เช่น กลุ่มเด็กอัครดิน ซึ่งกิจกรรมที่เด่นของกลุ่มคือ การเรียนรู้การเดินป่า การศึกษาพันธุ์พืชพื้นบ้าน การเก็บเมล็ดพันธุ์พืชมาเพาะเพื่อหารายได้ให้แก่ครอบครัว วิธีการถ่ายทอดความรู้ - การนำชมวนเกษตร - การสาธิตเพาะพันธุ์ไม้พื้นบ้านในแปลงของกลุ่มอินแปลง - ให้การอบรมแก่สมาชิกเครือข่ายวนเกษตรในจังหวัด สกลนคร กาฬสินธุ์ และจังหวัดอุดรธานี - เดินทางไปเป็นวิทยากรในจังหวัดต่าง ๆ

กรณีปัญหาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
5. นายสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์	เริ่มนำแนวคิด "ระบบวนเกษตร" คือ ระบบการให้ที่ดินและเทคโนโลยีเข้ามาเป็นแนวคิดในการใช้พื้นที่ของตนเอง และครูได้ทดลองทำกิจกรรมอุตสาหกรรมขนาดย่อมขึ้นจากผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือ คือ การเผาถ่าน การแปรรูปไม้ ฯลฯ มีการค้นคิดเตาอบไม้ขึ้นเพื่อใช้ออบไม้ยูคาปริตส์ด้วยตนเอง คิดค้น และทดลองอบจนกระทั่งเรียนรู้ถึงระยะเวลาและอุณหภูมิที่เหมาะสมในการอบ ไม้จนสามารถนำมาสร้างที่อยู่อาศัยของตนเองได้ นอกจากจะนำถ่านที่เผาด้วยตนเองมาใช้เป็นพลังงานในการปรุงอาหารแล้ว ยังสามารถส่งขายต่างประเทศได้ ครูได้ชักชวนชาวบ้านที่สนใจมาเรียนรู้เรื่องการเผาถ่านไว้ใช้ในบ้าน ส่วนที่เกินนำมาสมทบกันเพื่อส่งออก ทำรายได้ให้ครอบครัวอีกทางหนึ่ง	จัดทำโครงการ "บ้านเรียนในป่าใหญ่" เพื่อใช้เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและผู้สนใจทั่วไป เนื้อหาการถ่ายทอดความรู้ - วนเกษตร - การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ - การจัดการและการใช้เทคโนโลยีชีวภาพที่เหมาะสม - การผลิตและการแปรรูปผลผลิตการเกษตร วิธีการถ่ายทอดความรู้ 1. ได้จัดกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ใน 3 ลักษณะคือ - บรรยายในพื้นที่ - บรรยายและอภิปรายในการสัมมนา - ถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านสื่อต่าง ๆ 2. การให้คำปรึกษา 3. การฝึกปฏิบัติ 4. การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

กรณีปัญหาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
6. นายชูศักดิ์ หาดพรม	จากการเผชิญกับปัญหา การเกษตรที่ลงทุนสูง แต่ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ทำให้เกิดแนวคิดการทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเองหรือเกษตรผสมผสานขึ้น โดยการศึกษาด้วยตนเอง ด้วยการอ่านหนังสือต่าง ๆ และพูดคุยปรึกษาเจ้าหน้าที่เกษตรกรในจังหวัด ประกอบกับกลุ่มชักเมืองน่านได้เข้ามาให้คำแนะนำช่วยเหลือด้านวิชาการ ครูชูศักดิ์จึงได้ทำการทดลองทำเกษตรผสมผสานบนเนื้อที่ของตนเอง และลดการใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และสารเคมีต่าง ๆ ผลการทำเกษตรแบบนี้ทำให้ครอบครัวมีรายได้ต่อเนื่องตลอดปี มีพืชผักบริโภคอย่างพอเพียงและปลอดภัยจากสารพิษ ทำให้สุขภาพอนามัยของคนในครอบครัวสมบูรณ์ไม่มีโรคภัย นอกจากนี้ยังส่งผลทางอ้อมคือเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ และป่าให้มีความสมบูรณ์	ตั้ง “บ้านแสงเทียน” เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และเผยแพร่แนวคิดการทำเกษตร โดยมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบ ชาวบ้านมาเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในวิถีชีวิตของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นครูชูศักดิ์ยังได้พัฒนาชาวบ้านที่มารับการฝึกอบรมที่มีศักยภาพให้เป็นวิทยากรที่พร้อมจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวบ้านคนอื่นเพิ่มมากขึ้นด้วย

กรณีปัญหาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
7. นายเคียง คงแก้ว	เกิดการซึมซับและเกิดกระบวนการเรียนรู้เทคนิควิธีและรูปแบบการทำสวนชมรม (คือการปลูกไม้ผลนา ๆ ชนิดรวมไว้ในแปลงเดียวกัน) และสวนแบบธรรมชาติมาโดยตลอด จากการถ่ายทอดวิถีชีวิตและเทคนิควิธีในเรื่องเกษตรกรรมจากพ่อแม่และชุมชน นอกจากฝึกปฏิบัติกับครอบครัวแล้วยังเป็นผู้สนใจศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือพิมพ์ "กสิกรรม" การสอบถามกสิกรรมอำเภอ การสมัครเป็นลูกจ้างเพื่อหาความรู้และปฏิบัติจริงตามฟาร์มต่าง ๆ เพื่อมาประกอบอาชีพทางการเกษตรก็ได้ใช้สวนของตนเองเป็นห้องปฏิบัติการและห้องทดลองชีววิทยา ทดลองจนประสบความสำเร็จในการทำเกษตรยั่งยืน โดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ	จัดตั้ง "มหาวิทยาลัยหมู่บ้านสวนคงแก้ว" เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้สนใจ โดยครูเคียงมีการถ่ายทอดหลายลักษณะคือ 1. การเป็นวิทยากรรับเชิญ และการให้ผู้สนใจมาศึกษาดูงานที่สวน 2. การถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติให้แก่ชาวบ้านในชุมชนเดียวกัน มีหลักสูตรอบรมให้ชาวบ้านในเครือข่ายต่าง ๆ 3. สาธิตและทำเป็นตัวอย่าง 4. ใช้สื่อ ผู้ที่มาเยี่ยมชมสวน จะได้เรียนรู้วิธีการจัดการซึ่งจะเน้นในเรื่องการแปรรูป

กรณีปัญหาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
8. นายตริวัธ พาระพัฒน์	ได้รับการอบรมบ่มเพาะแนวคิดและวิธีการทำเกษตรจากปู่ เมื่อเริ่มทำเกษตรในผืนดินของตนเองได้ความรู้ ได้รับสิ่งสมจากบรรพบุรุษมาใช้คือ เรื่องการเพาะปลูกที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และความรู้ที่คิดค้นขึ้นใหม่มาทดลองปลูกพืชสวนหลากหลายจนประสบความสำเร็จในเรื่องการทำสวนสมรมซึ่งเป็นแหล่งสร้างรายได้และช่วยป้องกันอุทกภัยที่จะเกิดขึ้น	ครูตริวัธมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลทั่วไปหลายรูปแบบคือ 1. เป็นวิทยากร 2. ถ่ายทอดผ่านกลุ่มและเครือข่าย 3. ถ่ายทอดผ่านการทำงานร่วมกันซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นธรรมชาติ ผู้เรียนได้รู้ ได้เห็น ได้ฝึกปฏิบัติ และทดลองเชิงประจักษ์ นอกจากนั้น ได้เผยแพร่แนวคิดการเรียนรู้และการถ่ายทอดการนำอาชีพสวนสมรมของชุมชนศิ่วงออกสู่นอกชุมชนและนอกประเทศ โดยการนำเสนอผลงานในที่ประชุมต่าง ๆ

กรณีปัญหาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
9. นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม	เริ่มจากการประสบความล้มเหลวในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลายครั้ง จึงได้หันกลับมาศึกษาและทบทวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงได้เริ่มทดลองทำเกษตรกรรมแผนใหม่ในระยะแรก เป็นการลองผิดลองถูก เมื่อทดลองทำหลายครั้งทำให้ได้ความรู้ว่ากระบวนการคิดเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าองค์ความรู้ ท่านจึงสรุปความรู้ของตนเองในเชิงความคิดด้านปรัชญาไว้ว่า “ความรู้ของท่านได้จากความรู้จักคิดและคิดอย่างรอบคอบ มากกว่าเป็นความรู้ที่ได้จากการแสวงหา การเรียนรู้ของท่านเป็นการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ตรง ใช้ความล้มเหลวของตัวเองเป็นตัวตั้งในการค้นหาความรู้ใหม่ เมื่อพบวิธีการทำเกษตรแบบวนเกษตรก็ได้ทดลองจนได้ข้อสรุปชัดเจนว่า วนเกษตรสามารถแก้ไขปัญหเกษตรกรได้	ท่านได้เผยแพร่แนวคิดในเรื่องวนเกษตรแก่ผู้สนใจทั่วไป โดยใช้วิธีการถ่ายทอด 5 รูปแบบ 1. การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2. การบรรยายและแสดงความคิดเห็น 3. การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง 4. จัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน 5. เขียนหนังสือเผยแพร่แนวคิดเรื่องวนเกษตร เนื้อหาความรู้ที่ถ่ายทอดเน้นเรื่องการจัดการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนเพื่อหาการถ่ายทอดคือ 1. สวนวนเกษตร 2. ห้องหนังสือ 3. ลานคำริมทางชุมชน เป็นเวทีการเรียนรู้เรื่องการค้าขายและการแปรรูป 4. วนเกษตร 5. แปลตำรายา 6. ค่ายเยาวชน

ผลการวิเคราะห์ชีวประวัติการทำงานด้านการเกษตรของครูภูมิปัญญาไทย

จากการวิเคราะห์ ชีวประวัติการทำงานด้านการเกษตรของครูภูมิปัญญาไทย จะเห็นว่าระบบการพัฒนาของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เป็นรูปแบบการผสมผสานของปรัชญาลัทธิต่างๆ โดยเฉพาะปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม ซึ่งเชื่อว่าสิ่งที่เป็นจริงก็คือ สิ่งที่มีอยู่จริงเท่านั้นและสิ่งที่มีอยู่จริงก็คือมนุษย์และเสรีภาพ ดังนั้นลัทธินี้จึงเน้นความสำคัญของมนุษย์และเสรีภาพกล่าวคือ มีเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจ ตลอดจนความรับผิดชอบของแต่ละคนในการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเองเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจะมีแรงบันดาลใจเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเสมอ นอกจากนี้ยังผสมผสานความเชื่อตามปรัชญาลัทธิวัตถุนิยม ที่คิดว่าความจริงตามลัทธินี้คือสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏให้เห็นตามสภาพธรรมชาตินั้นเป็นจริงในตัวของมันเอง การค้นหาความจริงจึงอาศัยการเฝ้าสังเกตอย่างมีระบบเกี่ยวกับโลกความจริงแล้วนำข้อเท็จจริงต่างๆ มาจัดระเบียบสร้างเป็นระบบความรู้ขึ้นมา ตลอดจนต้องอาศัยปัญญา และความคิดในการรับรู้ความจริง มีการไตร่ตรองค้นหาความจริงซึ่งเป็นพื้นฐานความเชื่อของปรัชญา ลัทธิจิตนิยม รวมทั้งต้องอาศัยประสบการณ์เป็นรากฐานของความจริงและความรู้ตามปรัชญาลัทธิประสบการณ์นิยม กลไกการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ที่เป็นความต้องการ ความสนใจ ในอันที่จะดำเนินการเพื่อสนองความต้องการของตนเอง เพื่อการมีชีวิตอยู่รอดอย่างมีคุณภาพในสังคม นอกจากนี้ก็อาศัยปัจจัยเกื้อหนุนภายนอกเป็นกำลังผลักดัน เช่นเงินทุน วิทยาการความรู้จากผู้รู้ที่ตนไปศึกษา เป็นต้น ส่วนกระบวนการพัฒนา เป็นรูปแบบการผสมผสานแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้หลายๆกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มมนุษยนิยมที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนา เพราะแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลเกิดความต้องการ อุดสาหกรรม ตลอดจนเกิดความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะพัฒนาตนเอง ด้วยกำลังความสามารถสติปัญญา และ ความคิดสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้จากแหล่งวิชาการต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานอาชีพของตนให้เห็นผลดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในกลุ่มพุทธินิยมและพฤติกรรมนิยม ซึ่งผลที่ได้ จะทำให้เกษตรกรสามารถทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้อย่างแท้จริง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนานุคคลภาคการเกษตร จากรายงานการวิจัย แนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน กรณีศึกษาภาคตะวันออก เชียงเหนือ

ผลการศึกษาระบบการพัฒนานุคคลภาคการเกษตร ในการทำการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกร ตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ สกลนคร ร้อยเอ็ด ยโสธร และชัยภูมิ จำนวน 11 คน ซึ่งทำการเกษตรแบบยั่งยืนใน 5 รูปแบบคือ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ และเกษตรธรรมชาติ พบผลที่แตกต่างกันในกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาระหว่างเกษตรกรในแต่ละรูปแบบการผลิต ดังนี้

วนเกษตร เป็นระบบการใช้ที่ดินเพื่อดำรงกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ ระหว่างต้นไม้ในพื้นที่ป่าหรือไม้ยืนต้นที่ปลูกขึ้น โดยที่การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์จะต้องมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน และเกื้อกูลกับระบบนิเวศป่าไม้ในท้องถิ่น ซึ่งเกษตรกรในกลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

- มีกระบวนการในการเปลี่ยนผ่านที่ชัดเจน คือ เปลี่ยนจากป่าเป็นที่ทำกิน และเป็นเกษตรเชิงพาณิชย์ และสุดท้ายเป็นวนเกษตร
- มีกระบวนการในการเรียนรู้ที่ดี โดยให้ป่าเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ แล้วนำมาปรับใช้ในฟาร์มของตน และเผยแพร่สู่เพื่อนบ้าน
- มีการสร้างเครือข่ายในระดับหมู่บ้าน ระดับประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และมีการวางกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างชัดเจน
- กลุ่มมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่คนรุ่นใหม่ โดยการพาเยาวชนเดินป่าเพื่อเรียนรู้จากป่า และการส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้มีโอกาสเรียนรู้ทางด้านสมุนไพร
- ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน

เกษตรผสมผสาน เป็นระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและหรือมีการเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิด จะต้องสามารถเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในไร่นา เช่น ดิน น้ำ แสงแดด อย่างเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลของสภาพแวดล้อมและเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเกษตรกรในกลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการในการเรียนรู้ดังนี้

- มีกระบวนการในการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่มหลังจากที่ไปดูงานมา
- มีกระบวนการในการเรียนรู้ที่ดีและชัดเจน และกล้าที่จะทำการผลิตสิ่งใหม่ ๆ
- มีเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งในระดับหมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัด
- มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดการทางด้านการตลาดให้กับผลผลิต
- มีการสืบทอดการทำกิจกรรมของคนรุ่นใหม่ภายในครอบครัว

- ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน

เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นระบบเกษตรที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรน้ำในไร่นาเพื่อสร้างผลผลิตอาหารที่พอเพียงและเพื่อการผลิตที่หลากหลาย สำหรับเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงแก่ครัวเรือนเกษตรกร ตลอดจนเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนและขาดแคลนทรัพยากรให้บรรเทาลง จนกระทั่งพัฒนาถึงขั้นที่เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเกษตรกรในกลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการในการเรียนรู้ดังนี้

- มีกระบวนการในการเรียนรู้ที่ดี
- มีการจัดการน้ำที่ดี มีการจัดการน้ำจากระบบบ่อใหญ่เติมบ่อเล็ก
- มีการผลิตที่สอดคล้องกับตลาด
- ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ

เกษตรอินทรีย์ เป็นการเกษตรที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี เพื่อความปลอดภัยในสุขภาพ ใช้ซากพืช มูลสัตว์ การปลูกพืชหมุนเวียน แร่ธาตุตามธรรมชาติในการปรับปรุงดิน ผสมผสานกับการกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธีหรือสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นทางธรรมชาติช่วยในการควบคุมและทำลายศัตรูพืช ซึ่งเกษตรกรในกลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการในการเรียนรู้ดังนี้

- มีการเรียนรู้ที่ดีมาก โดยพยายามที่จะปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม มีการทำกิจกรรมทั้งแปลงไถพรวนและแปลงที่ไม่มีการไถพรวน
- มีการนำกิจกรรมเกษตรธรรมชาติเข้าไปสอนภายในโรงเรียน

และได้มีการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อศึกษากรอบแนวคิดพื้นฐานในการกำหนดนโยบายด้านคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาเกษตรยั่งยืนควรเป็นเช่นไร ซึ่งได้ผลสรุปจากการประชุมกลุ่มย่อยคือ มีแนวคิดสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่กลับเข้าสู่วิถีการผลิตที่ยั่งยืนแบบเดิม เพราะเป็นรากฐานวัฒนธรรมเดิมของสังคมเกษตรไทย ที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมวิถีการผลิตและวัฒนธรรมทางสังคมให้สอดคล้องเป็นวิถีทางการผลิตที่ยั่งยืนในชุมชน ที่มีความมั่นคง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ครอบครัวต้องมีความเข้าใจและยอมรับในการทำเกษตรของคนในครอบครัว ปลูกค่านิยมเดิมในการประกอบอาชีพของบุตรหลานที่ต้องการให้บุตรหลานเรียนสูง ๆ แล้วทำงานที่มีหน้าตามากกว่าเกษตรกร เมื่อสถาบันครอบครัวให้การสนับสนุนและทำการปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับการเกษตรให้กับสมาชิกในครอบครัวแล้วไม่เพียงพอเท่านั้นชุมชนยังต้องให้การสนับสนุนและร่วมมือกับกลุ่มเยาวชนในการทำเกษตร นอกจากการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนแล้วยังต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐด้วย

สิ่งสำคัญที่จะทำให้กลุ่มเยาวชนหันกลับมาสู่ภาคเกษตรคือการศึกษา ซึ่งได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 แบบคือ การศึกษาในระบบคือการศึกษาในสถาบันการศึกษา และการศึกษานอกระบบ

คือ การศึกษานอกสถาบันการศึกษา ในปัจจุบันการศึกษาเอื้อประโยชน์ต่อการทำเกษตรยั่งยืนน้อย ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรเดิมจึงต้องให้การศึกษาแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ โดยเริ่มต้นจากการให้ความรู้ในครอบครัว การสนับสนุนและการถ่ายทอดความคิดจากคนรุ่นก่อนในชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มเด็ก ยักถิ่น ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ ให้เยาวชนต้องให้ความสำคัญแก่ความคิดของกลุ่มเยาวชน เช่น หลังจากมีการสอนปลูกผักแล้วก็ปล่อยให้ทางกลุ่มเยาวชนทำการปลูก ดูแล เก็บเกี่ยว และเก็บรายได้ เข้าไปบริหารกันในกลุ่มของตน เป็นต้น สิ่งที่สำคัญของการส่งเสริมการเกษตรโดยการศึกษาออก ระบบนี้ก็คือ การร่วมมือกันของครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานของรัฐบาล

การศึกษานอกระบบอย่างเดียวไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงควรผลักดันการศึกษานอกระบบให้เข้าสู่การศึกษาในระบบ เพื่อสนับสนุนการเกษตรยั่งยืน โดยอาจมีแนวทางคือ เชิญผู้รู้ในชุมชนมาเป็นครูของชุมชนในโรงเรียน จัดทำหลักสูตรเกษตรยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ซึ่งเป็นหลักสูตรการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพทั่วไปของชุมชน จัดการศึกษาให้มีลักษณะบูรณาการการเรียนรู้ได้จากสิ่งรอบ ๆ ตัว เช่น ให้การเกษตรเป็นตัวนำในการศึกษา ต้นไม้ 1 ต้นก็สามารถนำสู่การเรียนรู้ได้หลาย ๆ วิชาทั้งภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ชีววิทยา เป็นต้น

นอกจากการศึกษาแล้ว สื่อต่าง ๆ ก็มีบทบาทต่อการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเกษตรยั่งยืนได้ ดังนั้นรัฐบาลควรมีการสนับสนุนให้มีการใช้สื่อเพื่อสนับสนุนเกษตรยั่งยืน และพิจารณาความเหมาะสมของสื่อที่อาจให้ผลในแง่ลบหรือสร้างแรงจูงใจที่ไม่ถูกต้องกับแนวทางของเกษตรยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเกษตรยั่งยืนในแนวทางต่อไป

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร

จากหนังสือเกษตรกรคนเก่ง เล่ม 2 เล่ม 3 หนังสือ 20 ประสบการณ์เกษตรกรผสมผสานภาคเหนือ หนังสือข้อมูลอาชีพด้านการเกษตรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์ข่าวสด หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เอกสารประวัติย่อของวิทยากร ธกส.

ผลการศึกษาประวัติและผลงานของเกษตรกรจากเอกสารดังกล่าวข้างต้น พบว่า

ระบบการพัฒนา

แรงบันดาลใจ จากการศึกษาประวัติเกษตรกรที่ทำการเกษตรจนได้รับการยกย่องว่าเป็นเกษตรกรคนเก่ง หรือเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในงานอาชีพ พบว่าเกิดจากปัญหานี้สืบจากการทำการเกษตรแบบเดิม เช่น การทำเกษตรกรรมเคมี การทำไร่ข้าวโพด เป็นต้น ต้องการสร้างฐานะตนเอง ต้องการแก้ปัญหาความยากจนโดยการปรับปรุงระบบเกษตรของครอบครัวให้เป็นเกษตรทางเลือกต่อสู้กับกระแสสังคมที่จะเปลี่ยนเป็นอุตสาหกรรม ต้องการแก้ปัญหาการทำเกษตรของชาวบ้านโดยการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจ ด้านวัตถุไปพร้อม ๆ กัน และพัฒนาแนวคิดซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาระยะยาว ต้องการนำพันธุ์สัตว์ พันธุ์พืช ใหม่ ๆ มาทดลองปลูก ต้องการทำเป็นอาชีพเสริมเพื่อให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ต้องการหาทางเลือกที่ดีกว่าการเป็นลูกจ้างในงานอาชีพอื่น ๆ ศึกษาว่าสินค้าเกษตรอะไรไม่มีปัญหาในเรื่องตลาดและขายได้ราคาดี เมื่อศึกษาพบแล้วจึงตัดสินใจทำ

กลไก การสนับสนุนของครอบครัว การลดภาระหนี้สิน การได้รับความรู้ การให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้มีประสบการณ์ในการทำเกษตร

กระบวนการพัฒนา

1. เข้าร่วมฝึกอบรมในสถาบัน โครงการศูนย์ฝึกอบรม และชมรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือกจังหวัดพะเยา โครงการปฏิรูปการเกษตรและพัฒนาชนบทจังหวัดพิจิตร โครงการพัฒนาองค์กรชุมชน สถาบันแมคเคม จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ฝึกอบรมบางกุ้ง จังหวัดอุทัยธานี ชมรมผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งโครงการหรือหน่วยงานเหล่านี้จะมีผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย มาให้คำแนะนำ สาธิต หรือพาไปดูงาน และให้ผู้เข้ารับการอบรมฝึกปฏิบัติ

2. ศึกษาด้วยตนเองจากเอกสาร ตำรา ทีวี หนังสือพิมพ์ หรือสังเกตการทำของผู้ประสบความสำเร็จ บางครั้งใช้วิธีลองผิดลองถูก เดินทางไปดูงานตามที่ต่าง ๆ ด้วยตนเอง และหาพันธุ์ไม้มาปลูก หรือหาพันธุ์สัตว์แปลก ๆ มาเลี้ยง พยายามคิดค้นสูตรอาหารสัตว์เพื่อลดต้นทุนการผลิต ขอคำแนะนำจากเพื่อน ๆ รวบรวมคำแนะนำจากเพื่อน ๆ รวบรวมคำแนะนำมาปฏิบัติจนได้ผล

3. ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำทางการเกษตรในชุมชน เพื่อน ๆ ในกลุ่มเครือข่าย มาสอนวิธีขยายพันธุ์
4. ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันทางการเกษตรให้พันธุ์พืชมาปลูกและมาติดตามผล ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ
5. มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มชมรมเดียวกัน
6. รวมกลุ่มตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินและปัญหาขาดเงินทุน

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่

เป็นการให้ความรู้กับนักเรียนและชาวบ้านทั่วไปซึ่งมีเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จหลายท่านได้จัดทำโครงการให้ความรู้ เช่น โครงการของนายผอง เกตพิบูลย์ เกษตรกรจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการเกษตรผสมผสานทฤษฎีใหม่และเป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเหมาะแก่การเรียนรู้ขยายผล โดยมีงานที่ทำดังนี้

1. โครงการถ่ายทอดความรู้การเกษตรแก่นักเรียน โดยใช้สวนและโรงเรียนเป็นที่ฝึกหัด 50 คน ปีละ 32 รุ่น โดยมีการเรียนและฝึกปฏิบัติทุกวันเสาร์ เวลา 9.00 – 14.00 น. นักเรียนทุกคนได้รับการถ่ายทอดความรู้ การตอน การเพาะชำ และการเกษตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กได้รับการปลูกฝังจนเป็นนิสัย และได้รายได้
2. จัดตั้งศูนย์ประสานงานกับโรงเรียนการเกษตรทางอากาศ โดยทำรายการออกอากาศขยายความรู้ทางการเกษตรให้ชาวบ้านทั่วไป
3. เป็นสมาชิกโครงการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืนเพื่อสุขภาพดีของ UNICEF เป็นผู้นำทำกิจกรรม วิทยากร และนักพัฒนา

หลักการทำการเกษตรของท่านคือ จัดวางแผนการทำเกษตรเป็น 3 ช่วงคือ

1. ช่วงสั้น ปลูกพืชผักสวนครัว เก็บกินได้ และขายก่อนได้รายได้เป็นรายวัน
2. ช่วงที่ 2 ปลูกพืชระยะกลาง คือให้ผลไม่ช้านัก เช่น กลัวย มะละกอ ฝรั่ง
3. ช่วงที่ 3 เป็นผลไม้ต่าง ๆ ที่อายุยืนยาว เพื่อการเก็บผลในระยะยาวมีรายได้ตลอด

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร ของ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการศึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านปศุสัตว์ จาก เอกสาร กอง
แผนงาน กรมปศุสัตว์ จำนวน 32 โครงการ สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการ
พัฒนาเกษตรกรได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

พระราชดำริในการดำเนินงาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการ
พัฒนาบุคคล ความตอนหนึ่ง ว่า " การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม
โดยการเสริมสร้างสิ่งที่ราษฎรในชนบท ขาดแคลนและต้องการ คือ ความรู้ในการทำมาหากิน
ด้วยการทำการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยให้ราษฎรในภูมิภาคและชนบท มีโอกาส ได้รู้
ได้เห็นได้สัมผัสตัวอย่างของความสำเร็จต่างๆในการทำเกษตรและอาชีพ และสามารถนำไปปฏิบัติ
ได้เองให้ได้ผลอย่างจริงจัง "

กลไกการพัฒนา

มีหน่วยงานราชการหลายหน่วยงานเป็นผู้รับสนองพระราชดำริ ด้วยการทำงานประสานกัน
มีการตั้งงบประมาณดำเนินการ รวมทั้งจัดหาวิทยากรมาแนะนำความรู้แก่เกษตรกร มีการใช้
อุปกรณ์ เครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการดำเนินงาน

กระบวนการพัฒนาเกษตรกรของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กระบวนการพัฒนาเริ่มต้นจาก

1. สร้างศูนย์ สาธิต เพื่อให้เกษตรกรเห็นตัวอย่างของความสำเร็จ แล้วเปิดให้เกษตรกรผู้
สนใจเข้ามาศึกษาค้นคว้าหาความรู้
2. เมื่อเกษตรกรมีความสนใจแล้วจึงจัดการฝึกอบรมความรู้ให้กับเกษตรกร ด้วยวิธีการ
สาธิตขั้นตอนต่างๆ
3. ดำเนินการให้เกษตรกรเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง พร้อมทั้งส่งเสริม สัตว์ชนิดต่างๆ โดยแจก
จ่ายให้เกษตรกรนำไปเลี้ยง

ผลการวิเคราะห์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการสรุประบบ กลไกและกระบวนการพัฒนานุคคลภาคการเกษตรของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น จะเห็นว่า โครงการฯมีรูปแบบการพัฒนาเกษตรกรที่ผสมผสานแนวคิดของการเรียนรู้หลายแนวคิดเข้าไว้ด้วยกัน โดยหากพิจารณาจากระบบการพัฒนา ที่เป็นพระราชดำริของพระองค์ท่านนั้น จะเห็นว่าพระองค์ท่าน ให้ความสำคัญที่เน้นทั้งปรัชญาอัตถิภาวนิยม ซึ่งเน้นที่ตัวเกษตรกรมีความสนใจ ใฝ่รู้แล้วเข้ามาศึกษาด้วยตนเอง และเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ ให้เกิดทักษะและความชำนาญ ตามปรัชญาประสบการณ์นิยม ส่วนกลไกของการพัฒนา มีลักษณะของการได้รับปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก เช่น จากหน่วยงานของราชการในเรื่องงบประมาณสนับสนุน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจัยสนับสนุนภายในของตัวบุคคลก็ได้แก่ความสนใจความต้องการที่จะทำอาชีพเกษตร สำหรับกระบวนการพัฒนา จะเห็นว่าพระองค์ท่าน ให้ความสำคัญที่เน้นทั้ง วิธีการ พัฒนาระบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยม ที่เสนอแนวทางการเรียนรู้ของบุคคล ด้วยการจัดสิ่งเร้าหรือตัวแบบ เพื่อให้บุคคลสนใจและกระทำ พฤติกรรมตามตัวแบบนั้น ซึ่งจะเห็นจากข้อความในพระราชดำริที่ว่า “ โดยให้ราษฎรในภูมิภาค และชนบท มีโอกาส ได้รู้ ได้เห็น ได้สัมผัส ตัวอย่างของความสำเร็จต่างๆในการทำเกษตรและอาชีพและสามารถนำไปปฏิบัติได้เองให้ได้ผลอย่างจริงจัง” นอกจากนี้กระบวนการพัฒนานั้นสามารถวิเคราะห์ได้เป็น 2 ลักษณะ คือ พิจารณาที่จุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนา และ วิธีการพัฒนา จากผลสรุปกระบวนการพัฒนานั้น ในส่วนของจุดเริ่มต้นน่าจะมาจาก ความสนใจของเกษตรกร ที่เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น หรือทำการเกษตรให้ประสบความสำเร็จ จึงสนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้จากศูนย์สาธิตที่โครงการฯจัดทำขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มพุทธินิยม ส่วนวิธีการพัฒนา เป็นวิธีการที่โครงการฯจัดขึ้น โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสาน ทั้งที่เป็นตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม และแนวคิดพุทธินิยม ด้วยการจัดหาสิ่งเร้าและจัดทำตัวแบบของการประกอบอาชีพที่ประสบความสำเร็จ ด้วยการจัดตั้งศูนย์สาธิตเพื่อทำการศึกษาดูด้วยหลักวิชาการ รวมถึงการสาธิตขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆของภาคการเกษตร และเมื่อเกษตรกรสนใจที่จะทำ และต้องการความรู้ก็จะจัดการอบรมให้ความรู้ รวมทั้ง มีการสนับสนุนให้เกษตรกรลงมือปฏิบัติจริงในสิ่งที่ตนเองสนใจ ตามที่ศูนย์สาธิตได้ทำการฝึกอบรมให้ ซึ่งวิธีการในขั้นนี้อาจเรียกได้ว่าการเรียนรู้เกิดจากเกษตรกรเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้กระทำ มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ เกษตรกรจะต้องลงมือปฏิบัติเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในลักษณะของ Learning by Doing ซึ่งผลที่ได้จากการพัฒนาเกษตรกรด้วยวิธีนี้ จะทำให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และคาดหวังว่าเกษตรกรจะพัฒนาตนเองไปสู่การคิดเป็นและการแก้ปัญหาเป็นในที่สุด

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนานุคคลภาคการเกษตร ของ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการจัดการศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียน
จำนวนทั้งสิ้น 284 เอกสาร ซึ่งประกอบด้วย รายวิชาใน

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ พุทธศักราช 2533 กลุ่มรายวิชาอาชีพเกษตร จำนวน 195 รายวิชา
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพพุทธศักราช 2533 กลุ่มรายวิชาอาชีพแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จำนวน 73 รายวิชา
3. หลักสูตรท้องถิ่นของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคกลาง จำนวน 19 รายวิชา

สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาเกษตรกรได้ดังนี้
ระบบการพัฒนา

การศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ พุทธศักราช 2533 นี้ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาประชาชนให้เรียนรู้ วิธีศึกษาหาความรู้ มองเห็นช่องทางประกอบอาชีพ สามารถสร้างงานอาชีพ ลงมือประกอบอาชีพ และมีรายได้จากการประกอบอาชีพ ทั้งในระหว่างการเรียน และหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว ดดยใช้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลมาผสมผสานให้กลมกลืนกับกระบวนการเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจัดเป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จุดประสงค์ของวิชาทักษะอาชีพ : ต้องการให้ผู้เรียน

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ในลักษณะขอบข่ายและธรรมชาติของอาชีพที่เลือกเรียน
2. มีประสบการณ์ และทักษะในอาชีพพอเพียงกับการนำไปประกอบอาชีพ
3. มีความสามารถในการคิดค้น แสวงหา และประยุกต์ใช้เครื่องมือ ความรู้ เทคนิค วิทยาการมาใช้ในการพัฒนาอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. มีลักษณะนิสัยในกาปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม

จุดประสงค์ กลุ่มรายวิชา อาชีพเกษตร และอาชีพแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร : ต้องการให้ผู้เรียน

1. สามารถศึกษา วิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาการวางแผนกิจกรรมและการหาประสบการณ์ในการประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือก
2. สามารถแสวงหาประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ เพื่อการประกอบอาชีพเกษตรด้วยตนเอง หรือกลุ่ม
3. ดำเนินการประกอบอาชีพการเกษตรอย่างครบกระบวนการเพื่อให้เกิดรายได้ระหว่างเรียนหรือมีอาชีพหรือพัฒนาอาชีพ
4. มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ โดยแสดงออกด้านความรับผิดชอบ ชยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และ อดทน

คำอธิบายรายวิชา อาชีพเกษตร

มุ่งเน้น การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และปฏิบัติ เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับ การเกษตร ซึ่งได้แก่ การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง ธุรกิจ – การเกษตร ตลอดจนการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพและอื่นๆที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

คำอธิบายรายวิชา อาชีพแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตร

มุ่งเน้น การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และปฏิบัติ เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยวิธีต่างๆ เช่นการทำแห้ง การหมักดอง การเชื่อมและกวน การประกอบอาหารสำเร็จรูป และอื่นๆที่เหมาะสมกับสภาพผลผลิต ตลอดจนการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ

ยุทธศาสตร์ของการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นของศูนย์การศึกษาณอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคกลาง

“ ควรมีการจัดฝึกอบรมวิชาชีพ โดย มีกระบวนการแนะแนว การทัศนศึกษา การนำวิทยากรไปสอนในหมู่บ้าน การนำผู้เรียนไปเรียนในสถานประกอบการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผสมผสานเนื้อหา ความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการตลาดและการจัดการเข้ากับการฝึกภาคปฏิบัติ ”

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยที่เอื้อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาของหน่วยงานนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ งบประมาณอุดหนุนในการจัดการเรียนการสอน สถานประกอบการที่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญ

กระบวนการพัฒนา ของ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ขั้นตอนการพัฒนามีดังนี้

1. ผู้เรียน/เกษตรกรศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ เช่น เอกสาร วารสาร หนังสือและสื่ออื่นๆ เช่น วิดีทัศน์ สไลด์ เทปบรรยาย เป็นต้น
2. พบผู้รู้ โดยเชิญผู้รู้ ที่เป็นผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น มาบรรยายให้ความรู้ สาธิต ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์
3. พาผู้เรียนไป ศึกษา ดูงาน จากแหล่งประกอบการที่ประสบความสำเร็จรวมทั้งมีการสาธิต ทดลองและฝึกปฏิบัติจริง
4. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้
5. รวมกลุ่มกัน อภิปรายปัญหา และหาแนวทางพัฒนาตลอดจนแก้ปัญหาาร่วมกัน

ผลการวิเคราะห์หลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน จะเห็นว่า หลักสูตรฯ มีรูปแบบการพัฒนาที่ผสมผสานแนวทางการเรียนรู้หลายๆแนวคิดเข้าไว้ด้วยกันโดยเริ่มต้นถ้าพิจารณาจากระบบการพัฒนา จะมีลักษณะผสมผสาน ทั้งปรัชญาลัทธิจิตนิยมที่เชื่อว่าการที่บุคคลจะล่วงรู้ความจริงได้ต้องอาศัยจิต อาศัยปัญญา กล่าวคือการใช้ปัญญาและความคิดในการรับรู้ความจริง และอีกประการหนึ่งความจริงนั้น ควรเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถประสบพบเห็นได้ ซึ่งก็คือประสบการณ์นั่นเอง ซึ่งเป็นลักษณะของปรัชญาประสบการณ์นิยม นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกที่จะเข้ามาศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลเลือกและสร้างขึ้นมาให้แก่ตนเอง เป็นการเรียนรู้และทำตามความต้องการของตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของปรัชญาอัตถิภาวนิยม ส่วนกลไกการพัฒนา มุ่งเน้นที่ปัจจัยภายนอกที่จะเอื้อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ ดังเช่น การให้งบประมาณสนับสนุน การจัดหาสถานประกอบการที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อใช้เป็นตัวแบบให้เกษตรกรมองเห็นแนวทางที่จะประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ สำหรับกระบวนการพัฒนาจะเป็นการผสมผสานกิจกรรมทั้งจากกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดพุทธนิยม และแนวคิดพฤติกรรมนิยมกล่าวคือตามแนวคิดพุทธินิยมนั้นจะมุ่งเน้นการพัฒนาที่กระบวนการรู้คิดด้วยการเชื่อมโยงความรู้เก่าหรือประสบการณ์

เดิมที่ตนเองมีอยู่ เข้ากับความรู้อะไรหรือประสบการณ์ใหม่ที่หลักสูตรจัดให้กับผู้เรียนหรือเกษตรกร ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า " เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาประชาชนให้เรียนรู้ วิธีศึกษาค้นคว้าความรู้ มองเห็นช่องทางประกอบอาชีพ สามารถสร้างงานอาชีพ ลงมือประกอบอาชีพและมีรายได้จากการประกอบอาชีพ ทั้งในระหว่างการเรียน และหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว โดยใช้ความรู้ทักษะ ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลมาผสมผสานให้กลมกลืนกับกระบวนการเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและ ชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด " นอกจากนี้ในจุดประสงค์เฉพาะของรายวิชาในหลักสูตรต่างๆยังมุ่งเน้น การพัฒนาให้ผู้เรียน/เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ มีการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแสวงหาความรู้ ตลอดจนเกิดเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนแนวความคิดในกลุ่มพฤติกรรมนิยมนั้น จะเป็นส่วนเสริมที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนหรือเกษตรกร มีประสบการณ์ และทักษะในอาชีพอย่างพอเพียงที่จะนำไปประกอบอาชีพ โดยจุดเริ่มต้นของการพัฒนา นั้น หลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นหลักสูตรที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาค้นคว้าความรู้ เข้ามาศึกษาโดยไม่ได้มีการบังคับ ดังนั้นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตัดสินใจเข้ามาศึกษาด้วยตนเอง เพราะเห็นความสำคัญของเนื้อหาวิชาจะเรียน แต่วิธีการสอน นั้นจะเป็นการผสมผสานแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มพฤติกรรมนิยม และแนวคิดกลุ่มพุทธินิยม กล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มพฤติกรรมนิยม นั้นมีการจัดให้ผู้เรียนได้เห็นตัวแบบของความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร และสื่อสัญลักษณ์ เช่น วิดีทัศน์ เทปบรรยาย ตลอดจนให้ผู้เรียนมีโอกาสได้สัมผัสกับสื่อของจริง คือผู้รู้ที่มีประสบการณ์ ที่มาสอนด้วยการสาธิต และ ให้ลงมือปฏิบัติจริง มีการศึกษาดูงานในสถานประกอบการที่มีความสำเร็จ เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้เรียน หรือเกษตรกรปฏิบัติตาม รวมทั้งมีการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงในอาชีพที่สนใจ ส่วนกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดพุทธินิยมนั้นเป็นการจัดให้มีการอภิปราย พูดคุย เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นตลอดจนร่วมกันคิดหาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนก็คือผู้เรียนหรือเกษตรกร สามารถทำเป็นและรู้วิธีการแก้ปัญหา

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร ของ กรมส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษา และวิเคราะห์เอกสารแผนพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2540 – 2544 ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้ง คู่มือปฏิบัติการโครงการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 25 โครงการ สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาเกษตรกร ได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

จากแผนพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ของแผนพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2540 – 2544 ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรไว้ดังนี้ " ส่งเสริมให้สมาชิกองค์กรเกษตรกรมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตน ในด้านการวิเคราะห์ในการเลือกประกอบอาชีพตลอดจน มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพอื่น ๆ ตามต้องการนอกจากนี้ยังสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ในการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน และเป็นอาชีพที่มั่นคง โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกรมส่งเสริมการเกษตร จึงกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรไว้ดังนี้ "สนับสนุนส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกร เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรเกษตรกรต่างๆที่มีอยู่แล้ว สนับสนุนการศึกษาและยกระดับความรู้แก่เกษตรกร สนับสนุนการฝึกอบรมเกษตรกรโดยเน้นหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการของเกษตรกรท้องถิ่น สอดคล้องกับแผนการผลิตของเกษตรกร ยุทธศาสตร์ที่ กรมส่งเสริมการเกษตรใช้ในการพัฒนานั้น ได้แก่ การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบท เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านการเตรียมความพร้อม โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาค้น ด้วยการฝึกอบรม การจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชนทุกรูปแบบ เพื่อศักยภาพขององค์กรชุมชนโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครอบครัวและชุมชน การทำธุรกิจโดยชุมชนเป็นเจ้าของสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น ในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนัก ในการอนุรักษ์ฟื้นฟู และ ให้โอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ส่งเสริมความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรเอกชน โดยเน้นการสนับสนุนด้านการศึกษาทั้งในและนอกระบบ พัฒนาเกษตรยั่งยืน ด้วยการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถวางแผนการผลิตและสามารถตัดสินใจเรียนรู้ได้

กลไกการพัฒนา

ส่วนใหญ่จะเป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่การจัดสรรงบประมาณ สถานที่ที่จะใช้ทำแหล่งสาธิต วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การสนับสนุนพันธุ์พืชและสัตว์ ส่งเสริมปัจจัยที่ใช้ในการบำรุงรักษา มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเป็นคณะกรรมการประสานงาน และดำเนินการ

กระบวนการพัฒนา ของ กรมส่งเสริมการเกษตร

มีขั้นตอนดังนี้

1. กรมส่งเสริมการเกษตรจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงาน
โครงการ
2. กรมส่งเสริมการเกษตรจัดหา กลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการ และทำการ
คัดเลือกพื้นที่เพื่อทำแปลงส่งเสริม
3. กรมส่งเสริมการเกษตรทำการส่งเสริมปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่นพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์
เป็นต้น
4. กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆ ด้วยการจัดฝึกอบรม สาธิต
ขั้นตอนการทำ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
5. เกษตรกรดำเนินการทำแปลงสาธิต/ห้องสาธิต ตามคำแนะนำของวิทยากร
6. กรมส่งเสริมการเกษตรจะคอยให้คำแนะนำในการดูแลรักษา
7. ให้ความรู้เพิ่มเติมด้วยการพาไปศึกษา ดูงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
8. นำเกษตรกรกลุ่มที่เป็นสมาชิกของโครงการมาฝึกอบรมให้เป็นวิทยากร เพื่อสาธิตการทำ
เกษตรตามที่โครงการสนับสนุน เพื่อให้เกษตรกรใกล้เคียงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกมาศึกษา
9. จัดงานวันสาธิต แลกเปลี่ยนความรู้กับนักวิชาการ และเกษตรกรอื่นๆ
10. ทำการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ เพื่อการขยายวงกว้าง

ผลการวิเคราะห์แผนพัฒนาและโครงการส่งเสริมการเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษาวิเคราะห์แผนพัฒนาและโครงการส่งเสริมการเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร จะเห็นว่า แผนพัฒนาและโครงการฯ มีการสนับสนุนเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกรอย่างชัดเจน โดยมีระบบการพัฒนา ที่มีรูปแบบการผสมผสานทั้งปรัชญาลัทธิจิตนิยมที่ที่ใช้ปัญญาและความคิดในการรับรู้ความจริง และลัทธิประสบการณ์นิยมที่สนใจสิ่งที่เป็นจริงในสิ่งที่มนุษย์สามารถจะประสบพบเห็นได้ รวมถึงการเปิดโอกาสให้เกษตรกรทำกิจกรรมตามความสนใจของตนเอง ซึ่งเป็นความเชื่อของปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม สำหรับกลไกการพัฒนาส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นที่ปัจจัยภายนอกกล่าวคือ กรมส่งเสริมการเกษตรจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนทุกอย่าง ทั้งงบประมาณ วิทยากรให้ความรู้และคอยให้คำแนะนำ แจกพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ตลอดจนปัจจัยที่ใช้ในขั้นตอนการดูแลรักษา การส่งเสริมการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเพื่อให้กลุ่มที่ได้รับคัดเลือกประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้น ส่วนกระบวนการพัฒนา จะเป็นการผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ของหลายกลุ่มแนวคิด ทั้งด้านพุทธินิยมและพฤติกรรมนิยม ดังข้อความที่ว่า “ ส่งเสริมให้สมาชิกองค์กรเกษตรกรมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตน ด้านการวิเคราะห์การเลือกประกอบอาชีพตลอดจน มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และ อาชีพอื่นๆตามต้องการ นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนและเป็นอาชีพที่มั่นคงโดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ” ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์จะพบว่า มุ่งเน้นที่ตัวเกษตรกรเป็นสำคัญให้เกษตรกรมองเห็นความสำคัญของการศึกษาหาความรู้ในวิชาชีพที่ตนต้องการจะทำ ในลักษณะของการจัดหากลุ่มสนใจ ที่จะเข้าร่วมโครงการซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกร ได้รู้จักคิดวิเคราะห์ที่จะเลือกอาชีพ นอกจากนี้การฝึกทักษะในอาชีพนั้นๆ และสุดท้ายเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนนี้ เป็นตัวแบบให้เกษตรกรที่ไม่ใช่สมาชิกได้เห็นถึงการประสบความสำเร็จในอาชีพการทำเกษตร จุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาจะเริ่มจาก การให้เกษตรกรตัดสินใจเลือกที่จะประกอบอาชีพ และตั้งกลุ่มสนใจขึ้นมาเองว่าจะทำอาชีพอะไร ซึ่งเป็นแนวคิดในกลุ่มมนุษยนิยม ส่วนวิธีการนั้นกรมส่งเสริมการเกษตรจะให้การสนับสนุนทั้งด้านเนื้อหาความรู้ที่จะมาพัฒนาการเกษตร โดยจัดบรรยายให้ความรู้ มีการพาไปศึกษาดูงาน และฝึกงานกับหน่วยงานที่มีความชำนาญในด้านนั้นๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบ Learning by doing ต่อจากนั้นก็ให้เกษตรกรวิเคราะห์วางแผนดำเนินกิจกรรม และลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาตามแนวคิดพุทธินิยม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยการจัดงานวันสาธิต โดยให้เกษตรกรในกลุ่มสมาชิกเป็นผู้สาธิตขั้นตอนการทำเกษตรให้เกษตรกรที่ไม่ใช่สมาชิก ได้ดูเป็นแบบอย่างว่าทำอย่างไรจึงประสบ

ความสำเร็จ ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นการใช้กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มพฤติกรรมนิยมนั้นเอง ส่วน ผล
ที่ได้ เกษตรกร สามารถทำการเกษตรได้อย่างดีภายใต้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดของผู้ที่มีความรู้ใน
โครงการที่กรมส่งเสริมการเกษตรจัดไว้ เกษตรกรมีโอกาสดำเนิน และสามารถสนองตอบ
ความต้องการได้ในระดับหนึ่ง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนามุคผลภาคการเกษตรของ หลักสูตร
ประเพณีวิชาเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร ประเพณี วิชาเกษตรกรรม ของกรมอาชีวศึกษา
จำนวนทั้งสิ้น 234 เอกสาร ซึ่งประกอบด้วย รายวิชาใน

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ประเพณีวิชาเกษตรกรรม
สาขาวิชาเกษตรกรรมจำนวน 60 รายวิชา
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 (เพิ่มเติม พ.ศ. 2541)
ประเพณีวิชาเกษตรกรรม สาขาวิชาเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 56 รายวิชา
3. หลักสูตรฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 7 รายวิชา
4. หลักสูตรฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 10 รายวิชา
5. รายวิชา การถนอมอาหาร 1 ของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538
ประเพณีวิชาคหกรรม จำนวน 101 รายการ (แปรรูปสินค้าการเกษตร)
สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนา ได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 มีหลักการที่
สำคัญคือ

1. เป็นหลักสูตรช่างฝีมือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหลังมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อ
พัฒนากำลังคนให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีคุณธรรม บุคลิกภาพ และเจตคติที่เหมาะสม ออกไป
ประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเน้นความชำนาญเฉพาะด้านและเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน สามารถถ่ายโอนผลการเรียน สะสมผลการเรียน เทียบความรู้ และประสบการณ์ จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระได้

3. เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

4. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ตรงตามความต้องการ สอดคล้องกับสภาพของชุมชนและท้องถิ่นนั้นๆ

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ได้กำหนดจุดหมายในการพัฒนาบุคคลไว้คือ

1. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ นำไปปฏิบัติงานในอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิถีการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

2. เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีทักษะในการจัดการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ และพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพมีความมั่นใจแลภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงานสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

4. เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่น ประเทศชาติอุทิศตนเพื่อสังคมเข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

5. เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ เหมาะสมกับอาชีพนั้นๆ

6. เพื่อให้มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศและโลกปัจจุบัน มีความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

นอกจากนี้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ได้กำหนดจุดประสงค์ของสาขาวิชาเกษตรกรรมไว้ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้และทักษะในวิชาชีพเกษตรโดยตรง สำหรับนำไปใช้ประกอบอาชีพได้อย่างมั่นใจ
2. เพื่อให้มีความสามารถในการผลิต การบริโภค การบริการ การจำหน่าย และการจัดการอย่างเหมาะสม
3. เพื่อส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้ได้อย่างเหมาะสม
4. เพื่อให้รู้จักรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร
5. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ และเป็นผู้มีพลานามัยที่สมบูรณ์

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายตามที่หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 กำหนดไว้เป็นทั้งปัจจัยจากตัวผู้เรียนเองที่มีความสนใจศึกษาหาความรู้ ประกอบกับปัจจัยที่สนับสนุนจากภายนอกก็เป็นสิ่งสำคัญ เช่นในเรื่องของงบประมาณ ครู/อาจารย์ผู้สอน ตลอดจนอาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีต่างๆ สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพที่เกื้อหนุนให้ผู้เรียนได้มีความรู้และพัฒนาทางด้านการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการพัฒนา

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนก็คือ

1. มีการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นภาพของสิ่งที่จะเรียน โดยครู อาจารย์เป็นผู้บรรยาย
2. จัดให้มีการศึกษา ฝึกงาน ในสถานประกอบการหรือสถานประกอบอาชีพของผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้นๆ
3. เชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาบรรยาย สาธิตขั้นตอนการทำกิจกรรมต่างๆ
4. ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง กับสถานประกอบการ หรือสถานประกอบอาชีพ โดยมีการวางแผนการเรียน การพัฒนา ร่วมกัน
5. ให้ผู้เรียนทำโครงการ เกี่ยวกับด้านการเกษตรในรายวิชาที่ตนเองเรียน โดยลักษณะของโครงการ ต้องเป็นการส่งเสริม ความรู้ ทักษะ และมีรายได้
6. มีการวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรค หลังจากปฏิบัติจริงหรือทำโครงการเสร็จแล้ว

ผลการวิเคราะห์หลักสูตร ประเภทวิชาเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 จะพบว่าหลักสูตรนี้มีรูปแบบการจัดการสอนหรือ ระบบการพัฒนาที่ผสมผสานปรัชญาลัทธิจิตนิยมที่มีความเชื่อว่า การเข้าถึงความจริงต้องใช้ปัญญาและความคิด ไตร่ตรองในการรับรู้ความจริง ซึ่งความจริงหรือสิ่งที่เป็นจริงควรเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถจะประสบพบเห็นได้ ซึ่งเป็นความเชื่อตามปรัชญาลัทธิประสบการณ์นิยมตลอดจนเปิดโอกาสให้บุคคลมีเสรีภาพ ที่จะเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง ที่จะศึกษาตามความสนใจของตนเอง ซึ่งเป็นการเน้นความสำคัญของมนุษย์ตามปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม สำหรับกลไกในการพัฒนานั้น มีทั้งปัจจัยภายใน ที่เกิดจากความสนใจของผู้เรียนเองที่จะเข้ามาศึกษาทางด้านนี้ ตลอดจนมีปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกเป็นอย่างมากในเรื่อง งบประมาณ การสร้างอาคารสถานที่ ครู/อาจารย์ผู้สอน ตลอดจนสถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพที่ช่วยฝึกงานให้กับผู้เรียน ส่วนกระบวนการพัฒนา ก็จะเป็นแนวการผสมผสานระหว่างกระบวนการเรียนรู้ทั้งใน กลุ่มมนุษยนิยม กลุ่มพุทธินิยม และกลุ่มพฤติกรรมนิยม ดังจะเห็นได้จากข้อความในหลักการและจุดหมายของหลักสูตรที่ว่า "เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเน้นความชำนาญเฉพาะด้านและเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ นำไปปฏิบัติงานในอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิถีการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่น และ ประเทศชาติ ให้เป็นผู้มีปัญญา มีทักษะ ในการจัดการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ และพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ รวมทั้งให้เป็นผู้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพมีความมั่นใจแลภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงานสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น " ซึ่งกระบวนการพัฒนานั้น จุดเริ่มต้นจะสะท้อนแนวคิดกลุ่มมนุษยนิยมให้เห็น ก็คือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกที่จะฝึกปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองสนใจ เช่นการทำโครงการ ส่วนวิธีการนั้นมีทั้งการใช้แนวคิดพุทธินิยมในการฝึกให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ วางแผนการทำงาน มีการประเมินผลการทำงานด้วยการอภิปรายถึงปัญหาและร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไข นอกจากนี้ในส่วนของพฤติกรรมนิยมก็มีการใช้ตัวแบบและวิธีการสอนด้วยการสาธิตและการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลเป็นหลัก อย่างเช่น ก่อให้เกิดรายได้ ผลที่ได้จากการพัฒนาทำให้ผู้เรียนสามารถทำเป็น มีทักษะคล่องแคล่ว คิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น ตลอดจนสามารถสนองตอบความต้องการของตนเองได้

**การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร
ของ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ. ศ. 2533)**

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)ที่มีการเสนอเรื่องเกี่ยวกับแผนงานเกษตรไว้ จำนวน 171 เรื่อง โดยจำแนกเป็น

1. แผนงานเกษตรที่เกี่ยวกับการปลูกพืช	จำนวน 119 เรื่อง
2. แผนงานเกษตรที่เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์	จำนวน 43 เรื่อง
3. แผนงานเกษตรที่เกี่ยวกับการประมง	จำนวน 2 เรื่อง
4. แผนงานเกษตรที่เกี่ยวกับการการเกษตรอื่นๆ	จำนวน 7 เรื่อง

สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาผู้เรียนได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดหลักการสำคัญไว้คือ

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
 2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
 3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้
- แนวดำเนินการที่หลักสูตรกำหนดไว้เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จคือ
4. จัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
 5. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
- จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง หรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
4. จัดการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
 5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ

6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ชยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรฯ ยังได้กำหนดจุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งมี งาน เกษตรเป็นส่วนหนึ่ง ดังนี้ " กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัย รักงาน เห็นประโยชน์ของการทำงาน ทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

 1. มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน และงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
 2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ และทักษะในกระบวนการทำงาน ทำงานอย่างมีแผน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัว และผู้อื่นได้ตามควรแก่วัย
 3. มีนิสัยที่ดีในการทำงานและรู้จักพึ่งตนเอง
 4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงผลงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

กลไกการพัฒนา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการประถมศึกษา นั้นรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน ทั้งงบประมาณ ครู อาจารย์ผู้สอน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่เอื้อให้การพัฒนาไปสู่จุดหมายที่หลักสูตรต้องการ

กระบวนการพัฒนา

1. ผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และตัดสินใจเลือกที่จะดำเนินการตามที่ผู้เรียนต้องการ
2. ฝึกให้ผู้เรียนมีการคิด และวางแผนดำเนินงานที่จะทำ
3. ผู้สอนให้ความรู้เนื้อหาโดยส่วนใหญ่จะใช้การสาธิต การทำขั้นตอนต่างๆ
4. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง หรือทำการทดลองเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง
5. มีการอภิปรายหาข้อบกพร่องและร่วมกันเสนอแนะวิธีการแก้ไข

ผลการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานเกษตร

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จะเห็นว่า ระบบการพัฒนา เป็นรูปแบบการผสมผสาน ระหว่างปรัชญาลัทธิมนุษยนิยมที่คำนึงถึงมนุษย์เป็นสำคัญ คำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการ ความสนใจ ของผู้เรียน รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนได้ใช้ปัญญา ความคิด ไตร่ตรอง ในสิ่งที่ศึกษา ซึ่งเป็นความเชื่อของปรัชญาลัทธิจิตนิยมนอกจากนี้ยัง มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ตรงที่ได้รับตามความเชื่อของ ปรัชญาประสบการณ์นิยม สำหรับกลไกการพัฒนานั้น เป็นปัจจัยจากภายนอกทั้งสิ้นใน การเชื่อให้หลักสูตรพัฒนาผู้เรียนได้ตามจุดหมาย ส่วนกระบวนการพัฒนานั้น เป็นการผสมผสานแนวคิดการเรียนรู้ทั้ง 3 กลุ่มกล่าวคือกลุ่มมนุษยนิยม กลุ่มพุทธินิยม และกลุ่มพฤติกรรมนิยมอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากแนวทางการดำเนินงานของหลักสูตรที่กำหนดไว้ว่า “ จัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ รวมทั้งจัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และ ระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุดโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ” การจัดการเรียนการสอน โดยจุดเริ่มต้น จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และ ใช้วิธีการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นแนวคิดในกลุ่มมนุษยนิยม ต่อจากนั้นมีการฝึกให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ มีการอภิปรายร่วมกัน ตลอดจนลงมือปฏิบัติจริงอันเป็นการเรียนรู้ในลักษณะ Learning By doing ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นการพัฒนาตามแนวคิดของกลุ่มพุทธินิยมนั่นเอง ส่วนพฤติกรรมนิยมจะเป็นส่วนที่ทำให้ผู้เรียนได้เห็นผลของการลงมือปฏิบัติ ตลอดจนผู้สอนเป็นผู้ที่จัดสิ่งเร้า เช่น สภาพการณ์ที่เชื่อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ เพื่อเป็นแรงเสริมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ตรงนี้ไปใช้ในการดำรงชีพต่อไป ผลที่ได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถทำเป็น สามารถคิดเป็นและสามารถตอบสนองความต้องการได้ในระดับหนึ่ง

**การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาศักยภาพการเกษตรของ หลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2543) สายวิชาเกษตรศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล**

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(หลักสูตรปรับปรุง
พ.ศ. 2543) สายวิชาเกษตรศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวนทั้งสิ้น 61
รายวิชา ซึ่งประกอบด้วย รายวิชาใน

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาพืชศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พุทธ
ศักราช 2543) จำนวน 22 รายวิชา
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาพืชศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง
พุทธศักราช 2543) จำนวน 18 รายวิชา
3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาประมง (หลักสูตรปรับปรุง
พุทธศักราช 2543) จำนวน 10 รายวิชา
4. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหาร (หลักสูตรปรับ
ปรุง พุทธศักราช 2543) จำนวน 11 รายวิชา สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และ กระบวนการ
พัฒนาผู้เรียน ได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2543) สายวิชา
เกษตรศาสตร์ ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาไว้ คือ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จัดการศึกษาโดยมุ่ง
พัฒนากำลังคนให้มีคุณสมบัติ พร้อมทั้งจะประยุกต์และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาสังคมและ
เศรษฐกิจของประเทศไทยและมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทั้ง 4 สาขาวิชาที่พอจะสรุปได้ดังนี้คือ
เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษา มีความรู้ความสามารถ

1. ปฏิบัติงานด้านวิชาการเกษตร เพื่อพัฒนาความรู้ได้อย่างทันสมัย ทันเหตุการณ์ กับ
เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า
2. มีทักษะ ประสบการณ์ และมีความสามารถทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการ
ประกอบอาชีพ
3. มีการวางแผน วิเคราะห์ปัญหา และแก้ไขปัญหาในงานด้านการเกษตรที่เกิดขึ้น ได้อย่าง
สุขุมรอบคอบ ด้วยหลักการและเหตุผล มีความคิดริเริ่ม ขยันหมั่นเพียร สำนึกในจรรยาบรรณแห่ง
วิชาชีพและความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม

4. พัฒนาเจตคติของผู้เรียน ให้สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วยปัจจัยภายในตัวผู้เรียนที่มีความพร้อม ความสนใจที่จะศึกษาทางด้านการเกษตร ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก ดังเช่น หน่วยงานของรัฐ งบประมาณ ค่าวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ตลอดจนครู/อาจารย์ผู้ให้ความรู้

กระบวนการพัฒนา

จากการวิเคราะห์รายวิชาในหลักสูตร จะพบว่าสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมีการจัดกระบวนการพัฒนา ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ เกิดความตระหนักและมีเจตคติที่ดี ต่อการทำงานด้านการเกษตร
2. ให้ผู้เรียนได้มีความรู้ และ ความเข้าใจ หลักการ วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินงานด้านการเกษตร
3. ให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วางแผนการดำเนินงาน
4. ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดทักษะด้านวิชาชีพและประสบการณ์ตรงที่จะนำไปประกอบอาชีพได้

**ผลการวิเคราะห์หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2543) สาย
วิชาเกษตรศาสตร์ ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล**

จากการศึกษา วิเคราะห์ เอกสารหลักสูตรฯ ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จะเห็น
ว่าระบบการพัฒนานั้นเป็นรูปแบบของการผสมผสานปรัชญาพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร
การณีนิยม และจิตนิยม และอรรถิภาวนิยม เข้าไว้ด้วยกัน โดยหลักสูตรมีความเชื่อว่า ความรู้ที่เกิด
ขึ้นมาจากผลแห่งประสบการณ์ของมนุษย์ เป็นความนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ป็นจริง รวมทั้งเป็นข้อเท็จ
จริงเกี่ยวกับสิ่งที่มียู่ตามสภาวะทางธรรมชาติและเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถสังเกตเห็นได้
ดังข้อความในวัตถุประสงค์ที่ว่า “ ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษามีทักษะ ประสบการณ์ และ
มีความสามารถทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพตลอดจน มีการวางแผน
วิเคราะห์ปัญหา และแก้ไขปัญหาในงานด้านการเกษตรที่เกิดขึ้น ได้อย่างสุขุมรอบคอบ ด้วย
หลักการและเหตุผล รวมทั้ง พัฒนาเจตคติของผู้เรียน ให้สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการ
ดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ” สำหรับกลไกพัฒนานั้น
เน้นทั้ง ปัจจัยภายในบุคคล คือผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจของผู้เรียน และ
ปัจจัยภายนอกที่รัฐให้การสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ กำลังคน อาคารสถานที่ ที่เอื้อให้ผู้
เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ส่วนกระบวนการพัฒนานี้เป็นการผสมผสานแนวคิดจิตวิทยา
การเรียนรู้ทั้ง กลุ่มมนุษยนิยม กลุ่มพุทธินิยม และกลุ่มพฤติกรรมนิยม ซึ่ง จุดเริ่มต้น เกิดจากผู้
เรียนเป็นผู้สนใจ และสมัครใจเรียน สถาบันฯเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนและเอื้อให้เกิดการเรียนรู้
ส่วนวิธีการ ที่วิเคราะห์จากกระบวนการพัฒนาจะเห็นว่าเริ่มต้นจากแนวคิดมนุษยนิยมที่คำนึงถึง
ความรู้สึกในการที่จะสร้างให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาชีพเกษตร
รวมทั้งใช้แนวคิดด้านพุทธินิยม ที่ให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด วิเคราะห์ วางแผนและแก้ปัญหา ตลอดจนมี
การลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังมีการจัดการเรียนการสอนด้วยการสาธิต การศึกษาดูงานและ
คำนึงถึงรายได้ซึ่งเป็นผลของการปฏิบัติงานที่จะเป็นปัจจัยเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้เห็น
ประโยชน์ของการเรียนในสายวิชาชีพเกษตรซึ่งเป็นไปตามแนวคิดกลุ่มพฤติกรรมนิยม ผลของการ
พัฒนา น่าจะทำให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ตลอดจนมีใจรักในสาขาวิชาชีพ
เกษตรกรรม

**การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาศักยภาพการเกษตร
ของ หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ. ศ. 2533)**

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)ที่มีการเสนอรายวิชาเกี่ยวกับการทำงานและอาชีพเกษตรไว้ จำนวน 52 รายวิชา สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนา ได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นหลักสูตรที่เน้นกระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถทำกิจกรรมอิสระอันจะนำไปสู่การค้นพบ ความสามารถ ความถนัด และ ความสนใจของตนเองได้อย่างแท้จริง ซึ่งหลักสูตรได้กำหนดหลักการที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนไว้คือ “เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง ” นอกจากนี้ในวิชาการทำงานได้กำหนดจุดประสงค์ไว้คือ

1. เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน
2. เพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการทำงาน
3. เพื่อให้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการทำงาน
4. เพื่อให้วิเคราะห์และวางแผนการทำงานในชีวิตประจำวัน
5. เพื่อให้มีนิสัยรักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีคุณธรรมในการทำงาน และสามารถพึ่งตนเองได้

6. เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

ส่วนจุดประสงค์วิชาอาชีพนั้นหลักสูตรได้กำหนดไว้ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาอาชีพพอที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีพ
2. เพื่อให้มีความสามารถ และทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ

ตามความถนัด

3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
4. เพื่อให้มีความสามารถในด้านการจัดการ การตลาด และการร่วมมือในการประกอบกิจการหรือธุรกิจ

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยที่เกื้อหนุนให้การจัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพเกษตรตามหลักสูตรฯประสบความสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวของผู้เรียน ที่มีความสนใจเลือกเรียนวิชาชีพเกษตร นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้สำเร็จได้แก่ การที่รัฐให้การสนับสนุน ในด้านงบประมาณ บุคลากรและวิทยาการ ครู/อาจารย์ผู้มีความรู้ความสามารถ อาคารสถานที่หรือพื้นที่ทำการเกษตร วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน รวมถึงการสนับสนุนจากสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพของชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้นๆ

กระบวนการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาที่จะให้ไปสู่ความสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตรนั้น ได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ
2. จัดประสบการณ์ต่างๆให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง และสามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาสหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และ สถานประกอบอาชีพอิสระ
4. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
5. ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง เน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุมีผล และกระบวนการกลุ่ม
6. ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้อง กับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน
7. ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆให้สอดคล้องแทรกการเสริมสร้างค่านิยมและการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. ในการจัดการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

ซึ่งจากแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวจากการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาในรายวิชาจะเห็นว่ากระบวนการพัฒนามีขั้นตอนดังนี้

1. ให้ผู้เรียนศึกษาความสำคัญ ประโยชน์ของสิ่งที่จะเรียนและศึกษาความต้องการของตลาดด้วย
2. ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอาชีพที่เรียน ด้วยการสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติ หรืออาจพาไปศึกษาดูงาน ในสถานประกอบการที่ประสบความสำเร็จ
3. ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงภายใต้การดูแลของครู/อาจารย์หรือเจ้าของสถานประกอบการที่มีความรู้ความชำนาญ
4. มีการรวบรวมปัญหาเพื่อนำมาอภิปรายร่วมกันในกลุ่มและหาทางแก้ไข พัฒนาอาชีพต่อไป

ผลการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานเกษตรและวิชาอาชีพเกษตร

จากการศึกษา วิเคราะห์ เอกสารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานเกษตรและวิชาอาชีพเกษตร จะเห็นว่า ระบบการพัฒนา นั้นเป็นรูปแบบของการผสมผสานปรัชญาพื้นฐานเข้าด้วยกัน ด้วยการหาประสบการณ์ในสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองและหาทางเรียนรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่างๆ มีการเรียนรู้ด้วยการกระทำ และผลที่เกิดจากการกระทำ มีการคิดอย่างใคร่ครวญรวมทั้งเน้นในเรื่องความรู้สึก เจตคติต่อสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ดังจะเห็นจากหลักการที่ว่า “เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง ” ตลอดจนมีวัตถุประสงค์ที่จะ จัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง และสามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้อง กับสภาพ และ ความต้องการท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน สำหรับกลไกการพัฒนา ที่เชื่อให้การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาประสบความสำเร็จนั้น มีทั้งปัจจัยภายใน ที่เป็นความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากที่จะเชื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ บุคลากร ครู/อาจารย์ อาคารสถานที่ ฯลฯ กระบวนการพัฒนานั้นจะเห็นว่า ถ้าเป็นรายวิชาบังคับ เช่นการงานพื้นฐานอาชีพ จุดเริ่มต้น จะเริ่มจากที่ครู/อาจารย์เป็นผู้จัดเนื้อหาให้แก่ผู้เรียน สันในรายวิชาเลือก จะเป็นไปตามความสนใจของผู้เรียน ส่วน วิธีการนั้น ใช้การผสมผสานกระบวนการเรียนรู้หลายๆแนวเข้าไว้ด้วยกัน ดังจะเห็นจากแนวทางการดำเนินการที่หลักสูตรเสนอไว้ ดังเช่น “ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุมีผล และกระบวนการกลุ่ม นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆให้สอดคล้องการเสริมสร้างค่านิยมและการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ มีการพานักเรียนไปศึกษาดูงาน จากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งฝึกงานให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้ทั้งกลุ่มพุทธินิยม พฤติกรรมนิยม และมนุษยนิยม ผลที่ได้ ก็คือทำให้นักเรียน ทำเป็น คิดเป็น และสามารถนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนานุคคลภาคการเกษตร ของ กองฝึกอบรม กรมปศุสัตว์

จากการศึกษา วิเคราะห์ โครงการฝึกอบรมใน เอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานฝึกอบรมเกษตรกร ปีงบประมาณ 2544 ของ ฝ่ายฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมปศุสัตว์ จำนวน 6 โครงการ สามารถวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนานุคคลภาคการเกษตรได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

นโยบายและการพัฒนาของกรมปศุสัตว์ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งเน้นให้ “ คน ” เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนานุคคลให้เต็มศักยภาพ ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทุกมิติ โดยเฉพาะการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงปศุสัตว์ จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นระบบการมีส่วนร่วมของเกษตรกร (People participation) ดังนั้น กรมปศุสัตว์จึงได้กำหนดนโยบายในการดำเนินการสร้างเกษตรกรผู้นำอาสาพัฒนาปศุสัตว์ทั้ง ระดับตำบล และระดับหมู่บ้านให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรวมในท้องถิ่นด้วยตัวเกษตรกรเอง ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือเพื่อนเกษตรกรด้วยกันได้ โดยยึดหลัก “ มีความต้องการร่วม มีความสนใจร่วม และได้รับผลตอบแทนร่วม ” นอกจากนี้วัตถุประสงค์ของการสร้างเกษตรกรผู้นำ ได้เน้นถึงการสร้างเกษตรกรผู้นำชุมชนระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน ให้เป็นแกนนำในการให้ความรู้ด้านปศุสัตว์แก่เกษตรกร สามารถเป็นแบบอย่างด้านการเลี้ยงปศุสัตว์ โดยการสร้างฟาร์มสาธิต ให้เพื่อนเกษตรกรได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติตาม ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาอาชีพปศุสัตว์ของประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

กลไกการพัฒนา

รัฐให้การสนับสนุน โดยจัดตั้งคณะทำงาน โดยมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ตลอดจนสถานที่ในการจัดฝึกอบรม

กระบวนการพัฒนา

เป็นการให้ความรู้ประสบการณ์ที่ผสมผสานไปกับการสร้างความเข้าใจ ทักษะคติ ความมั่นใจ และความรู้พื้นฐานในการพัฒนาตนเอง ซึ่งวิธีการฝึกอบรมที่โครงการต่างๆใช้จะเป็นในลักษณะ

1. มีการบรรยายเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของการเป็นผู้นำกิจกรรมอาสา
2. มีการให้ความรู้และจัดประสบการณ์ ด้วยการสาธิตวิธีต่างๆ การจัดนิทรรศการให้ความรู้ต่างๆ
3. ลงมือปฏิบัติจริง

ผลวิเคราะห์ โครงการฝึกอบรมใน เอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานฝึกอบรมเกษตรกร ปีงบประมาณ 2544 ของ ฝ่ายฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมปศุสัตว์

จากการศึกษา วิเคราะห์ โครงการฝึกอบรมในเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานฝึกอบรมเกษตรกร ปีงบประมาณ 2544 ของ ฝ่ายฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมปศุสัตว์ จะเห็นได้ว่า ระบบการพัฒนา บุคลากรเน้นรูปแบบการผสมผสานของปรัชญาทั้งที่เป็น อัตถิภาวนิยม ประสพการณ์นิยม ตลอดจน วัตถุนิยม ดังจะเห็นได้จากหลักการที่มีข้อความว่า “ การสร้างเกษตรกรผู้นำอาสาพัฒนาปศุสัตว์ทั้ง ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ให้เข้าไปมีส่วนในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรวมในท้องถิ่นด้วยตัวเกษตรกรเอง ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือเพื่อนเกษตรกรด้วยกันได้ โดยยึดหลัก “ มีความต้องการร่วม มีความสนใจร่วม และได้รับผลตอบแทนร่วม ” ส่วนกลไกการพัฒนาจะมุ่งเน้นที่ปัจจัยภายนอกเป็นสำคัญ เพราะรัฐจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนในด้านต่างๆเช่นการจัดสรรงบประมาณดำเนินการให้ มีการจัดตั้งคณะทำงานซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีการให้การสนับสนุนด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม สำหรับกระบวนการพัฒนานั้นจุดเริ่มต้นจะเกิดจากรัฐนำเสนอสิ่งที่ต้องการจะพัฒนาให้เกษตรกรสนใจเพราะมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการ ส่วนวิธีการจะเป็นการผสมผสานกันระหว่างจิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยมและกลุ่มพฤติกรรมนิยมและกลุ่มพุทธินิยม ซึ่งเป็นการเน้นที่ตัวเกษตรกรในด้านความสนใจ และความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ตลอดจนเน้นถึงผลตอบแทนที่จะได้รับคืนมา นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมได้เน้นทั้งการบรรยายและการสาธิต การศึกษาดูงาน และการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรู้และความเข้าใจ ซึ่งผลที่ได้รับน่าจะทำให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถทำการเลี้ยงสัตว์ได้เป็นอย่างดี

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนามนุษย์ภาคการเกษตร ของ กองฝึกอบรม กรมประมง

จากการศึกษาวิเคราะห์ โครงการฝึกอบรมเกษตรกร เยาวชน นักเรียน ชาวประมงและบุคคลทั่วไปจากแผนปฏิบัติงานการจัดฝึกอบรมเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ 2544 ของกลุ่มฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมประมง จำนวน 10 โครงการ สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาเกษตรกรได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

โครงการฝึกอบรมเกษตรกร เยาวชน นักเรียน ชาวประมงและบุคคลทั่วไปของกลุ่มฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมประมง ใช้แนวคิดหลักในการพัฒนามนุษย์จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่ระบุไว้คือ "ประการแรก การพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ การพัฒนาคน โดยคน และเพื่อคน ซึ่ง หมายถึง การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการสร้างศักยภาพ และคุณภาพชีวิตของคนเป็นลำดับแรก ไม่ได้พัฒนาให้คนเป็นเพียงปัจจัยการผลิตเท่านั้น ประการที่สอง การพัฒนาในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ คือการพัฒนาทุกส่วนไปพร้อมกัน โดยการพัฒนาแต่ละส่วนนำไปสู่เป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน เช่น การพัฒนาคนจะต้องพัฒนาที่ตัวคนและพัฒนาปัจจัยต่างๆที่อยู่รอบตัวคนควบคู่ไปด้วยทั้งครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเชื่อมโยง เกื้อกูลในทุกส่วนอย่างสมดุลย์เป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลย์และยั่งยืนในระยะยาว ประการที่สาม การพัฒนาโดยอาศัยการมีส่วนร่วม คือ การพัฒนาที่เน้นให้ทุกฝ่ายในสังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนา ภายใต้กลไกต่าง ๆ ที่ประสานสอดคล้องกันในลักษณะหุ้นส่วนภาครัฐ และเอกชน ประชาชน ในระดับต่าง ๆ ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมที่ครบกระบวนการพัฒนา คือ ร่วมในการคิด การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การปรับปรุง และร่วมในการติดตามประเมินผล ในการจัดอบรมโครงการต่าง ๆ นั้นกรมประมงมีวัตถุประสงค์ที่ร่วมกันหลายประการ กล่าวคือ เพื่อให้เกษตรกร

1. มีความรู้ ความเข้าใจ และทราบถึงเทคโนโลยีใหม่ๆที่ทันสมัยในการทำประมง
2. ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันพร้อมทั้งปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดทักษะและความเข้าใจมากยิ่งขึ้นสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้
3. เข้าใจถึงคุณค่าและความสำคัญของ แหล่งน้ำ การรักษาสมดุลย์ธรรมชาติ และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยส่วนใหญ่ที่มีส่วนเกื้อหนุนให้การดำเนินงานของโครงการบรรลุผลสำเร็จนั้นเป็นปัจจัยภายนอกที่รัฐให้การสนับสนุน ในด้านงบประมาณดำเนินการ บุคลากรที่ดูแลจัดการ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ สถานที่จัดฝึกอบรม

กระบวนการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาบุคคลที่ใช้ในการจัดฝึกอบรมนั้นใช้วิธีการดังนี้

1. มีการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่อบรม
2. มีการให้ชมสไลด์ วิดีทัศน์ เกี่ยวกับสิ่งที่จะให้การอบรม
3. มีการสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ
4. มีการแบ่งกลุ่มกันปฏิบัติ
5. มีการถาม – ตอบเกี่ยวกับปัญหาที่เป็นข้อสงสัยในการดำเนินการ
6. มีการจัดทัศนศึกษา เพื่อให้เห็นตัวอย่างจริง

ผลวิเคราะห์ โครงการฝึกอบรมเกษตรกร เยาวชน นักเรียน ชาวประมงและบุคคลทั่วไป จากแผนปฏิบัติงานการจัดฝึกอบรมเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ 2544 ของ กรมประมง

จากการศึกษา วิเคราะห์ โครงการฝึกอบรม เกษตรกร เยาวชน นักเรียน ชาวประมงและบุคคลทั่วไปจากแผนปฏิบัติงานการจัดฝึกอบรมเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ 2544 ของ กรมประมง จะเห็นว่า ระบบการพัฒนา เป็นรูปแบบการผสมผสานดังเช่นที่มุ่งเน้น ปรัชญาด้านอัตติภาวะนิยม กล่าวคือให้ความสำคัญกับ “คน” เป็นการพัฒนาคน และปรัชญา จิตนิยม ที่เชื่อว่าความรู้เป็นความนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นจริงตลอดจน เชื่อว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ตามสภาวะทางธรรมชาติและเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งเป็นความเชื่อในปรัชญาวัตถุนิยม จากความเชื่อดังกล่าวสะท้อนได้จากหลักการที่ระบุไว้ว่า “การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการสร้างศักยภาพ และคุณภาพชีวิตของคนเป็นลำดับแรก และการพัฒนาในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ คือ การพัฒนาทุกส่วนไปพร้อมกัน โดยการพัฒนาแต่ละส่วนนำไปสู่เป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน” นอกจากนี้วัตถุประสงค์ก็ยังมุ่งเน้นทั้งการ สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจ การลงมือปฏิบัติจริง และการสร้างทัศนคติให้เกิดขึ้นในตัวของคนเกษตรกรด้วย กลไกการพัฒนา จะเน้นที่ปัจจัยภายนอกเป็นหลัก เพราะเป็นการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งงบประมาณ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการฝึกอบรม ส่วนกระบวนการพัฒนา จะเป็นการผสมผสานจิตวิทยาการเรียนรู้หลายกลุ่มไว้ด้วยกัน ในการพิจารณาจุดเริ่มต้น จะเกิดจากการนำเสนอของหน่วยงานกรมประมงที่จะเสนอแนวคิดในการจัดฝึกอบรม ส่วนวิธีการก็จะผสมผสานหลายกลุ่มทั้งแนวคิดพุทธินิยมและพฤติกรรมนิยม ดังข้อความที่ว่า “กระบวนการพัฒนา คือ ร่วมในการคิด วางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การปรับปรุงและร่วมในการติดตามประเมินผล” นอกจากนี้วิธีการจัดการอบรมยังใช้เทคนิคต่างๆหลากหลาย เช่น การชมวิดีโอ สไลด์ ทัศนศึกษาเพื่อให้เกิดประสบการณ์ทางอ้อม ด้วยการเห็นตัวอย่างของความสำเร็จ ตลอดจนมีการลงมือปฏิบัติจริงที่เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ ผลที่ได้รับ ทำให้เกษตรกรที่เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ สามารถปฏิบัติได้และมีทัศนคติที่ดีในอาชีพการประมงตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนามุคคผลภาคการเกษตร ของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

จากการวิเคราะห์ โครงการ เพื่อนช่วยเพื่อน ของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
จำนวน 5 โครงการ สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนา ได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

ไม่มีข้อมูล

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยภายนอก เช่น การ
สนับสนุนงบประมาณ เงินกู้ยืม วิทยากรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตร วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

กระบวนการพัฒนา

1. เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จะเป็นผู้คอยกระตุ้นให้เกษตรกร
รวมกลุ่มความสนใจ
2. เชิญเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพการเกษตรสาขานั้น มาเป็นวิทยากร
ให้การอบรม โดยใช้วิธีการ
 - บรรยายให้ความรู้ บอกประสบการณ์ บอกขั้นตอนการทำงาน
 - สาธิตขั้นตอนการทำ
 - ศึกษา ดูงาน จากตัวอย่างจริง

ผลการวิเคราะห์ โครงการ เพื่อนช่วยเพื่อน ของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

จากการวิเคราะห์ โครงการ เพื่อนช่วยเพื่อน ของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จะเห็นว่า ระบบการพัฒนา เป็นรูปแบบการผสมผสานระหว่าง ปรัชญาลัทธิประสบการณ์นิยมที่มีความเชื่อว่าประสบการณ์ เป็นพื้นฐานของความจริงและความรู้ ซึ่งลัทธินี้จะสนใจสิ่งที่เป็นจริงในสิ่งที่มนุษย์สามารถจะประสบพบเห็นได้ ในชีวิตจริง ๆ ซึ่งรวมถึง การคิด การรู้สึก การลงมือกระทำ การบังเกิดผลตามมา และปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับมนุษย์ ที่มีเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจจะทำอะไรตามความต้องการและความสนใจของตน ส่วน กลไกการพัฒนาที่เอื้อให้การพัฒนาประสบความสำเร็จส่วนใหญ่เน้นที่ ปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ งบประมาณสนับสนุน วิทยาการที่ให้ความรู้ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ ส่วนปัจจัยภายในได้แก่ ความต้องการและความสนใจของเกษตรกรเองสำหรับกระบวนการพัฒนา นั้น จะเห็นว่าเป็นการผสมผสานแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้ทั้งกลุ่มพุทธินิยมและกลุ่มพฤติกรรมนิยม ในกระบวนการพัฒนานั้น จุดเริ่มต้นมาจากการที่บุคคลอื่นกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความสนใจที่จะพัฒนาตนเองในวิชาชีพเกษตรสาขานั้นๆ ส่วนวิธีการให้ความรู้ กระทำโดยการบรรยาย การสาธิต และศึกษาดูงาน จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ซึ่งผลที่ได้ทำให้เกษตรกรได้รู้ เข้าใจและมองเห็นภาพกระบวนการทำงานในอาชีพนั้นอย่างชัดเจน

ผลการวิเคราะห์ชีวประวัติการทำงานด้านการเกษตรของครูภูมิปัญญาไทย

จากการวิเคราะห์ ชีวประวัติการทำงานด้านการเกษตรของครูภูมิปัญญาไทย ๒ จะเห็นว่าระบบการพัฒนา ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เป็นรูปแบบการผสมผสานของปรัชญาลัทธิต่างๆ โดยเฉพาะปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม ซึ่งเชื่อว่าสิ่งที่เป็นจริงก็คือ สิ่งที่มีอยู่จริงเท่านั้นและสิ่งที่มีอยู่จริงก็คือมนุษย์และเสรีภาพ ดังนั้นลัทธินี้จึงเน้นความสำคัญของมนุษย์และเสรีภาพกล่าวคือ มีเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจ ตลอดจนความรับผิดชอบของแต่ละคนในการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเองเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจะมีแรงบันดาลใจเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเสมอ นอกจากนี้ยังผสมผสานความเชื่อตามปรัชญาลัทธิวัตถุนิยม ที่คิดว่าความจริงตามลัทธินี้คือสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏให้เห็นตามสภาพธรรมชาตินั้นเป็นจริงในตัวของมันเอง การค้นหาความรู้จึงอาศัยการเฝ้าสังเกตอย่างมีระบบเกี่ยวกับโลกความจริงแล้วนำข้อเท็จจริงต่างๆมาจัดระเบียบสร้างเป็นระบบความรู้ขึ้นมา ตลอดจนต้องอาศัยปัญญา และความคิดในการรับรู้ความจริง มีการไตร่ตรองค้นหาความจริงซึ่งเป็นพื้นฐานความเชื่อของปรัชญา ลัทธิจิตนิยม รวมทั้งต้องอาศัยประสบการณ์เป็นรากฐานของความจริงและความรู้ตามปรัชญาลัทธิประสบการณ์นิยม กลไกการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีความต้องการ ความสนใจ ในอันที่จะดำเนินการเพื่อสนองความต้องการของตนเองเพื่อการมีชีวิตอยู่รอดอย่างมีคุณภาพในสังคม นอกจากนี้ก็อาศัยปัจจัยเกื้อหนุนภายนอกเป็นกำลังผลักดัน เช่นเงินทุน วิทยาการความรู้จากผู้ที่เคยไปศึกษา เป็นต้น ส่วนกระบวนการพัฒนา เป็นรูปแบบการผสมผสานแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้หลายๆกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มมนุษยนิยมที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนา เพราะแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลเกิดความมานะ อุสาหะ ตลอดจนเกิดความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะพัฒนาตนเอง ด้วยกำลังความสามารถสติปัญญา และ ความคิดสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้จากแหล่งวิชาการต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานอาชีพของตนให้เห็นผลดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในกลุ่มพุทธินิยมและพฤติกรรมนิยม ซึ่งผลที่ได้ จะทำให้เกษตรกรสามารถทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้อย่างแท้จริง

ภาคผนวก ง.
รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3
เกษตรกรจังหวัดน่าน

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
<u>ทักษะพื้นฐานในการทำงานทั่วไป</u>	
การมีฝีมือ	3
การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	1
การรอบรู้หลายๆ อย่าง	1
การมีความชำนาญ	1
การรู้จักการดูแลรักษา	1
การนำวัสดุที่เหลือมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์	1
การรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง	1
การรู้ฤดูกาล	4
การรู้สภาพอากาศ	6
การรู้วิธีทำ	3
การรู้ขั้นตอนการทำ	1
การรู้ส่วนประกอบ	1
การรู้จักผู้รู้	1
การมีฝีมือ	1
การรู้ส่วนผสม	1
การมีความเชี่ยวชาญ	1
การรู้วิธีการผสม	1
การรู้จักการอนุรักษ์	1
การหาประสบการณ์	1
การมีประสบการณ์ในการทำงาน	1
การทำงานอย่างประณีตเรียบร้อย	21
การมีความละเอียดอ่อน	7
การรักษาความสะอาด	6
การมีความชำนาญในการทำงาน	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
ทักษะการทำงานที่ใช้กระบวนการคิด	1
การมีประสบการณ์ในการใช้ข้อมูล	2
การแก้ปัญหาให้ชาวบ้านได้	1
การรู้จักแก้ปัญหา	1
การเฝ้าหาความรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้อง	15
การช่างสังเกต	3
การทดลองทำหรือทำตามจากผู้มีประสบการณ์	1
การมีพื้นฐานเรื่องกระดาศา	1
การนวดแบ่งให้ได้ที	1
การทำยาสมุนไพรด้วยความรัก	1
การมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สมุนไพร	1
การมีความรู้เกี่ยวกับกระดาศา	3
การมีความสามารถในการทอ	4
การมีความรู้เกี่ยวกับแบบหรือลาย	2
การรู้เกี่ยวกับความแก่หรืออ่อนของไม้ไผ่	2
การรู้เรื่องหวาย	3
การออกแบบ	5
การรู้เรื่องฝ้ายที่จะนำมาทอ	2
การทำลวดลาย	2
การมีความรู้เกี่ยวกับการดอง	1
การรู้อายุของน้ำปู	1
การมีความรู้ด้านรูปแบบและลวดลาย	1
การรู้โครงสร้างลวดลายห้องน้ำ	
การใช้สีในการทอผ้า	1
การมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องผ้า	1
การออกแบบลาย	1
การเลือกผ้าและขนาดด้าย	1
การออกแบบหมวก	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การมีความรู้เรื่องหน่อไม้	1
การรู้เรื่องไขและแหล่งที่มา	1
การรู้วิธีทำไขเค็ม	1
การกำหนดระยะเวลาดองไข	1
การผสมดิน	1
การปั้น	1
การแต่งลวดลาย	1
การบรรจุภัณฑ์	1
การสีกลาย	1
การแกะลาย	1
การเลือกกากกล้วย	1
การเลือกไม้ไผ่	1
การให้สี	1
การเลือกสี	1
การเลือกกล้วยที่แก่จัด	2
การใช้กล้วยหอม	1
การรู้เรื่องสีให้เข้ากัน	1
การรู้เรื่องผ้า	1
การออกแบบลายใหม่	1
การรู้เรื่องลายของผ้ามา่าน	1
การทำตามลายที่ลูกค้าสั่ง	1
การเคียน้ำปูใช้ไฟอ่อน	1
การใส่ลมนไฟ	1
การล้างผ้าลาย	1
การคิดค้นลายใหม่	1
การเลือกด้าย	1
การเลือกสีให้กลมกลืน	1
การเลือกสี	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การออกแบบขวดลาย	1
การใช้แหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิต	1
การรู้เรื่องปุ๋ย	1
การรู้เรื่องสมุนไพร	1
การเคี้ยวข้าว	1
การทำดอกให้สวย	1
การเลือกแบ่งทำขนม	1
การรู้เคล็ดลับการทำ	1
รู้สูตรที่จะให้อร่อย	1
การออกแบบรูปร่างขนม	1
การเลือกไม้ไผ่	1
การจักตอกเป็นเส้น	1
การทำให้เส้นตอกบาง	1
การเย็บด้วยจักร	1
การตัดเย็บ	1
การถนอมอาหาร	1
กระดาสา	1
การรู้เกี่ยวกับกระดาสาทางมัน	1
การกำหนดขนาดของกระดาสา	1
การจักสาน	1
การเลือกสารเคมีในการทำกระดาสา	1
มีแบบจากหนังสือ	1
การย้อมสีจากธรรมชาติ	1
รู้ความสามารถในการตัดเย็บ	1
รู้คุณสมบัติของส่วนผสมผลิตภัณฑ์	1
การเลือกดอกหญ้า	1
การจัดการตัดไม้กวาด	1
การเลือกใบหม่อน	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การอบ	1
การเตรียมของที่ทำ	1
เขียนภาพลงบนผ้ารูปต่าง ๆ	1
เรื่องศิลปการเขียนแบบลงบนผ้า	1
รู้ปริมาณส่วนผสมการทำไขเค็ม	1
ทำสีย้อมจากพืชธรรมชาติ	1
รู้วิธีการหั่น	1
ต้องอัดให้แรง	1
ใช้เครื่องอัดเป็น	1
รู้ปริมาณในการอัดหน่อไม้ปิ้ง	1
รู้จักใช้อุปกรณ์ต่างๆ และรู้จักการทำให้เป็นระบบ	1
การเย็บการปัก	1
การบรรจุ	1
รู้เรื่องผ้า	1
การทอดด้วยด้าย	1
การรู้เรื่องผลิตภัณฑ์	1
การรู้ลักษณะของผ้าที่สีตกหรือไม่ตก	1
การเลือกด้ายที่เหนียวทน	1
การเก็บดอกหญ้าว่าในจังหวัดที่เหมาะสม	1
การรู้ขนาดของไม้ไผ่	1
การจักสาน	1
การคัดเลือกหน่อไม้	1
การมีความรู้เรื่องหน่อไม้	1
การรู้กรรมวิธีการต้มน้ำ	1
การรู้จักการใช้เครื่องจักร	1
การรู้เรื่องชนิดของดอกหญ้า	1
การเลือกไม้ไผ่ที่ทำด้ามไม้กวาด	1
การคัดเลือกดอกหญ้าเป็น	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การรู้วิธีการมัดหัวไว้ให้แน่น	1
การประยุกต์ใช้วัสดุในท้องถิ่น	1
การดัดแปลงสวนผสม	1
การรู้น้ำหนักของเงิน	1
การสร้างรูปแบบ	1
การเลือกต้นที่มีลักษณะสมบูรณ์	1
การมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกพันธุ์ของถั่ว	3
การรู้ช่วงระยะเวลาที่จะปลูก	1
การรู้ระยะเวลาเก็บเกี่ยว	1
การรู้จักชนิดยา	1
การรู้เรื่องปุ๋ย	2
การใช้ยาฆ่าแมลง	2
การบำรุงรักษา	1
การหว่านงาตึ๋ง	1
การเกี่ยวงา	1
การร่อนงา	1
การรู้เกี่ยวกับงา	1
การเพาะปลูก	1
การเลือกข้าวที่มำทำนา	1
การดูแลรักษาใส่ปุ๋ย	1
การรู้เกี่ยวกับพื้นที่เพาะปลูก	1
ระยะเวลาเก็บฝ้าย	1
ลักษณะของแปลงผัก	1
รู้เรื่องไม้ข้าวหลาม	1
การเลือกเผือก	1
วิธีการเก็บรักษาหวาย	1
การทำให้แปลงขยายพันธุ์	1
การทดสอบความงอกของกับการหยอดเมล็ดพันธุ์	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การใส่ปุ๋ย การวางแผน	1
การเพาะพันธุ์ลำไย	1
รู้จักรากต้นส่วนประกอบที่จะทำยา	1
การรู้จักพันธุ์ไม้	1
ทักษะการทำงานของเกษตรกรแปรรูปผลิตภัณฑ์	
การมีฝีมือในการเย็บจักร	1
การทำหวาย	1
การผสมส่วนผสม	1
การนวดขัดเกร็ดทั่ว	1
การรู้ส่วนประกอบของยา	1
การหมักเนื้อ	1
การรู้จักพันธุ์มะขาม	1
การกำจัดแมลง	2
การมีความรู้เรื่องดินและปุ๋ย	1
การหว่าน	1
การให้น้ำ ให้ปุ๋ย	1
การรู้จักระยะเวลาในการปลูก	1
การทำให้แปลงปลูก	1
การทำร่องในแปลง	1
การรดน้ำตัวอย่างสม่ำเสมอ	1
การรู้อายุของแต่ละพันธุ์	1
การรู้เรื่องพันธุ์ข้าวโพด	1
การกำหนดระยะห่างของแต่ละต้น	1
การใส่เมล็ดข้าวโพดลงในแต่ละหลุม	2
การเลือกชนิดของข้าวโพดในไร่	1
การรู้เรื่องสภาพดิน	1
การรู้เกี่ยวกับงา	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การรู้ระยะเวลาเก็บเกี่ยว	1
การเพาะเห็ด เชื้อเห็ด	1
การเตรียมอุปกรณ์เพาะเห็ด	1
การรู้ด้านการเกษตร	1
การรู้ด้านเมล็ดพันธุ์	2
การใช้ฮอร์โมนเร่งดอก / ลำต้น	1
การรู้ระยะเวลาในการเก็บดอก	1
การเลือกพันธุ์	2
การกะอายุของส้มโอที่จะขาย	1
การรู้เรื่องผักต่างๆ	1
การเก็บรักษาดอกไม้ไม่ให้ขึ้นรา	1
การรู้พันธุ์ลำไย	1
การใช้สารเร่งผลิต	1
การดูแลรักษาโรค	1
การประมาณเวลา	1
การรู้ระยะห่างของต้นไม้และแถว	1
การรู้เรื่องของปุ๋ย	1
การเลือกพันธุ์ส้ม	2
การดูแลลักษณะของปลา	1
การรู้อาการของปลาที่ป่วย	1
การทำความสะอาด	1
การเปลี่ยนน้ำ	1
การวิเคราะห์ความเป็นอยู่ของสัตว์น้ำ	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
ทักษะการทำงานของเกษตรกรพืชผล	
การมีความรู้ด้านการเกษตร	1
การมีประสบการณ์การปลูกถั่ว	1
การรู้เรื่องไม้ดอก	1
การดูแลรักษาเวลาปลูก	2
การหมั่นดูแลรักษา	2
การรู้เกี่ยวกับงา	1
การมีความรู้ลักษณะของงา	1
การรู้วิธีการดูแลรักษา	1
การปลูกถั่วลิสงตามฤดูกาล	1
การรู้เรื่องผลผลิตมะนาว	1
การรู้เรื่องการดูแลใส่ปุ๋ย	1
การเตรียมหลุม เตรียมดิน	2
การขยายพันธุ์	3
การตัดแต่งกิ่ง	3
การใส่ปุ๋ย	8
การกำจัดศัตรูพืช	5
การเก็บเกี่ยว	2
การรู้เรื่องเมล็ดพันธุ์	4
การรู้เรื่องปุ๋ยต่างๆ	2
การตัดตอน	2
การดูแลรักษา	7
การปลูก	10
การเลี้ยงดู	2
การเลือกสถานที่เพาะปลูกที่เหมาะสม	2
การขยายพันธุ์	2
การขยายพันธุ์ด้วยกิ่ง	1
การรู้เรื่องยาสูบ	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การรู้วิธีหรือขั้นตอนในการทำยาสูบ	1
การทำหมันสุกร	1
การฆ่าศัตรูพืชโดยธรรมชาติ	1
การฉีดยา	1
การรู้อาการของสุกร	1
การรู้ระยะเวลาให้อาหาร	1
การมีความรู้เรื่องปศุสัตว์เล็กตัวใหญ่	1
การฉีดวัคซีน	1
การผสมอาหารให้ลูกสุกร	1
การฆ่าเชื้อโรค	1
การตัดฟันลูกหมู	1
การผสมพันธุ์	1
การรู้เรื่องสุกร	1
การรู้เรื่องสุกร	1
การรู้เรื่องแม่พันธุ์ สายพันธุ์	2
การขยายพันธุ์	1
การทำวัคซีน	1
การทำตู้ฟักไข่	1
การเลือกอาหารที่ให้	1
การรู้จักหาสถานที่เลี้ยง	1
ทักษะการทำงานของเกษตรกรประมง	
การเลี้ยงพันธุ์ปลา	1
การรู้ฤดูกาลการวางไข่	1
การเตรียมบ่อเลี้ยง	3
การเลือกดูลักษณะพันธุ์	3
การมีความรู้เรื่องประมง	1
การทำอาหารปลา	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การเลี้ยงปลา	1
การเลือกทำเลสภาพพื้นที่	1
การถ่ายเทน้ำ	1
การรู้เรื่องการให้อาหาร	1
การบำรุงรักษาแหล่งน้ำ	1
การเลือกซื้อผ้า	1
การมีความรู้เกี่ยวกับปลา	1
การให้อาหารต้องให้ 3 เวลา	1
การลองผิดลองถูก	
เรียนรู้ด้วยตนเอง	
ทักษะการทำงานที่ใช้กระบวนการทำงานร่วมกัน	
การเข้าใจซึ่งกันและกัน	1
การเข้ากลุ่ม	1
การวางแผนที่ดี	1
การดำเนินการ	1
การประสานงานภายในกลุ่ม	1
การจัดการภายในกลุ่ม	1
การรู้จักปรับปรุงแก้ไข	3
ทักษะการทำงานเชิงธุรกิจ	
การบริหารระบบเงินให้ดี	1
การรู้แหล่งตลาดที่ขาย	1
การตลาด	21
การดูแล	4
การจำหน่าย	4
การขายส่ง	1
การขายส่งในราคาขาย	9

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การรู้ความต้องการของลูกค้า	1
การรู้ความต้องการของตลาด	1
การแนะนำสินค้า	1
การรู้เรื่องราคาสินค้า	1
ทักษะการทำงานของเกษตรกรปศุสัตว์	
การขอคำแนะนำจากปศุสัตว์	1
รู้วิธีการต่างๆ ในการรักษา	1
รู้เรื่องอุณหภูมิ	1
การทำคลอด	2
มีความรู้เรื่องสุกร	2
การคัดเลือกพันธุ์	5
การให้ยา	4
ลักษณะโรงเรือน	2
การผสมพันธุ์	2
การให้อาหาร	3
การให้อาหารแต่ละชนิด	2

ภาคผนวก จ.
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์จากการลงพื้นที่ครั้งที่ 1
วันอาทิตย์ที่ 8 กรกฎาคม 2544 - วันพฤหัสบดีที่ 12 กรกฎาคม 2544

1) รายชื่อผู้นำระดับสูงของจังหวัดน่าน

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นายธนพงษ์ จักกะพาก	ผู้ว่าราชการจังหวัด
2	นายอุดม เกตุณะรัตน์กุล	แรงงานและสวัสดิการสังคม
3	นายทวีศักดิ์ เขาวนเกษม	ผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร
4	นายสถาพร วัฒนสนธิ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์
5	นายชราติ เหลี่ยมวานิช	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
6	นายชูลิทัต ตาบุรี	1) ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน 2) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
7	นายวุฒิชัย วงศ์นาคเพชร	พาณิชย์จังหวัด
8	นายสุทธิศักดิ์ ดวงสิทธิตานนท์	สำนักงานพาณิชย์จังหวัด
9	นายพรเทพ ชันธศร	เกษตรและสหกรณ์จังหวัด
10	นายวิสูตร ศิลพร	ประมงจังหวัด
11	นายธรรมบุญ ศรีวุฒิ	หัวหน้าส่งเสริมและพัฒนาประมงจังหวัด
12	นายสุรพล เรียรสูตร	ประธานหอการค้า
13	นายพิทักษ์ คำอุ่น	เลขาผู้ว่าราชการจังหวัด
14	นายอุดร พอใจ	เลขาผู้ว่าราชการจังหวัด
15	นายสัมฤทธิ์ พัฒนรังสรรค์	ผู้อำนวยการสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด น่าน
16	นายระพีพันธ์ พิมพะสุด	หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์
17	นายประเสริฐ ดาวลอย	สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน
18	นายสมศักดิ์ สุนทรพิพิธ	สหกรณ์จังหวัดน่าน

2) รายชื่อเกษตรกรชื่อเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จกลุ่มต่าง ๆ

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	กลุ่ม	อำเภอ
1	นายเจริญ คำเป็น	โคเนื้อ	เมือง
2	นายอรุณ ลำมะยศ	โคเนื้อ	เมือง
3	นายเสงี่ยม กิจกว้าง	โคเนื้อ	เมือง
4	นางคำ ทองนัคคั่น	แปรรูปมะไฟจีน	กิ่ง อ.ภูเพียง
5	นางจันทร์เป็ง เอนกวัฒน์	แปรรูปมะไฟจีน	กิ่ง อ.ภูเพียง
6	นางคำลอย มะโนชัย	แปรรูปมะไฟจีน	กิ่ง อ.ภูเพียง
7	นายมานพ ผัดผล	หม่อนไหม	กิ่ง อ.ภูเพียง
8	นายชำนาญ ชิตียะ	หม่อนไหม	กิ่ง อ.ภูเพียง
9	นายสมพร ผัดผล	หม่อนไหม	กิ่ง อ.ภูเพียง
10	นายวิจิตร ชุ่มเย็น	ลำไย	เมือง
11	นายสนั่น ธิปันแก้ว	เลี้ยงปลาในกระชัง	เมือง

3) รายชื่อวิทยากรทางการเกษตร

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	อำเภอ
1	นายภู มงคลเกียรติชัย	เมือง
2	นายชวน กันใจมา	เมือง

4) ผู้นำทางการเกษตร

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	กลุ่ม	อำเภอ
1	นายสนั่น พิชัย	ปศุสัตว์	เมือง
2	นายวัฒนา ยศอาจ	แปรรูป	เมือง
3	นายพล ผัดผล	หม่อนไหม	กิ่ง อ.ภูเพียง
4	นางจันทร์ดี ปันแก้ว	ประมง	เมือง

5) รายชื่อสื่อมวลชน

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	สังกัด
1	นายอภิศักดิ์ พานทอง	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.น่าน
2	นายกิตติศักดิ์ ยอดหงษ์	ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.น่าน

6) รายชื่อบุคลากรองค์กรเอกชน (NGO)

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	หน่วยงาน	อำเภอ
1	คุณลำแพน จอมเมือง	สาธารณสุข	แม่จริม
2	คุณสมชาย ศิริมาศ	สาธารณสุข	เมือง
3	คุณสุทธิพงษ์ วสุโสภาพงษ์	สาธารณสุข	สันติสุข
4	คุณแซน อะทะชัย	สาธารณสุข	สันติสุข
5	พระครูพิทักษ์นันทคุณ	เจ้าอาวาสวัดอรัญญาวาส	เมือง

7) รายชื่อคณาจารย์สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดน่าน

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	อำเภอ
1	อ.ปริญญญา ตระกูลสันติไมตรี	เวียงสา
2	อ.ภิญญา สิทธิวงษ์	เวียงสา
3	อ.สุชาติ ไชยสุรสินทวี	เวียงสา
4	อ.เชาวลิต วรณวัต	เวียงสา
5	อ.รัตน์ คุรุทนา	เวียงสา

8) รายชื่อคณาจารย์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดน่าน

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	อำเภอ
1	อ.บุญเรือง จินะแปง	น่าน้อย
2	อ.ศักดิ์ แก้วแสงอินทร์	น่าน้อย
3	อ.วีระ สุทธการ	เมือง
4	อ.ทรงเดช วรเวชานนท์	อ.ปัว
5	อ.บรรณดิษฐ์ วิทยันต์	กิ่ง อ.ภูเพียง

9) รายชื่ออาจารย์สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจังหวัดน่าน

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	สังกัด
1	อ.เจียมจิตร ช่างสาน	คณะวิชาประมง
2	อ.มานะ สุภาดี	คณะวิชาสัตวศาสตร์
3	อ.วรพจน์ นรินทร์รัตน์	คณะวิชาสัตวศาสตร์
4	อ.ชัยยุทธ ยะวิญชาญ	คณะวิชาสัตวศาสตร์
5	อ.พจนีย์ โชติสว่าง	คณะวิชาเทคโนโลยีการอาหาร

10) รายชื่อวิทยากรผู้ให้การอบรมทางการเกษตร

ลำดับที่	ชื่อ นามสกุล	อำเภอ
1	นายภู มงคลเกียรติชัย	เมือง
2	นายชวน กันใจมา	เมือง

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์การลงพื้นที่จังหวัดน่าน ครั้งที่ 2 วันที่ 10 – 12 สิงหาคม 2544
งาน 1 ตำบล 1ผลิตภัณฑ์

ชื่อ	ชื่อ - นามสกุล	ตำบล/อำเภอ	ชื่อผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
1	มณฑิร เสมอใจ	ศิลาเพชร / อำเภอ	กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง	
2	บุญช่วย แสงแก้ว	พญาแก้ว / เชียงกลาง	กระดาดสา	
3	จันทร์	พญาแก้ว / เชียงกลาง	กลุ่มเลี้ยงวัว	
4	สุพิน เกรียงกรอง	ชนแดน / สองแคว	ผ้าพื้นเมือง	
5	สาย ขอดเดชะ	พญาแก้ว / เชียงกลาง	กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลา	
6	กานจันทร์ ทะรังสี	ปอน / ห่วงช้าง	ผ้าทอไหมลือ	
7	สมรรถพล ขอดเดชะ	พญาแก้ว / เชียงกลาง	กลุ่มลำไย	
8	ดวงเดือน อิงเปิง	ท่าวังผา / ท่าวังผา	ข้าวหลาม	
9	สวาท คำแสน	ยม / ท่าวังผา	เลี้ยงสุกร	
10	ศรีจิม วันดี	เชียงคาน / เชียงกลาง	จักสานหมวกด้วยไม้ไผ่	
11	จันทร์เพ็ญ แก่นจันทร์	เมือง / เมือง	กลุ่มเมี่ยง	
12	อินผ่อง อุปนันท์	คิมทอง / เมือง	ไม้กวาด การทำกะลา มะพร้าวมาตากแห้ง	
13	นันแก้ว รวีอ่อน	พุทธบาท / เชียงกลาง	ยาสูบ	
14	เจิม พรหมกามินทร์	ศรีสะเกษ / นาน้อย	มะขามหวาน	
15	ถวิล สุปินะ	ศรีสะเกษ / นาน้อย	มะขามหวาน	
16	ดำ ลำพล	พญาแก้ว / เชียงกลาง	กลุ่มถั่วเหลือง	
17	ชื่น ผัดจันตา	น้ำมวน / เวียงสา	น้ำปู	
18	สด กันทะ	ม่วงติ๊ด / กิ่ง อ. ภูเพียง	กระดาดสา	
19	ภัทราวุฒิ ชนวงค์	น้ำเกียน / กิ่ง อ. ภูเพียง	ผ้าทอลายพื้นเมือง	
20	บุญมี สารพัน	ท่าวังผา / ท่าวังผา	ปอเทือง	
21	หลิว แซ่เต็น	สะเนียน / เมือง	ผ้าปักชาวเขา	
22	สาย อินท่า	เชียงกลาง / เชียงกลาง	ทอผ้าพื้นเมือง	
23	หนูจิต ปัดวี	เชียงคาน / เชียงกลาง	จักสานหมวกด้วยไม้ไผ่	
24	จันทร์ สาบุญมา	นาบึง / กิ่ง อ. ภูเพียง	ถั่วเหลือง	
25	ณรงค์ อินราช	นาบึง / ภูเพียง	ทำไร่ข้าวโพด	

ชื่อ	ชื่อ - นามสกุล	ตำบล/อำเภอ	ชื่อผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
26	จรีวรรณ บุญตัน	น้ำเกียน / ภูเพียง	สุกร	
27	เกียรติ สกุดตา	น้ำเกียน / กิ่ง อ.ภูเพียง	งาแดง	๒
28	บุญเปล่ง นามวงศ์	ไชยสถาน / เมือง	ผลิตภัณฑ์จากหวาย	๑
29	ทวน ใจมา	ไชยสถาน / เมือง	ผลิตภัณฑ์จากหวาย	
30	สุวรรณเทมพัตรสุวรรณ	ศรีสะเกษ / นาน้อย	มะขามหวาน	
31	ยุพิน ตาชุม	ศรีสะเกษ/น่าน้อย	ชุดม่อฮ่อม	
32	กายนินทร ธารินวงศ์	น้ำแกม/กิ่ง อ.ภูเพียง	รูปหอม สมุนไพรไผ่ขี้ผึ้ง	
33	เยี่ยม มาพรม	ศรีสะเกษ/น่าน้อย	ไก่สามสายเลือด ตัวเหลือง	
34	เอนก ต้นแก้ว	สันทะ/น่าน้อย	กลุ่มผักไม้กวาด ดอกหญ้า บ้านล้าน	
35	ศรีเทพ มาทะ	สันทะ/น่าน้อย	เพาะเห็ด	
36	เรือง ใจบุญมา	ศรีสะเกษ/น่าน้อย	ฝ้าย	
37	เพียน วงศา	พระธาตุ/เขียงกลาง	หน่อไม้อัดปิ้ง	
38	อาภรณ์ โทปรินทร์	เปือย/เขียงกลาง	ไข่เค็มโอโอดิน	
39	ละเอียด เรือนเยี่ยม	สาก/เมือง	ผลิตภัณฑ์จากเครื่องปั้นดินเผา	
40	มิตร จุมปา	เมืองจิง/กิ่ง อ.ภูเพียง	การเกษตร หน่อไม้อัดปิ้ง	
41	เรียน พรหมโน	บ่อ / เมือง	ส้มโอขาวแป้น ทองดี ชาวน้ำผึ้ง แทนเลอร์	
42	จันทนา วีระนคกุล	ตะเนียน/เมือง	เครื่องเงินชาวเขาเผ่าม้งทอ	
43	ปาริณา คำจันทร์ดี	น้ำปาย/แม่จริม	เครื่องสานจากกกกล้วย	
44	สุชาดา จันควร	ริม/ท่าวังผา	ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสัตว์	
45	จำเนียร	ผาสิงห์/เมือง	พืชผักสวนครัว	
46	เจริญ เต่ากลางทอง	ชนแดน/สองแคว	เครื่องจักรสานจากไม้ไผ่ และหวาย	
47	ชนกานต์ แซ่เซ็ง	น้ำชาย/แม่จริม	ผ้าปักชาวเขา	
48	เฉลิม กาวินันท์	เรือง/เมือง	ลำไย	
49	วิเชียร เมืองไชย	เรือง/เมือง	งาแดง	
50	สม ทางดี	เรือง/เมือง	ข้าวโพด	
51	ยอมน เรืองรุ่ง	เรือง/เมือง	เลี้ยงหมูเมือง	

ชื่อ	ชื่อ - นามสกุล	ตำบล/อำเภอ	ชื่อผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
52	แสง เมืองไชย	เรือง/เมือง	ปลุกเผือก	
53	สมศักดิ์ เมืองไชย	เรือง/เมือง	ส้ม	
54	วันนัส อุตยะราช	หนองแดง/แม่จรม	ประดิษฐ์ดอกไม้ด้วย กระดาษสา	
55	เข็มทอง พรหมสกุลปัญญา	หนองแดง/แม่จรม	ชาใบหม่อน	
56	สมใจ เรืองนารูป	หมอมือง/แม่จรม	ขนมดอกจอก มะขามแก้ว	
57	วันนัส อุตยะราช	หนองแดง/แม่จรม	เลี้ยงไก่พื้นเมือง	
58	ระเบียบ นุ่มไพจิตร	บ่อ/เมือง	ส้มโอ มะนาว กล้วย	
59	เข็มทอง พรหมสกุลปัญญา	ขอนแก่นแดง/แม่จรม	ชาเขียวใบหม่อน	
60	บานชื่น อุตยะราช	หนองแดง/แม่จรม	เลี้ยงปลาในกระชัง	
61	นันทนา ยืนยงกุล	ผาตอ/ท่าวังผา	ผ้าปักชาวเขา	
62	ศรีไหว ทองอินดี๊ะ	เมืองวัง/ภูเพียง	ลำไย	
63	จำปา สุทธการ	เพือ /เชียงกลาง	ไข่เค็มโฮโฮดิน	
64	บัวทอง ปัญญาภู	พระพุทธรบาท/เชียง กลาง	ผ้าทอพื้นเมือง	
65	แสงว สุทธิ	ปิงหลวง/นาหมื่น	ยาสมุนไพรแผนโบราณ	
66	บัวแก้ว สุทธการ	พระธาตุ/เชียงกลาง	หน่อไม้อัดบีบ	
67	กฤษณ์ แยมโชติ	นาสาว/เมือง	ผ้าปัก	
68	ทองจันทร์ สายนันดาว	ไชยสถาน/เมือง	ชาเขียวใบหม่อน	
69	จันทร์ศรี ทองสุข	นาไร่หลวง /สองแคว	ผ้าทอสิริธรรมชาติ	
70	ถนอม สร้อยสวิง	ยอด/สองแคว	มะแขว่น	
71	จำเนียร บุญเทพ	สถาน/บัว	ปลุกผักกาดขาวปลี	
72	ยุทธนา ทองณะ	ศิลาเพชร/บัว	เลี้ยงปลานิล ปลาหิมะ	
73	ดวงดาว พ้าคำ	หมอมือง/แม่จรม	เย็บหมวก	
74	พร คำหล่อ	หนองแดง/แม่จรม	ปลุกหม่อน เลี้ยงไหม	
75	พุดม อุตยะราช	หนองแดง/แม่จรม	เลี้ยงปลาตุ๊ก	
76	ศดานันท์ เนตรทิพย์	วรรณคร/บัว	ผ้าทอมือลายไทยลื้อ	
77	บัวทอง ตะอาท	อวน/บัว	ไม้กวาดดอกหญ้า	
78	นางเวณิการ์ แสนปราบ	ตาลชุม/ท่าวังผา	หมวกไม้ไผ่	

ชื่อ	ชื่อ - นามสกุล	ตำบล/อำเภอ	ชื่อผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
79	นางดวงพร สุขุฒิชัย	ผาสิงห์/เมือง	หน่อไม้อัดบีบ	
80	นางเรือง มูลศรี	ผาสิงห์/เมือง	ไม้กวาด	
81	นายจันทร์ เสากพรลอย	ชนแดน/สองแคว	ผลิตภัณฑ์จากหวายและไม้ไผ่	
82	นางหลิวเจียว แซ่เต๋น	ตะเนียน/เมือง	เครื่องเงิน	
83	นางคม เพชรดิน	เมืองจันท์/กิ่ง อ.ภูเพียง	สวนส้ม	
84	คุณวิมลวรรณ แซ่เต๋น	ตะเนียน/เมือง	ผ้าปักชาวเขา	
85	คุณสุภาพ ธนาวงค์	บัว/บัว	แปรรูปกล้วย	
86	คุณบุญเพ็ญ บุญเทพ	บัว	ปลุกถั่วแขก	
87	นางถวิล พงษ์สุภา	ศิลาแลง/บัว	ผ้าทอไทยลื้อ	
88	สมจิต สมชัยวงศ์	วรนคร/บัว	การทำน้ำปู	
89	นางนัยนา ทิมาวงศ์	อวน/บัว	เลี้ยงปลาอุกขุย	
90	นายพัฒน์ ฟูใจ	นาบึง/กิ่ง อ.ภูเพียง	ถั่วดำ	
91	นางชนแก้ว ทิปะกะ	อวน/บัว	ผ้าทอไทยลื้อ	
92	นางคำดี สุขสอน	ศิลาเพชร/บัว	ผ้าทอไทยลื้อ	
93	นายประชัย สารแสง	นาบึง/ภูเพียง	ถั่วเขียว	
94	นายประสัท สาบุญมา	นาบึง/ภูเพียง	ถั่วลิสง	
95	นายวินัย ไชยสมบูรณ์	คูใต้/เมือง	การประมง	
96	นางอารีย์ จันตาอิน	คูใต้/เมือง	ทอดผ้าพื้นเมือง	
97	นางมินทราภรณ์ วัฒนา	คูใต้/เมือง	ผ้าทอพื้นเมือง	
98	นางแสงหล้า แก้วอินทร์	คูเหนือ/เมือง	น้ำปู	
99	นายประยัต ก้นไชยคำ	คูใต้/เมือง	ทำสวนลำไย	
100	นายปอย กองบุญ	คูใต้/เมือง	ดอกไม้จันทร์	
101	นางเพียร กันตา	คูใต้/เมือง	ขนมดอกจอก	
102	นางป๋ม ล้อมดารา	เมืองจันท์/กิ่ง อ.ภูเพียง	งาแดง	
103	นายสมาน บุญเทพ	สถาน/บัว	ปลุกพืชผักสวนครัว	
104	นางสินีรินทร์ ตารินทร์	ศิลาเพชร/บัว	ขนมแตงทรงเครื่อง	
105	นางเครือวัลย์ ธรรมราช	เมืองจันท์/กิ่ง อ.ภูเพียง	ลำไย	
106	นางสมเกียรติ สัตยวงศ์	เมืองจันท์/ภูเพียง	ปลาดุก	

ชื่อ	ชื่อ - นามสกุล	ตำบล/อำเภอ	ชื่อผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
107	นางนิ อุทธา	เมืองจัง/ภูเพียง	เลี้ยงหมู	
108	นายสมหมาย มะโน	เมืองจัง /ภูเพียง	หมวกจากไม้ไผ่	๒
109	คุณนัฏริกา ปานเกิด	เมืองจัง /ภูเพียง	ลีนจี	๑
110	นายสงวน ลัตยวงศ์	เมืองจัง /กิ่ง อ. ภูเพียง	การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	
111	นางจรินทร์ แกธิยา	น้ำเกียน/ภูเพียง	กระเป๋าคัดด้วยผ้าพื้นเมือง	
112	นางอารีย์ จันดาอิน	คูตันอ่าง/เมือง	แหนม	
113	นางสมหมาย มะโน	เมืองจัง/ภูเพียง	ดอกไม้จันทร์	
114	นายเสวียน สองสีขวา	เมืองจัง//กิ่ง อ.ภูเพียง	อนุรักษ์พันธุ์ปลา	
115	นางคำซ่อน ไชยอิน	บ้านพี/บ้านหลวง	ฝ้าย	

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์จากการลงพื้นที่ครั้งที่ 3
วันอาทิตย์ที่ 7 ตุลาคม 2544 – วันศุกร์ที่ 12 ตุลาคม 2544

ข้อมูลเกษตรกรจังหวัดน่านที่ประสบความสำเร็จ

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	อำเภอ	ประเภทการเกษตรที่ทำ
1	นายณรงค์ กันชนะ	แม่จริม	ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
2	นายอนันต์ คำจันตะ*	แม่จริม	ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
3	นายถวิล สุปินะ	น่าน้อย	มะขาม
4	นายสนั่น ปัญญาดี	น่าน้อย	มะขาม
5	นางสุภาพ ราชบัณฑิต	น่าน้อย	ปลูกเห็ดนางฟ้า
6	นายบุญ อักษระ	บ่อเกลือ	ปลูกผัก ข้าว
7	นายวิธิ พิมาลัย	ท่าวังผา	ปลูกผัก
8	นายเจริญ คำปิ่น	ดอนน้ำครก	เลี้ยงโคเนื้อ
9	นายบุญเรือง จินะแปง	น่าน้อย	เลี้ยงไก่
10	นายชูชาติ จันทรดีวงษ์	น่าน้อย	เลี้ยงปลา
11	นายศิริพงษ์ หาดพรม	กิ่ง อ.ภูเพียง	เลี้ยงปลา
12	นางวิกิจ หนูพุดิ	กิ่ง อ.ภูเพียง	อนุรักษ์พันธุ์ปลา
13	นายสมาน คำอาจ	ท่าวังผา	อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
14	นางลอย สุทร	แม่จริม	ชาใบหม่อน
15	นางจันเพ็ญ ไชยสมทิพย์	เวียงสา	มะไฟจีน
16	นางเครือวัลย์ ทิพย์ยศ	เวียงสา	มะไฟจีน
17	นางศรีอำไพ ก้อนสมบัติ	เวียงสา	มะไฟจีน
18	นางพิชญาพรรณ อินตะวิน	ท่าวังผา	หน่อไม้แป้น
19	นายชาญ ในราช	ท่าวังผา	เกษตรผสมผสาน
20	นายประกิต วงศ์พุทธคำ	กิ่ง อ.ภูเพียง	เกษตรผสมผสาน
21	นายศักดิ์ แก้วแสงอินทร์	น่าน้อย	เกษตรผสมผสาน
22	นางคำพา ธรรมสละ	สันติสุข	ชาเขียวใบหม่อน

*หมายถึง เกษตรกรที่ไม่สำเร็จ

ข้อมูลกลุ่มครู/อาจารย์

กลุ่ม/ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	โรงเรียน	อำเภอ
กลุ่มครู/อาจารย์ สำนักงานการศึกษา			
1	นายวิระ สุทธการ	บ้านทรายทอง	เมือง
2	นายศักดิ์ แก้วแสงอินทร์	บ้านหัวเมือง	น่าน้อย
3	นายเจริญ พรหมผืน	บ้านทัพม่าน	น่าน้อย
4	นายอดุลย์ เหมภัทรสุวรรณ	บ้านใหม่	น่าน้อย
5	นายเอกาจ ตั้งแก	ชุมชนนาทะนง	นาหมื่น
6	นายรังสรรค์ ยินดีผล	ชุมชนบ้านบ่อแก้ว	นาหมื่น
กลุ่มครู/อาจารย์ การศึกษานอกโรงเรียน			
1	นายเกษตร ยศบุญเรือง	กศน.อ.น่าน้อย	
2	นายสวิง สุทธิไสย	กศน.อ.แม่จริม	
3	นายอดิศักดิ์ สีเทพ	กศน.อ.เวียงสา	
กลุ่มครู/อาจารย์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จ.น่าน			
1	น.ส.มลิวรรณ กิจชัยเจริญ	แปะรูป	
2	นายประมวล เดิมสมบัติถาวร	ปศุสัตว์	
3	นางสุภาพร รัตนพันธ์	พืช	
4	นายกนก รัตนโชติ	ประมง	

สื่อมวลชน

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	สื่อมวลชน
1	นายไกรเลิศ เหลืองเจริญรัมย์	หนังสือพิมพ์แดนไทย, ไทยนิวส์, เดลินิวส์
2	นายพนพล เขียวสมบัติ และ คุณเพียรพิศ ยะวิญญาญ	วิทยุ ทอ.018, สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.น่าน

กลุ่มวิทยากร (12 คน)

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	สังกัด
1	นายเอกชัย เวศนารัตน์	เกษตรอำเภอ สันติสุข กรมส่งเสริมการเกษตร
2	น.ส.เตือนใจ สุริยศ	เกษตรอำเภอ สันติสุข กรมส่งเสริมการเกษตร
3	นายสมเด็จ ทะริยะะ	เกษตรอำเภอ เวียงสา กรมส่งเสริมการเกษตร
4	นายอดิศักดิ์ ดีต้นนา	เกษตรอำเภอ เวียงกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร
5	นายวิวัฒน์ ประมรภ์	หัวหน้าสถานีประมงน้ำจืด จ.น่าน
6	นายสุวรรณ เหมภัทรสุวรรณ	ร้านค้าเอกชน อ.น่าน้อย
7	นายเจริญ คำปิ่น	เกษตรกร ปศุสัตว์ (วัว) อ.เมือง
8	นายรงค์ วงศ์มาน	เกษตรกร ปศุสัตว์ (หมู) ทำวังผา
9	นายแต่ง ปินตา	เกษตรกร ปศุสัตว์ (หมู) ทำวังผา
10	นายเยี่ยม มาพรม	เกษตรกร ปศุสัตว์ (ไก่) นาน้อย
11	นายถวิล สุปิ่นะ	เกษตรกร พืชผล (มะขามหวาน) นาน้อย
12	นายชูศักดิ์ หาดพรหม	ผสมผสาน กิ่งอำเภอภูเพียง
กลุ่ม NGO (4 คน)		
1	น.ส.อนงค์ อินทรา	มูลนิธิ อักเมืองน่าน
2	นางปานจิตร สายรอกำ	มูลนิธิ อักเมืองน่าน
3	น.ส.ชาณิดา กันนารธรรม	มูลนิธิ อักเมืองน่าน
4	นายวรวิทย์ ยศฐา	ปศุสัตว์ อ.เมือง กิ่งอำเภอภูเพียง ประมง อ.เมืองทำวังผา เวียงสา